ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 1 (415) ■ Ianuarie 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

SOLDATUL SVEJK

Mihai Barbu

Raport despre o mină care moare, o biserică pângărită şi doi fraţi din Fiţioneşti

După o jumătate de oră, Constantin Arvinte, l-a văzut pe artificierul Boaru Alexandru cum e adus din vestiar, în mod forţat, de către un muncitor tânăr cu chică şi pălărie neagră în cap. Ulterior a aflat că pe acesta îl chema Nagy. Respectivul a luat o rangă şi l-a lovit pe Bouaru peste faţă că omul a căzut lat, la pământ. Bătaia a mai continuat, după un scurt intermezzo, când Nagy s-a aruncat iar asupra lui Bouaru şi l-a lovit cu pumnii şi cu picioarele.

O promovare în muncă sărbătorită la 150 de metri de biserică

În ziua de 24 iulie 1975, orele 15, conducerea Exploatării Miniere Vulcan a organizat o masă tovărăşească în cinstea tovarăşului Costinaş Petru care a fost promovat în muncă la Exploatarea Minieră Aninoasa. „De acest lucru am aflat în aceeaşi zi”, spune tovarăşul Arvinte Teodor - fostul preşedinte de sindicat de la EM Vulcan - „şi am contribuit cu 30 lei. Masa a fost organizată la Dealu Babii, la o depărtare de circa 150 de metri de o biserică. La masă am fost serviţi cu friptură, bere şi votcă. Din discuţii, reţin faptul că ar fi fost 110-120 sticle de bere şi 3 kg de votcă (şase sticle de ½ kg). Ca număr de persoane am fost peste 30, ştiu că votca nu a ajuns la toţi. După ce ne-am aşezat la masă am fost serviţi cu 50-100 gr. de votcă apoi cu o friptură”. În acea vreme singura bere care se găsea (când se găsea…) în comerţul socialist din Valea Jiului era „Haţegana” (produsă de fabrica de profil din oraşul Haţeg) iar votca era poloneză, „Wiborova”, pe care lumea bună o cumpăra, de obicei, pentru petrecerile campestre. Sticla avea pe etichetă un falnic zimbru aflat în acţiune iar, înăuntrul buteliei, alcoolul făcea să plutească, uşor şi diafan, un fir subţire de iarbă. O iarbă verde şi grasă pe care ar fi păscut-o, dintotdeauna, zimbrul polonez din pădurile lui cu mesteceni albi şi foarte înalţi. De altfel, Rezervaţia de zimbri de la Haţeg a început cu importul unei perechi din pădurile polace. Berea „Haţegana” era îmbuteliată în sticle de jumătate de litru, colorate în verde şi în cafeniu. Băutorii profesionişti preferau sticlele de culoare verde care, după părerea lor autorizată, ar fi recepţionat diferit razele soarelui decât cele maronii şi, în consecinţă, sticla verde nu ar fi alterat conţinutul.

Directorul Buru vrea, neaparat, să ştie cine dintre comeseni are “mutră de popă”

„Ştiu că tov director Buru, voind să facă un spirit de glumă, întrebă cine are mutră de popă. Apoi dispare cu tov. Bujoi ca să reapară, după circa 10 minute, cu el îmbrăcat în popă. Toţi au făcut un haz nemaipomenit, după care au fost făcute critici la adresa tovarăşului Bujoi că tocmai el, propagandistul partidului, să facă un asemenea lucru. Reţin că au vociferat la adresa lui 3 tovarăşi (care şi eu), fapt care a făcut ca tovarăşul Bujoi să se ruşineze şi a mers să se dezbrace. În continuare, am organizat un joc distractiv: săritura peste mlaştină şi cine ajunge cel mai repede la un gard. Am consumat câte o sticlă de bere la masă şi apoi am fi vrut să vizităm biserica în grup. Unii erau de aceeaşi părere, printre care şi tov. Bujoi. Acesta susţinea că deşi a fost sancţionat pentru că a dat o palmă, el tot va intra în biserică. Noi doi ne-am angrenat într-o discuţie, împreună cu şeful sectorului XII, şeful contabil şi un maistru de la sectorul IX electric. Iniţial intrase şi secretarul comitetului UTC dar apoi a fost trecut la făcut grătare”. Locul ales de petrecăreţi era o pajişte înverzită aflată între căminul cultural şi bisericuţa de lemn. Tovarăşii nu au găsit nimic interesant de făcut la căminul cultural dar au fost atraşi, ca de-un puternic magnet, de lăcaşul de cult. Extremele se atrag în tot universul şi Dealul Babii nu putea face excepţie…

Glume proaste cu cheia bisericii de lemn din Dealul Babii

„După circa 5-10 minute a venit de la biserică grupul care a plecat. Tovarăşul Ermil Buru era supărat spunându-mi că cineva s-a închis în biserică şi nu mai găseşte cheia de la intrare. Mi-am dat seama că lucrurile au luat o întorsătură urâtă şi am spus să dea cheia cine a făcut o astfel de glumă. Neprimind răspuns, am organizat căutarea cheii. Am gândit că cel ce a luat-o o va arunca în aşa fel încât să poată fi găsită. Noi am format grupul cu şeful sectorului I şi cu un subinginer de la sectorul IX. Menţionez că înaintea noastră a plecat înainte un alt grup. Am mers pe cărare, până la biserică, în urma grupului. Am înaintat exact pe cărare iar la o distanţă de 2,5 metri tovarăşul S. a văzut cheia pe care a dat-o unui alt tovarăş. Supăraţi de incident am plecat la maşină şi cu o mare parte (majoritatea) am plecat acasă, oprind la mină pentru a-mi lua geanta”. Beţi mangă, cei doi comici vestiţi ai petrecerii sindicale, Buru şi Bujoi, au ţinut o slujbă comică, aşa, ca să-i binedispună pe ortacii din Vulcan iar în final, osteniţi şi fericiţi, s-au pişat pe sfântul lăcaş. Vestea s-a răspândit repede printre oamenii locului care au refuzat să mai intre într-o biserică pângărită de comunişti, utecişti şi sindicalişti. Era o bisericuţă veche de lemn pe care momârlanii din zonă o duraseră încă din anul 1870. Cei 170 de locuitori ai zonei au folosit-o, generaţie după generaţie, ca unic lăcaş de cult, vreme de 105 ani. Ca să spele ruşinea şi să astupe gura satului, autorităţile vremii au ridicat, în 1980, cu ajutorul constructorilor de unităţi miniere şi a credincioşilor din Dealul Babii, o biserică nouă, din cărămidă. Sătenii au ales un nou hram pentru biserica ridicată lângă căminul cultural. I-au zis “Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”. Pentru pictura interiorului l-au tocmit pe meşterul Petru Iacobescu. “De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc, de n-ar păzi Dumnezeu cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte”, zice, pe bună dreptate, psalmistul. Azi, biserica este considerată o filie a Bisericii cu hramul “Duminica Sfinţilor Români” din Vulcan, păstorită de preotul Mănăsuc Stârcea. (Numele e real, autorul nu şi-a permis licenţe onomastice, n.n.) Ulterior, părintele Stârcea a reuşit ca noii biserici să-i adauge, ca zestre edilitară, şi vechea şcoală din sat pentru a o transforma într-un centru pastoral şi educativ. Şcoala a devenit, azi, absolut inutilă din lipsa crasă copiilor…

După doi ani, minerii se răzbună pe tov. Arvinte, sindicalistul

Aceste fapte s-au petrecut în vara anului 1975. Peste doi ani, Constantin, fratele tovarăşului Arvinte Constantin este chemat la Miliţie pentru a da o declaraţie privitoare la cele petrecute în ziua de 4 august, la orele 22, în sala de apel a Minei Vulcan. În acea zi, la ora 21, Constantin Arvinte, semnalist la sectorul IX, urma să intre în schimbul trei. Când a ajuns aproape de lămpărie, lângă puţul cel nou, Constantin (căsătorit, membru PCR, fără antecedente penale) se întâlneşte cu tovarăşa Aruş, o angajată la magazia de mărci. (Mărcile, în minerit, sunt acele semne distictive care se aplică pe vagoneţi pentru a şti de la ce echipă anume provine cărbunele din subteran.) Femeia îi spune că oamenii iar s-au revoltat şi că l-au bătut pe fratele său, Arvinte Teodor. Cei doi erau de loc din comuna Fiţioneşti, judeţul Vrancea, şi au venit la mină goniţi de sărăcia de-acasă. Constantin a rămas la mină, Teodor - mai descurcăreţ - este trimis de partid la „Ştefan Gheorghiu” şi este promovat, ulterior, pe linie de sindicat. Arvinte T. a trecut prin munca de partid – unde s-a dovedit un activist devotat cauzei - a ajuns, pentru o scurtă vreme, în presă locală - secţia scrisori şi a sfârşit ca şef extrem de longeviv în cooperaţia de consum. Un om ce s-a dovedit, în general, bun la toate şi la nimic în mod concret…

Puii de Arvinte din Fiţioneşti

În seara zilei de 4 august 1977, fratele Constantin nu stă deloc pe gânduri şi se duce imediat în sala de pontaj. Acolo se trezeşte îmbrâncit de un vagonetar care striga mulţimii adunate acolo. „Uitaţi un alt pui de Arvinte!” În sală se aflau peste 500 de persoane care se manifestau zgomotos, strigând „Vrem program de şase ore!” Omul este îmbrâncit de colo-colo până când ajunge în mijlocul foştilor săi ortaci de la sectorul XII. Un mecanic de acest sector, tovarăşul Morăriţă Ion, îl scapă de cei care vedeau în el doar „un alt pui de Arvinte”, spunându-le ortacilor să-l lase în pace că e şi el un muncitor ca şi ei. L-au lăsat…

Băbălău opreşte stingerea luminii

După o jumătate de oră, Constantin Arvinte, l-a văzut pe artificierul Boaru Alexandru cum e adus din vestiar, în mod forţat, de către un muncitor tânăr cu chică şi pălărie neagră în cap. Ulterior a aflat că pe acesta îl chema Nagy. Respectivul a luat o rangă şi l-a lovit pe Bouaru peste faţă că omul a căzut lat, la pământ. Bătaia a mai continuat, după un scurt intermezzo, când Nagy s-a aruncat iar asupra lui Bouaru şi l-a lovit cu pumnii şi cu picioarele. Un muncitor cu părul blond, pe care Constantin Arvinte îl cunoştea doar din vedere, a deschis geamul din spatele sălii de pontaj, un loc potrivit evadării şi pe unde Bouaru a reuşit să sară. N-a fost o operaţiune complicată pentru că sala se afla chiar la parter. Afară îl aşteptau alţi mineri care i-au aplicat, la rândul lor, o nouă corecţie. Un alt miner, Mihăilescu Teodor, a declarat că după ce l-au bătut pe artificierul Bouariu, un alt grup - condus de Petaca - „l-a lovit şi pe tov. Roşu, secretarul de partid, spunând el este vinovat de toate acuzaţiile ce i se aduceau pe linie politică. L-au bătut foarte rău. Din acel grup cineva a vrut să stingă luminile pe întreaga exploatare dar cineva a promis că vine tov. ministru Băbălău personal şi nu s-au mai stins”. (Nu tovarăşul Băbălău, un trecător ministru al minelor, a inspirat în epocă un cântec faimos cântat, subversiv, de Ion Dolănescu. Potrivit rapsodului popular lui Băbălău, băiatul mamii, i-au mâncat curvele banii. Răspunsul lui Băbălău e nonşalant în raport cu rigorile morale ale vremii: “Lasă mamă să-i mănânce/ Că le-a fost guriţa dulce…”)

Ţiganul Burlan era un om hotărât. El nu mai voia să mai dea „ţării cât mai mult cărbune”

Înăuntru, Nagy a scos uşa din ţâţâni şi a baricadat ieşirea pentru ca nimeni din sala de

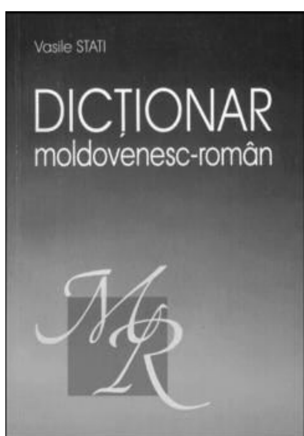
(continuare în p. 31)

reportaj

Momente și schițe din actualitatea literară

George Bălăiță

George Bălăiță despre conflictul dintre generații. Florentin Popescu îl întreabă, în cadrul unui interviu din *Bucureștiul literar și artistic*, nr. 12(63), decembrie 2016, pe prozatorul George Bălăiță despre conflictul dintre generații. Iată cum îl vede Bălăiță: „A existat dintotdeauna. Miza este însă mică. „Tinerii" demolează la întâmplare, „bătrânii" se justifică la infinit. Nici încăierare pe viață și pe moarte, nici dispută cordială. Este ceva inconsistent, moale, semierecții, mai rele chiar decât impotența. Rea-credință, orgolii, resentiment, vanitate. Multă, multă vanitate. Există în lumea literelor un soi de nou-veniți, nici măcar tineri, autori de frontieră, farseuri de mare clasă, în stare să mimeze convingător, orice fel de spectacol, de la tragedie la telenovelă. Maeștri în efecte speciale, ei știu să se pună actoricește, cu un histrionism extraordinar, în evidență. Și asta place. Omul de succes este mult mai bine cotat decât omul de valoare."

La Chișinău iar se vorbește și se scrie în moldovenește. Imediat ce a devenit președinte al Republicii Moldova, prorusul Igor Dodon a făcut modificări pe saitul președinției. Deși de vreo 20 de ani Academia de științe a hotărât că limba oficială este româna, Igor Dodon, dintr-un condei a modificat modificarea: în republică se vorbește și se scrie în ...moldovenească, limbă inexistentă. Tot citesc textele scriitorilor de la Chișinău, mai ales pe cele ale colaboratorilor noștri Leo Butnaru, Arcadie Suceveanu, Nina Corcinschi, Dumitru Crudu, Victoria Fonari etc., ba și vorbesc cu ei perfect pe înțeles, și doar eu nu știu deloc limba moldovenească. Mare e grădina președinției de la Chișinău! O mostră de limbă moldovenească ne oferă într-o tabletă spumoasă academicianul Gheorghe Păun, din *Dicționarul Moldovenesc-Român* (!) al lui Vasile Stati: „De pildă, de la pagina 108, am notat: fasolire = fandosire; fasula-ciorii = curcubeţică; fasula-lupului = curcubeţică; fasulărie = loc unde se cultivă fasole; fasule-puturoase = curcubeţică; fasule-sălbatice = curcubeţică; fasule-pentru-ploşniţ = curcubeţică; fasule-glonţ = mîncare: fasole fierte, oloi şi ceapă crudă. Dacă nu ştiţi ce este „curcubeţica", nu mergeţi la DEX, că nici el nu ştie"...

Cum se ratează scriitorul român. În interviul pe care Adrian Alui Gheorghe îl ia Magdei Ursache (*Conta*, nr. 25/2016), continuare a interviului din nr. 24, la întrebarea privind mijloacele prin care se ratează scriitorul român, prozatoarea și eseista răspunde fără echivoc: „...cel mai sigur mijloc de ratare e slujul la Putere. Ideea cea mai greșită, susținută în presa culturală de foștii oficiali, dar și de tinerii stângiști, este că arta și morala n-au de-a face una cu alta. Și se dau exemple de la Aristofan încoace. Până și tiranul Nero e scuzat că a patronat/promovat poezia. În contrareplică fiind, vă trimit la mari scriitori români. Uitați-vă cum au ratat, uitați-vă la ce-au scris după ce s-au lăsat „lămuriți" de Partidul Comunist: Petru Dumitriu (*Drum fără pulbere*); Zaharia Stancu (*Rădăcinile sunt amare*); Sadoveanu cu *Mitrea Cocor* care nu rimează deloc cu scriitor. Atenție: nu-i numai lamentabil din punct de vedere etic, dar și ca prozator. Aviz amatorilor de imagini înfășurate în pixeli albaștri, portocalii, verzi, roșii... *Cântecul ciocanului* (după câte îmi amintesc, un titlu de muzică proletcultistă) i-a aiurit pe mulți, inclusiv pe Geo Bogza; chiar și, ce-i drept, scurtă vreme, pe Gellu Naum. Poeți buni l-au cântat predilect pe Lenin, au învârtit hora pentru Dej și pentru Pauker, ca Nina Cassian ori pentru „bădița Stalin", ca Otilia Cazimir..." **(DAD)**

CONCURSUL DE DEBUT al Editurii CARTEA ROMÂNEASCĂ - PARALELA 45 pe 2017

CARTEA ROMÂNEASCĂ- PARALELA 45 îi invită pe cei interesaţi să participe la Concursul de Debut în Poezie, Proză, Critică și istorie literară și Eseu literar pe anul 2017.

Premiul constă în publicarea volumului cîştigător/ volumelor câştigătoare la CARTEA ROMÂNEASCĂ - PARALELA 45

Concursul se adresează tuturor autorilor care au împlinit 18 ani dar care nu depășesc vârsta de 35 de ani la data expedierii manuscriselor și care nu au debutat în volum individual pînă la această dată.

Manuscrisele vor fi culese în word, A4, font Times New Roman,mărime 11.

Manuscrisele se vor trimite la adresa: Editura Paralela 45,Strada Fraţii Golești 130,cod 110.174,Pitești, cu menţiunea Pentru concursul de debut CARTEA ROMÂNEASCĂ- PARALELA 45, pînă la data de vineri, 15 septembrie 2017, data poştei/curierului.

Plicul mare, format A4, lipit, va avea în locul numelui expeditorului un motto ales de acesta şi va conţine:

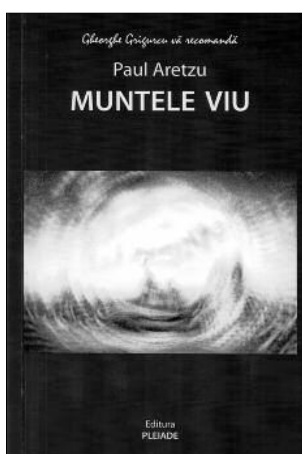
1. manuscrisul – varianta printată
2. manuscrisul pe suport electronic (CD)
3. un plic mic, format A5, lipit, pe care se va înscrie vizibil motto-ul expeditorului, iar în interior se va regăsi înscris pe o foaie de hârtie motto-ul, alături de numele autorului şi de datele de contact ale acestuia (adresa de domiciliu, adresa de mail, număr de telefon), precum şi o fotografie color şi un cv literar (date bio-bibliografice) în care se vor menţiona studiile, anul debutului în reviste, site-uri, blog-uri, publicaţiile print şi electronice în care au apărut textele autorului, premiile literare obţinute.

Lansarea volumelor premiate va avea loc cu ocazia Tîrgului Internaţional de Carte GAUDEAMUS ediţia 2017.

Componenţa Juriului: membri ai Uniunii Scriitorilor din România cu o autoritate critică şi literară recunoscută.

Carte nouă

Paul Aretzu – *Muntele Viu (note de drum), poem în mai multe părți* (Editura *Pleiade*, 2016, colecţia *Gheorghe Grigurcu vă recomandă*)

După cum se spune explicit în subtitlu, e vorba de note de drum, dar de drum creștin, de drum inițiatic în pustie, cu stoicismul fericit al sihastrului: „stam în pământ pustiu. fără gând, fără somn, fără să mănânc. fără de rugăciune, fără lacrimi. rămas în pământ pustiu. dar în chilie totul e plin de viață. și patul este spălat și pânzele curate. și fereastra este caldă și amară." Muntele Viu este metafora lui Paul Aretzu, descifrată pe parcursul cărții ca fiind „muntele în care începe liturghia, cu mâini de lemn (oamenii) răsfoind cartea de foc", muntele fiind în fond „un poem", sau: „muntele e viu, cu miez de diamant, în care primim înviere", dar muntele acesta este unul nu doar sfânt, dar cu totul neobișnuit: „în munte nu pot merge decât singur. fără de mine. aruncându-mă în arderea ascensiunii. în munte nu se urcă din piatră în piatră: se zboară din rugăciune în rugăciune. atunci când sunt cel mai singur, plin de toată singurătatea, tălpile mele se desprind oleacă de țărână. iar muntele pe care îl escaladez, în adânc, este uriaș cât o furnică. dar aceasta se întâmplă o dată la o sută de ani." Cartea – concentrată și tinzând spre perfecțiune estetică - este de fapt un poem fără început și fără sfârșit, un fragment dintr-un poem atotcuprinzător; probabil că de aceea e scris în totalitate cu literă mică. Concluzia îi aparține criticului Gheorghe Grigurcu în propoziția din finalul prefeței: „Paul Aretzu e neîndoios cel mai substanțial și cel mai personal poet religios al actualității noastre literare". **(DAD)**

Regulamentul Concursului de debut al Editurii „Caiete Silvane"

Editura Caiete Silvane, editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, instituție a Consiliului Județean Sălaj, organizează concursul anual de debut, ediția 2017, cuprinzând următoarele secțiuni:

Poezie;
Proză;
Critică și istorie literară;
Eseu.

Manuscrisele, în limba română, participante la concurs vor fi expediate, cel târziu până în 15 februarie 2017, în format electronic (pdf sau doc) pe adresele caietesilvane@yahoo.com sau office@caietesilvane.ro sau prin poștă, în format printat, însoțite de varianta în format electronic, la adresa Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Zalău, Piața 1 Decembrie 1918, nr. 11 (cu mențiunea pe plic pentru Concursul de debut al Editurii „Caiete Silvane").

Manuscrisele trebuie să aibă: cele de poezie, maxim 50 de pagini (format A4, corp de literă 12), cele de proză/ critică literară/istorie literară, maxim 400.000 de semne, iar cele de eseu maxim 300.000 de semne.

Lucrările declarate câștigătoare (de un juriu format din personalități ale lumii literare) vor fi anunțate la Zilele revistei „Caiete Silvane" (17-18 martie 2017) și vor fi publicate la Editura „Caiete Silvane" până la ediția următoare a Zilelor menționate. Sunt acceptate și manuscrise ale autorilor care au fost incluși anterior în antologii sau au publicat în volume colective.

Premiile concursului constau exclusiv în publicarea volumelor (la cele patru categorii menționate).

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Relatii suplimentare pot fi obtinute la telefon 0724570646 sau prin email la adresele: caietesilvane@yahoo.com; office@caietesilvane.ro.

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Cerșetorul de proastă calitate”

■ O intestină, străveche concurență între afecte și conștiință. Din care pricină, simțindu-se în inferioritate față de autoritatea îndeobște admisă a conștiinței, cele dintîi recurg la o anume extrovertire, la o paradare ce poate atinge note acute. Patetismul lor nu o dată înregistrat pare o probă a unui complex. Clamoroasele, gesticulantele, atît de femininele sentimente solicită atenția de care se simt lipsite. Conștiința în schimb se satisface frecvent cu tonul scăzut, cu sobrietatea emanînd din postura sa avantajată, masculină. Dar între cele două zone ale psihicului nu există cumva o comunitate originară? Un numitor comun primordial, trecut de regulă sub tăcere? Sentimentul, scria Lautréamont, nu e decît „cea mai incompletă formă de raționament”. Oare nu tocmai o asemenea raționalitate embrionară îi acordă formidabilul elan, cu țel competitiv? Aspirația de-a lua în stăpînire o moștenire pierdută?

■ De la o vreme, L. C. se dorlotează demontînd frazele unor autori faimoși care, firește, nu se mai află în viață, în așa chip încît rămîne, dincolo de sens, aerul – cum să zic? – amuzant al operației. Acum i-a venit rîndul lui Montherlant. O confesiune a acestuia sună astfel: „Parisul nu-ți dă deloc senzația de nefericire pe care ți-o dau Roma, Barcelona sau chiar Marsilia”. Și imbatabila replică a analistului nostru: „Am fost fericit la Roma și la Barcelona, chiar la Marsilia, pentru că îl întîlneam pe «unchiul» Tavi”...

■ Suveranitatea adîncurilor care par a nu se lua în seamă pe ele însele.

■ O polemică între Nichifor Crainic și Nikolai Berdiaev. Teologul rus era de părere că vremea sfințeniei tradiționale a apus, locul acesteia fiind luat de creația de anvergură. Viața genială n-ar fi altceva decît viața monahală în lume. Replica lui Crainic: „Ascetul e de cele mai multe ori un păcătos convertit prin credință la virtute. A fost întîi din lume, a participat din plin la mizeria și decăderea ei morală, pe care după aceea o neagă, fiindcă cunoaște amărăciunea băută pînă la fund”. „Pe geniu însă nu conștiința morală a păcatului îl depărtează de lume, ci un superior simț estetic care refuză urîtul existenței sau care e pătruns de tristețea frumuseților atît de vremelnice din această lume”.

■ Elefanții africani sînt cele mai mari mamifere terestre de pe planetă, iar femelele acestei specii au cea mai lungă durată a sarcinii, 22 de luni.

■ În două feluri pierzi o groază de timp. O dată prin ritualul obligațiilor cotidiene, prin inevitabila sa rutină, a doua oară prin imprevizibilul minor, de atîtea ori iritant ce le însoțește. O parodie a spontaneității ce s-ar cuveni să reprezinte o contrapondere a rutinei.

■ A fi realmente singur nu înseamnă, Doamne, a nu comunica, ci doar a nu te subordona.

■ Imobilitatea, un păcat duhovnicesc? Grigore de Nyssa credea că cel ce stă pe loc păcătuiește.

■ „Așa cum Dumnezeu a pus plăcerea în procreație și nutriție, ca să facem de bunăvoie ceea ce din datorie n-am face, a pus desfătarea întru gloria deșartă în lucrările artei și ale științei, ca să le ducem la bun sfîrșit. Dar așa cum desfătarea carnală, concupiscența este cauza morții multora, tot așa și această desfătare spirituală este cauză a morții, cînd se alimentează din trufia spiritului. Fericit cine crește copii, cu ochii țintă la slava și slujirea lui Dumnezeu, și fericit cine-și răspîndește gîndurile întru slava Domnului și binele aproapelui!” (Unamuno).

■ Doar odată cu îmbătrînirea unei ființe dragi îți dai seama de îmbătrînirea dramatică a ființei tale. Altminteri, în pofida anilor parcurși, aceasta se zbenguie într-o vîrstă fără vîrstă.

■ „Există suflete ce nu pot fi nicicînd descoperite, doar dacă mai întîi le inventezi” (Nietzsche).

■ Se bucură de cîte ori aude orice fel de lucruri rele despre oricine. Le colecționează cu aviditate, așa cum un filatelist adună timbre. Nu l-am auzit vreodată lăudînd pe cineva. Voluptuoasa negație, fără nici o excepție, constituie consecvența sa. Nici o rază de bunăvoință nu străbate întunericul betonat al respingerii la care n-ar putea renunța. A. E.: „Și n-are tipul acesta nici o calitate?” Ba da. Nu lingușește. Dar nu neapărat dintr-un scrupul moral, ci mai curînd din dorința de-a putea bîrfi cu mai mult randament.

■ Nu caută spre a găsi, ci găsește spre a căuta în continuare.

■ „A înțelege e a specula cu imagini” (Giordano Bruno).

■ Adevărul se poate înveșmînta într-un fals stilistic, minciuna se poate înveșmînta într-o autenicitate stilistică.

■ A iubi inconștient, adică a-ți înnobila obișnuința.

■ „Un bust al lui Nicolae Iorga, realizat de sculptorii de origine aromână Zisa Mușa și Mario Mușa cu sprijinul ICR a fost dezvelit la Sarande, în Albania. Prelegerile lui Iorga despre istoria Albaniei, care oferiseră delegației albaneze la Conferința de la Londra (1913) argumente pentru afirmarea drepturilor istorice ale poporului albanez, au fost publicate în 1919. Drept recompensă, regele Ahmet Zogu i-a dăruit lui Iorga, în 1931, un teren pe malul mării, la Sarande. Nicolae Iorga a donat statului român terenul în 1934, iar aici s-a construit, între 1937 și 1938, clădirea Institutului Român din Albania sau «Casa Iorga», după planurile arhitectului Petre Antonescu” (**Historia**, 2016).

■ Scenariul nu o dată zbuciumat în care apar situate iubirile noastre, dovadă a circumstanței că inima are nevoie de concretul unui epos.

■ Ipoteză abisală. Nu cumva ne naștem înzestrați cu întreg cuantumul de iubire și de repulsie pe care-l putem da în vileag, într-o mare multitudine de nuanțe, în decursul vieții? Nu cumva nu ne rămîne decît să căutăm pretextele investiției lor?

■ Complexat deopotrivă de absolut și de contingent.

■ X, duios-melancolic prin ceea ce n-a putut deveni, Y, feroce din același motiv.

■ Lașitatea egoticului senzual, nu fără un pigment balcanic, care a fost altminteri înzestratul prozator Constantin Țoiu. Cu mîhnire îmi aduc aminte cum stătea în poziție de drepți în fața lui D. R. Popescu, pe atunci penibil președinte al Uniunii Scriitorilor. Am citat altădată opinia defel avantajoasă pe care o avea asupra sa I. Negoițescu. Acum găsesc, în consens, următoarele rînduri din jurnalul lui Gabriel Dimisianu: „Ieri, discuție penibilă cu Costi Țoiu. A ținut să-mi «explice» felonia față de Geta, după ce ea, la îndemnul meu, l-a vizitat, au discutat despre romanul lui, i-a cărat manuscrisul la editură, l-a dat la cules pe banii editurii, i l-a întors cules ca să-l revadă, l-a așteptat cu versiunea finală ca să-l trimită la tipar, l-a trimis. După toate astea, s-a pomenit că el dăduse romanul și altei edituri, fără s-o avertizeze, și acolo a și apărut. Îmi spune că a căutat-o s-o anunțe de toate astea, dar... n-a găsit-o. Un an de zile n-a găsit-o! Îl ascult și, la un moment dat, îl întrerup: -Ce-ai făcut e impardonabil, n-ai nici o scuză. Cum n-ai găsit-o? Dar nici pe mine nu m-ai găsit, nu mă puteai găsi? Se bîlbîie și e din ce în ce mai penibil: -Nu știam că ești implicat în povestea asta, că te afectează. Și ca argument zdrobitor: -Mie mi s-a spus că ești despărțit de G., că nu mai sînteți împreună, ce sens mai avea să te implic?”.

■ Totul a fost spus, totul a fost trăit. Ce-ți mai rămîne? Să recunoști cu anume ingeniozitate acest fapt. Necunoscutul? E cuprins în cunoscut, mistuit în masa acestuia, dar fără a-și pierde energia intrinsecă, transmițînd-o cu dezolare cunoscutului, sacrificînd-o astfel.

■ Greșește intenționat pentru a-și consolida astfel speranța.

■ „Viciul suprem este superficialitatea” (Oscar Wilde).

■ Pisica: un animal privilegiat în lumea musulmană. Se zice că însuși profetul Mahomed, pe cînd se afla în deșert, ar fi fost salvat de mușcătura unui șarpe veninos de către o asemenea felină. Spre deosebire de cîine, socotit impur de către mahomedani (*hazum*) și marginalizat, pisica are acces liber nu doar în case, ci și în moschei.

■ Nu poți avea cu adevărat gustul victoriei pînă n-ai încercat gustul înfrîngerii.

■ A. E.: „Să nu-i detești prea tare pe lingușitori, deoarece aceștia au și «părți drăguțe». Nu te mira. Mai întîi se văd nevoiți a-și da în vileag interesul. Interesul nu e oare umbra adulării, de care aceasta nu s-ar putea despărți? Apoi, cred că fără nici o excepție, nu pot rămîne consecvenți. Mai devreme ori mai tîrziu, dar nu prea tîrziu, apare cîte o fisură în comportamentul lor aranjat cu astuție. Din fericire, nu sînt capabili a-l menține, trădîndu-se printr-o meschinărie, cînd nu de-a dreptul printr-o mare potlogărie mare. Mica slăbiciune pe care ți-ar fi putut-o inspira se șterge astfel fără șovăială.

■ Cerșetorul de proastă calitate e dispus a te disprețui, ca și cînd ai manifesta o slăbiciune dacă îi dai mai mult decît se aștepta. Cerșetorul de bună calitate nu-ți cere nimic.

■ Să nu uităm: orice mare iubire e indestructibilă asemenea materiei.

■ Amintirea: stilul memoriei.

■ Amorful moral poate ajunge la intuiții, însă niciodată la stil.

■ „Cu 95 de milioane de dolari venit anual, americanul James Patterson nu este doar cel mai bogat autor de romane polițiste din SUA și din lume, dar îi întrece și oho!, de departe, pe Ronaldo și Messi, pe Madonna și Rihanna, ba chiar pe Tom Cruise, așa că despre John Grisham sau J. K. Rowling nici n-are rost să vorbim, cu bietele lor cîștiguri de 12-15 milioane. (...) E disprețuit de confrați pentru cantitatea industrială a romanelor publicate, cu ajutorul, în ultimii ani, al «subalternilor» săi, pe care nu-i consideră «negri» sau «metiși», ci colaboratori, inși care îi triază subiectele și-i furnizează informația. N-ar avea cum să răzbească de unul singur cu o imaginație atît de bogată, dacă n-ar fi ei să se ocupe de partea *brută* a a profesiei. Problema lui e partea *netă*. Care e, literar și financiar, con-si-de-ra-bi-lă” (**România literară**, 2016).

■ A. E.: „Frumusețea e generoasă ori cinică?” Și una și alta. „Cum așa?” E generoasă cînd promite (se promite pe sine) și cinică atunci cînd refuză. „Ce refuză?” Păi refuză tot ce nu intră în cadrul figurii sale stilistice. „Și ce anume nu intră?” Tot restul lumii.

Ipoteză abisală. Nu cumva ne naștem înzestrați cu întreg cuantumul de iubire și de repulsie pe care-l putem da în vileag, într-o mare multitudine de nuanțe, în decursul vieții? Nu cumva nu ne rămîne decît să căutăm pretextele investiției lor?

aforisme

Nicolae Georgescu

Eminesciana

O inovație maioresciană în Ediția princeps Eminescu

Eminescu a citit mult Luceafărul împreună cu Titu Maiorescu, a discutat formele, termenii, punctuația – dar, în final, n-a acceptat propunerile criticului și a dat poemul spre publicare unei publicații neutre. Totuși, acest joc al ghilimelelor este mult prea interesant (citește: important), și l-am considerat voința autorului, a lui Eminescu însuși, într-o fază certă de elaborare a poemului – rămasă (păstrată) în varianta editorială a lui Titu Maiorescu.

Vreau să explic mai simplu o situație textuală în *Luceafărul* de M. Eminescu, recurgând la experiența lecturii proprii. Inițial, am dorit să-mi subintitulez ediția *M. Eminescu: Poesii* (Ed. Academiei 2013) oarecum eponimic, simbolizând, adică, atât modul de alcătuire a ei cât și scopul: *ediție critică synoptică*, și să pun chiar adaosul: *cu formele și punctuația autorului*; chiar așa au ieșit unele fragmente ale ei, gândite în chip de eșantion sau specimen pentru dialog cu intelectualii avizați. Mi-a atras atenția Profesorul Florea Fugariu că *synoptic* este un termen rezervat textelor biblice și, deși puteam să inovez zicând, de pildă, *sinopsică* ori *conspectă* (aș fi putut să-i spun chiar *synopsis editorial*, cu avantajul că ocoleam termenul *ediție* și necesarele lui explicații, dezvoltând, în schimb, ideea de împreună-citire), mi s-a părut, totuși, de bun simț să accept uzanțele. Am renunțat, de asemenea, la precizarea „cu formele și punctuația autorului" – înțelegând, în urma discuțiilor cu persoane avizate din editologia noastră, că nimeni, în nici o condiție, nu poate avea superbia să creadă că s-a instalat în vârful peniței unui autor, vechi ori mai nou dar lipsind de lângă text. Orice ediție de texte fiind o convenție, trebuie să ne supunem regulilor, chiar dacă ni le facem singuri. Cititorul de azi și de mâine va judeca singur dacă maniera noastră de a-l edita pe Eminescu îl apropie mai mult, și cât de mult îl apropie, de poet.

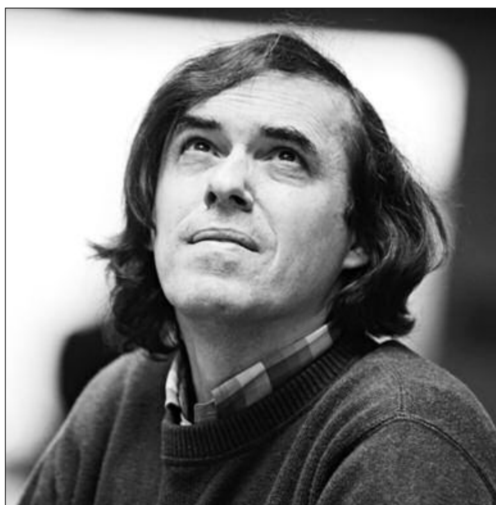
De altfel, lucrurile nu sunt niciodată nici foarte sigure, nici definitive în cazul unei ediții, și iată exemplul pe care-l dau. După definitivarea lucrului ca pentru tipar, o scurtă ochire prin complicatul șantier al *Luceafărului* mi-a atras atenția asupra unui amănunt la care nu m-aș fi așteptat: ghilimelele. Titu Maiorescu, numai el dar în toate cele 11 ediții ale sale, pune discursul Demiurgului, care urmează imediat după ruga lui Hyperion, în ghilimele duble (franțuzești în primele ediții, apoi obișnuite). Asta n-ar fi nimic, chestiune de manieră – dar în fața lor nu pune liniuța de dialog. Peste tot este această liniuță de dialog urmată de ghilimele simple – inclusiv, desigur, în *Almanahul României June* pe care l-am luat ca bază pentru stabilirea textului. De obicei, Titu Maiorescu îndreaptă greșelile sau scăpările din ediția I în cele următoare: aici, însă, nu. M-am frământat multe zile cu gândurile...nu înțelegeam nici ce poate să însemne, nici dacă este sau nu voință auctorială. Ieșind mai odihnit de la bibliotecă într-o după-amiază și oprindu-mă la terasa noastră, a scriitorilor, și stând pe gânduri cam în dorul lelii, cum se zice, mi-au picat ochii pe figura unui prieten care mi s-a părut cam melancolic, singur la o masă și cu privirile în gol, ca și mine. Numai că el nu m-a văzut – și nu mă vedea, deși îi făceam semne, ce-i drept slabe, de prezență. Ei bine, tot uitându-mă la el, cam dintr-o parte, l-am surprins murmurând ceva, apoi tăcând îndelung, apoi iarăși vorbind cu sine... Și mi-a țâșnit gândul: fără dialog și cu ghilimele duble? Dar asta înseamnă discurs în discurs, adică Hyperion vorbește, cere, se roagă – și răspunsul îi vine din sine însuși, nu se ivește Cineva în fața lui, nu e o scenă teatrală aici. Urmează că drumul prin ceruri, impresiile, discuția întreagă – sunt în sine însuși, nu se desfășoară în lumea fizică înconjurătoare. Concluzie tranșantă oarecum. Totuși, textul are sens astfel. Justifică, mai ales, acel imperfect al premoniției, al dumiririi, din *Almanahul României June*, pe care numai ediția I Titu Maiorescu îl primește. Demiurg îi spune lui Hyperion: *„„Tu vreai un om să te socoți, / Cu ei să te asameni?""* (edițiile, de la P2 în sus,: *„Tu vrei..."*). Or, cu prezentul se înțelege că Demiurg descoperă, uimit, abia acum intențiile ascunse ale fiului său, se introduce psihologie în lumea categorială, se face mitologie din discursul theologal. E ceva ce nu știe Atotputernicul?! Dimpotrivă, acest imperfect al dumiririi de sine se potrivește cu un dialog interior, marcat astfel de ghilimelele duble maioresciene. I-am mulțumit Profesorului Toma Roman, și i-am explicat, mai târziu scena (într-adevăr, gândea îndelung un pasaj din Aristotel, era cu totul absorbit, poate chiar vorbea cu sine însuși, nu m-a observat).

Important este că, verificând îndelung celelalte situații textuale similare, observ că Titu Maiorescu interpretează în sistem. În prima rugă a fetei: *Iar ea, vorbind cu el în somn, / Oftând din greu suspină: / „O, dulce-al nopții mele Domn, / De ce nu vii tu? Vină!"* – iarăși lipsește dialogul, de asemenea motivat: ea nu vorbește cu cineva, ci în somn. La prima replică a Luceafărului: *„Din sfera mea venii cu greu..."*, tot lipsește dialogul. Ghilimelele sunt simple în ambele locuri. Abia când o cheamă în „ocean", ea răspunde: – *„O ești frumos, cum numai-n vis..."* Aici este primul dialog marcat: este o discuție de la egal la egal în vis. Însă în final: ... *Dorințele-i încrede: /„Cobori în jos, luceafăr blând"* – lipsește linia de dialog, și e firesc: ea nu se roagă cu voce tare, s-o audă și Cătălin, se roagă în gând – iar Hyperion: *Dar nu mai cade ca-n trecut / În mări din tot înaltul: „Ce-ți pasă ție, chip de lut / Dac-oi fi eu sau altul"*: nici el nu dialoghează, ci vorbește pentru sine. Circularitatea (cele două situații de la începutul poemului se repetă în finalul lui) și păstrarea acestei situații textuale în toate cele 11 ediții Maiorescu arată că este voința cuiva, nu e greșeală. Eminescu a citit mult *Luceafărul* împreună cu Titu Maiorescu, a discutat formele, termenii, punctuația – dar, în final, n-a acceptat propunerile criticului și a dat poemul spre publicare unei publicații neutre. Totuși, acest joc al ghilimelelor este mult prea interesant (citește: important), și l-am considerat voința autorului, a lui Eminescu însuși, într-o fază certă de elaborare a poemului – rămasă (păstrată) în varianta editorială a lui Titu Maiorescu. Am revăzut, așadar, situația ghilimelelor peste tot, punând notele necesare.

Nu-mi fac iluzii, Titu Maiorescu are multe intervenții în text, pe care nu le pot păstra, dar aceasta mi se pare (vedeți: stau în zona dubiului, a părerii) demnă de discutat, și o păstrez ca pretext/prilej de discuție. Iată, de pildă, v. 171: „S-a rupt din locul lui de sus". Așa are Titu Maiorescu, așa au toate edițiile și multe manuscrise. Se are în vedere, desigur, finalul: *În locul lui menit din cer / Hyperion se-ntoarse...* , considerându-se determinant fix. Totuși, *Almanahul* are *din locul lin*, și iarăși îl păstrez, pentru că imediat mai jos se dau numele proprii (pentru prima dată în poem) ale perechii umane: „În vremea asta *Cătălin*...": numele aduce prea evident sensul kata- din grecește, „în jos", „jos", deci este un *kala-lin*, un „lin de jos", simetric la acel *lin de sus*, la *hyper-ion*, *cel care merge pe deasupra*, la *locul lin de sus*. În fond, liniștea de jos se instaurează prin pereche – în același timp în care liniștea de sus se instaurează prin păstrarea locului lin de către Luceafăr. Repet: nu e nevoie să știi greacă pentru asta, să-ți aduci aminte de *Kategoriile* lui Aristotel (kata + agora): sensul *kata = jos* este unul larg cultural, se resimte ca atare. Și apoi, cine, de la *Almanahul României June*, ar fi putut schimba un cuvânt, fie el și doar din trei litere – dar cu sens atât de adânc? – Când, cum știm foarte bine, *Almanahul* are nota aceea de la început în care declară că păstrează textele autorilor. Este, cum consider eu, voința autorului – și trebuie respectată (oricum, însă, cu o notă de atenționare).

Acestea fiind limitele „voinței auctoriale", renunțarea la afișarea ei în capul unei ediții este deplin motivată.

MIRCEA CĂRTĂRESCU – LAUREATUL PREMIULUI NAȚIONAL DE POEZIE „MIHAI EMINESCU" PE ANUL 2016

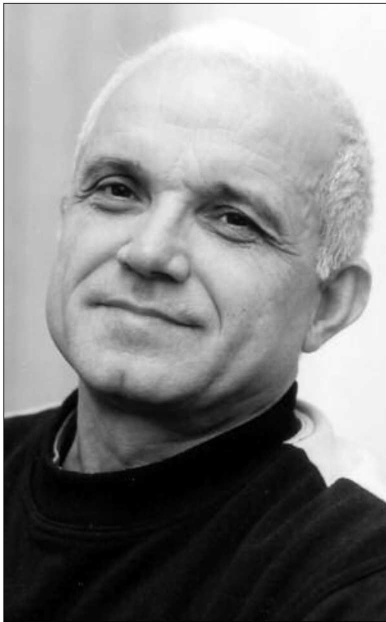

Juriul de acordare a Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu" – Opera Omnia, pe anul 2016, format din NICOLAE MANOLESCU (președinte), MIRCEA MARTIN, CORNEL UNGUREANU, ION POP, AL. CISTELECAN, MIRCEA A. DIACONU și IOAN HOLBAN (membri), având în vedere nominalizările reieșite în urma sondajului național realizat de Fundația Culturală „Hyperion-caiete botoșenene" Botoșani (Mircea Cărtărescu, Ovidiu Genaru, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, Marta Petreu, Cassian Maria Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu și Lucian Vasiliu), a decis, prin vot secret în seara zilei de 14 ianuarie 2017, la Botoșani, ca laureatul acestei ediții, a XXVI-a, să fie poetul MIRCEA CĂRTĂRESCU

De asemenea, juriul de acordare a Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu" – Opus Primum, pe anul 2016, format din AL. CISTELECAN, președinte, MIRCEA A. DIACONU, VASILE SPIRIDON, DANIEL CRISTEA-ENACHE și ANDREI TERIAN, membri, avînd în vedere nominalizările: Ioana Miron – *Picaj*, Editura Casa de pariuri literare, 2016; Alexandra Negru – *Avanpost,* Editura Paralela 45, 2017; Ciprian Popescu – *Mile End*, Casa de editură Max Blecher, 2016; Alina Purcaru – *Rezistență*, Editura Cartea Românească, 2016; George State – *Crux*, Editura Cartea Românească, 2016, a decis ca laureatul acestei ediții, a XIX-a, să fie poetul CIPRIAN POPESCU.

Gala de decernare a premiilor a avut loc în ziua de 15 ianuarie 2017 în sala Cinematografului „Unirea" din Botoșani, în fața unui numeros public. La finalul galei a concertat formația de muzică medievală românească *Trei parale*.

Liviu Ioan Stoiciu

La 23 de ani — de la Petroșani la ceruri

O fi bine să stârneşti demonii amintirii? Deschid o paranteză. La 66 de ani, câţi am acum (în 19 februarie 2017 trec şi pragul acestei vârste, dacă nu mă voi împiedica de el), m-am trezit invitat să-mi readuc în minte povestea unei *aventuri personale* de la 23 de ani, din 1973, legată de munca în subteran, la o mină din Petroşani, „Dâlja", azi pusă la conservare. Vinovat fiind Dumitru Augustin Doman, redactorul-şef al revistei *Argeş* — pentru care am o slăbiciune (mai nou, mi-a scris că-mi citeşte vers cu vers „Opera Poetică"; nu-l cred, dar îi rămân îndatorat pentru bunăvoinţă, nu e greu de înţeles). Mai exact, mi-a transmis că Mihai Barbu, „profesor, scriitor, istoric literar, doctor în litere cu o teză de o originalitate frapantă despre Ion D. Sîrbu, doctorat trecut la o universitate celebră – Babeş-Bolyai din Cluj – şi, de zeci de ani, cel mai important animator cultural din Valea Jiului" (l-am citat de pe blog pe DAD), reporter literar la revista *Argeş*, Mihai Barbu coordonează o carte despre Petroşani (sau despre mineritul din Valea Jiului), alături de poetul şi criticul universitar craiovean Ioan Lascu... Iniţial, m-am blocat, cum să-mi amintesc despre ceea ce am făcut eu la 23 de ani, când eu nu-mi amintesc nici ce am făcut acum o săptămână? Zile la rând m-am tot gândit, ce am făcut eu în... 1973? Imposibil să rememorez vreo întâmplare. Am vrut să-mi cer scuze pentru neputinţă, n-avea rost să bat câmpii. Nu înainte de a face o ultimă încercare, să caut în „arhiva" mea, strămutată toată viaţa, să vad dacă nu cumva am ţinut la 23 de ani un jurnal... De necrezut, „la fundul sacului", când renunţasem să mai răscolesc, am găsit şi un caiet cu însemnări de atunci! Aici închid paranteza.

La mină la Petroşani, la cărbune — la 23 de ani abia împliniţi (în 1973, anul sinuciderilor mele ratate, şapte tentative). O decizie luată brutal, care i-a surprins pe toţi, fie rude, fie cunoscuţi ai mei (conduceam un cenaclu studenţesc, alături de prozatorul Corneliu Omescu). Eram la Bucureşti, bietul tata ştia că sunt la facultate (filozofie); când a aflat că sunt la mină, mi-a scris pe adresa din Petroşani, Str. Jiului Nr. 1 / A, Cămin nefamilişti E.M. Dâlja, Etaj II, Ap. 10, Judeţul Hunedoara (ştampila de plecare din Adjud: 04.04.1973, ştampila de sosire la Petroşani: 05.05; mergea „ceas" poşta): „Eu, tată, mă tot gândesc cum te descurci cu sănătatea, serviciul, cu celelalte apucături ale tale... şi cât mai stai pe acolo... Caută, tată şi fă-ţi o calificare, nu mai umbla în viaţă fără a fi calificat". În aceeaşi scrisoare, mama îmi scria: „Nu-ţi înţeleg aşa bine tulburarea. Mai gândeşte-te şi în altă parte, la sufletul care te-a iubit şi acum regretă mult după tine" — că tocmai părăsisem o iubită la Bucureşti, cenaclistă... Natural, nu-mi mai amintesc de nimic. Descopăr acum că plecam din Bucureşti să mă sinucid (mă consideram un ratat, n-avea sens să mai continui, nimic nu se lega, se alesese praful inclusiv de iluziile mele). Apelez întâi la „Agendă 1973", transcriu întocmai (doar că pun â în loc de î). Miercuri, 21 martie 1973: *Mă conduc la Gara de Nord poetul Victor Pencu şi poeta-traducătoare Ana Haş (rup scrisoarea pe care voiam să i-o las închisă, în care îi spun că o iubesc), la personalul de Petroşani.* Joi, 22 martie: *După Craiova de la miezul nopţii, iată-mă în Petroşani. Marea mea greşeală de a veni în municipiul ăsta poluat. Am o stare infectă. Am fost foarte aproape de tragedie, slavă Domnului, sinuciderea se poate întâmpla de aici înainte. Merg la ziarul local, la redacţia* Steagul Roşu*, le arăt legitimaţia de ziarist (din 1971-1972 la ziarul* Informaţia Harghitei*, la Miercurea Ciuc), mi se spune să am răbdare, să cunosc specificul localităţii, al oamenilor. De acord. Mizeria începe cu angajarea mea la centrala minelor de cărbune Petroşani. De la Exploatarea Minieră Livezeni — se angajează numai muncitori necalificaţi* pentru suprafaţă*, prost plătiţi, adică vin până aici să mor de foame. La E.M. Dâlja ajung târziu, mâine va trebui să urmez cursul actelor. Deci, o zi în van la Petroşani, o zi după atâta nesomn şi foame, atâtea drumuri, nervi. Mă cazez la un motel scump („Gambrinus" Livezeni), dorm cu puţinii mei bani — dar noaptea asta e salvarea mea. Somnul m-a repus pe picioare.* Vineri, 23 martie: *Încet, încet îmi revin. Am citit jurnalul Anei dat mie când ne-am despărţit; îl abandonez, am siguranţa că el îmi poartă ghinion. Ana mi-a zis la despărţire că a uns jurnalul cu mirodenii „de noaptea nunţii, blestemând", recita versuri? Ce-o fi făcând Ana ieri, când am fost foarte aproape de moarte?* (Nota LIS-2016: Bineînţeles, nu-mi amintesc de nimic — am avut o tentativă de sinucidere în drum spre Petroşani sau la coborârea în Petroşani? „Agenda 1973" e plină de versuri citate, culese din reviste literare sau cărţi; să reţin aici un citat din Rafael Alberti, tradus de Petre Stoica: „La umbra plopului negru, iubito / în umbra plopului negru, nu!". M-am uitat la o altă zi, se pare că intrasem într-o depresie după moartea poetului Ovidiu Hotinceanu — la ziua de joi, 8 martie 1973 mi-am notat: „Moare Ovidiu Hotinceanu, corpul neînsufleţit era dus deja la Piteşti — l-am căutat în Balta Albă împreună cu Haralambie Grecu şi Nicolae Jinga. Lacrimi tardive unui mare prieten". Îmi fusese prieten Ovidiu Hotinceanu? Am mintea complet ştearsă. A doua zi, pe 9 martie 1973 scriu: „Fac bagajele, a câta oară — de astă dată definitiv. Părăsesc Bucureştiul. Plec. Mă voi întoarce?") *Fac pentru E.M. Dâlja consultaţiile medicale pentru subteran, sunt declarat apt.* Sâmbătă, 24 martie: *Ieri seară, cretin, am fost la „Cântecul adâncului", festival de poezie şi muzică uşoară (roagă-te, Doamne, pentru iertarea păcatului) însoţit de Valeriu Butulescu, un tânăr poet, student la IMP, concurent. Dorm la camera de oaspeţi a căminului de nefamilişti E.M. Dâlja. Fac viza de flotant în Str. Jiului Nr. 1 A, deocamdată fără apartament, Petroşani, judeţul Hunedoara. Pauză pentru angajare, sâmbăta e a nimănui, trebuie să supravieţuiesc?* „Agenda 1973" mai cuprinde o zi: Marţi, 27 martie. *Instructaj E.M. Dâlja, NDPM (norme de protecţia muncii), prima zi. Cantină E.M. Dâlja — cinci zile mese complete. Cazare cămin nefamilişti Str. Jiului Nr. 1 / A, Etaj II, Ap. 10 Petroşani, cu încă trei în cameră, un moldovean, un muntean şi un oltean, flotanţi, angajaţi tot la E.M. Dâlja... Mai departe, file albe.*

*

În afara „Agendei 1973" (plină de versuri citate) am găsit şi un fel de jurnal, intitulat curios „Comicsuri". Voi transcrie, fără nici o intervenţie — e semnificativ *consumul de destin* la 23 de ani:

Joi, 22.03.1973.

Petroşani, geamantan la gară (mesagerie), încotro e centrul oraşului, încotro e centrala cărbunelui, dimineaţă de primăvară, gară mizeră, totul anapoda, obosit-obosit.

Îndrumat spre E.M. Dâlja, drumuri pline de praf, cu lăzi de gunoaie revărsate, căldări cu cenuşă pe margini, mult fum, funingine în aer. Înapoi, din când în când câte un trecător somnoros, neglijent, de-a dreptul murdar îmbrăcat.

Intrare spre centrul oraşului, aceeaşi mizerie, harababură, nu-mi amintesc de un oraş mai înnegrit, mai poluat ca ăsta, dezorientare, mers pe jos, mereu mers, apare soarele; la o patiserie un ceai, ţigări.

La „Steagul Roşu", la redacţia ziarului local, să vedeţi, nu cunoaşteţi locurile, angajaţi-vă la mină şi în curând vă acaparăm în redacţie, de ce nu vreţi corector; de fapt nu ştiu de ce naiba m-am dus la ăştia, şi aşa nu mă interesau, trebuie să muncesc în subteran, să muncesc pe brânci, să simt că pleznesc pe dinlăuntru, să mă răzbun pe mine; mă înnebuneşte funinginea asta, praful, mă sufocă şi supărarea, murdăria străzilor.

La C.C.P. mi se spune să merg la E.M. Livezeni, drum de maşină groaznic, oameni neprietenoşi, într-o baracă, sunt atâţia năpăstuiţi, tineri şi în vârstă, nu angajează decât pentru suprafaţă, să am deci un salariu de mizerie, să mor şi aici de foame, două ore de aşteptare şi alţi nervi până să vină directorul şpanchi pe care aveam să-l reped cu mai duceţi-vă dracului cu mina voastră, nervi peste nervi, îmi ard tălpile, am bătături, drum înapoi în centrul Petroşanilor pe jos, nervi, Doamne, şi iar nervi şi atâta umilinţă.

Înapoi la C.C.P., mi se spune să merg la E.M. Dâlja, la ei e târziu, să aştept până la ora 13, am umblat tot centrul municipiului, nu mai pot merge, îmi arde stomacul; intru la cafe-bar şi cer un coniac.

Aici se înfige „ca un cui", încet-încet, ideea sinuciderii, gândurile negre mă omoară, mă ustură pleoapele, ce e aşa mare scofală dacă dau colţul, scap de toate.

(continuare în p. 21)

Merg la ziarul local, la redacţia Steagul Roşu, le arăt legitimaţia de ziarist (din 1971-1972 la ziarul Informaţia Harghitei, la Miercurea Ciuc), mi se spune să am răbdare, să cunosc specificul localităţii, al oamenilor. De acord. Mizeria începe cu angajarea mea la centrala minelor de cărbune Petroşani.

Poemul de colecţie

Ioan Es. Pop

când apele ţi-au ajuns până sub leagăn,
te-au dus în pod, dar până să te culce acolo,
te-au umplut de blesteme şi ţi-au spus lucruri pe care,
la vârsta ta, copile, era bine să nu le ştii.
vei afla despre ele oricum atunci când va fi vremea
şi te vei cutremura destul.

deocamdată, petrece în leagăn
cât mai mult timp cu putinţă. acolo
ţi se întâmplă lucruri mici care te pun la adăpost
de lucrurile mari. sunt o sumedenie de
bocitoare la capul tău. plânge şi dormi.

da, dacă dormi îndeajuns când eşti mic,
o să dormi mult şi bine şi când vei fi mare.
vei avea mare nevoie de asta,
mai ales mai târziu, când te vor alunga din leagăn
şi nimeni, absolut nimeni nu va mişca un deget.

uită. uită totul. nu învăţa nimic.
fă pauze mari de memorie.
nu învăţa şi nu-i lăsa să te oblige să umbli.
închide ochii şi prefă-te că e noapte
cât mai mult timp cu putinţă, mai ales ziua.

litere

Flavia Adam

epistolă către un (ne)cunoscut

ce-a mai rămas din noi
o simplă vâltoare
o râșniță în care ne aruncăm
trupurile
cuvintele
la ceas de-nserare
și tot ce se macină
iese mai fin
mai curat
mai aprins

un fel de podoabă cu fir argintat
un fel de floare
peste care a nins
cu noi
cu distanțele dintre două orașe
cu pacea dintr-un goblen
în care două fete incașe
își spală mâinile
pe-ntuneric

tabloul acela aproape feeric
cu gleznele albe
tulburător de cuminți
apropiindu-se cu sfială
ca două ferestre
ca două aripi de sfinți

știi
mă gândesc mereu că în cer
umbrele noastre vor fi
mai străine
și n-o să conteze cine pe cine
iubește mai mult

ce aer dulce
să stau aici și s-ascult
cum respiri
cum citești un poem
cum liniștea vrea să se culce
în ochiul tău verde
boem
cum degetele mele se prind
unul câte unul de lună
și-i despletesc în șuvițe
lumina
și goana nebună

ce bucurie că ești
și că sunt
că sub pantofii noștri pământul
e doar o felie de unt
pe care alunecăm
cu ochii închiși
cu pleoapele răsucite
cu toate simțurile
înzecit ascuțite

ce bine că încă mai ninge
cu fluturi
cu flori de mătase
cu pulsul fanatic
al acestei iubiri pentru care
îți jur
aș fi ne-ndoielnic în stare
să scot toată căldura
din case
și s-o aduc chiar aici
în mijlocul unui rai de zăpadă
ca toată lumea din preajmă
s-o pipăie
să o vadă

în ninsoare

câteva flori albe prin păr
în aer parfum de ninsoare
foșnetul pașilor mei în zăpadă
dragostea ta
o stea călătoare
splendoarea că ești
că ne întâmplăm în lumină
gura mea lângă-a ta
o poveste
pentru care doar ceru-i
de vină

caii ăștia și coamele lor albăstrui
secunda
în care nu datorăm nimic
nimănui
viața târându-ne ca pe niște sănii
prin munți de nămeți

amintirea cu tata
în uniforma lui verde
cu epoleți
spaima că într-o zi îl voi pierde
în liniștea
din pământul grădinii
că nu voi putea să-i îndepărtez
de pe față
din gură
din sânge
ciulinii

fericirea de-a te avea
atât de cald
atât de aproape
păcatul de a întinde prea rar
punți de flăcări
pe ape

clipa în care strângem luna în pumni
și râuri roșii
îi țâșnesc printre dinți
iar noi ne ascundem sub maluri
sub case
sub pietre cuminți

ce-i până la urmă iubirea
dacă nu pacea
dintr-o fântână de mult părăsită
ninsoarea aceasta căzută
mărunt
printr-o sită
atât de haotic
atât de în noi
încât nu mai știm număra
mai departe
de doi

felie de lămâie

sunt ferm convinsă că mă visezi
cu fața acoperită de lună
cu ochii albaștri
și buzele vineții
ca niște flori
de mălin

că undeva peste dealuri
plouă și tună
încet
alcalin
iar eu sunt încă vie
și trează
și te aștept
și nu înțeleg prin ce miracol
prin ce minune îmi cresc
ghirlande de flori și de brusturi
din piept

prin ce vrăjitorie
a secat toată apa din râu
când chiar deunăzi
m-am privit în luciul lui
ca-n oglindă
și am simțit o frică imensă
și-o pustiire precum aceea
a miezului alb de ghindă
strivit în colții unui mistreț
de aramă

dar cui să mă plâng de toată sfârșirea
și cui să dau seamă
pentru firele sure din păr
pentru plâns
pentru teamă
pentru iubirea asta
ca un ghem de cenușă
ce-mi bate cu pumnii-n artere
în piele
-n ferestre
în ușă

pentru felia galbenă
de lămâie
și felul în care-o rotești
să eliberezi aroma din ea
pentru brățările colorate
pentru întoarceri
pentru sărutul sub stea
pentru lumina în care-a crescut
ca o pâine
dragostea
sau cum s-o numi
fierbințeala din tâmple
din aer
din oase

să nu mă trezești
nici eu n-o voi face
sunt ferm convinsă că-n întuneric
viețile noastre sunt mult mai frumoase
când tu mă visezi
de apă
de foc
de pământ

ce bombă cu ceas
ce crudă magie
ce bucurie că-mi ești
ce nebunie că-ți sunt

ce-i până la urmă iubirea

dacă nu pacea

dintr-o fântână de mult părăsită

ninsoarea aceasta căzută

mărunt

printr-o sită

atât de haotic

atât de în noi

încât nu mai știm număra

mai departe

de doi

poesis

Magda Grigore

În numele poemului

(dragostea merge pe ape)

Îmi place uneori să privesc marea
crescută din limbile de pământ devastat
în timpul furtunilor tainice cu patru dimensiuni.
Îmi place să aud, să văd, să simt
cum mă trage-n adânc
melancolia mării care devoră;
îmi place să ascult apele foșnind,
plutind și căzând ușor printre degetele lumii,
cum se adună înlăuntrul ei – în fiecare trup
în care a prins rădăcini nevăzute un chivot.

Tu crezi că marea este doar o vastă întindere de apă
cu viață diferită de a noastră,
îți place s-o privești liniștit pe o plajă nocturnă,
îngândurat cercetând în mangrove
sau cu brațele deschise luminos în superbele estuare.
Dar eu știu că dragostea merge pe ape,
că marea s-a prăbușit odată în pieptul tău
ca să poți să te naști.
Dacă mi-apropii urechea încet de tine acum pot să ascult
cum și-aruncă apa pe diguri
cum sapă în oase și în vis.
Sângele din venele urechilor mele
aleargă cu mii de noduri marine, însingurat,
să asculte cântecul mării din tine.

Eu știu că marea este *o apă curgătoare*
că vine dintr-o veche mitologie
în care zeii s-au luptat pe viață și pe moarte
pentru pacea totală a clipei de acum.
Când marea din tine va pleca
și întrebările nu te vor mai lega (ca niște frânghii) de lumea de-afară,
cuvintele vor fi luate de ape
și trupul tău va fi numai sare.
Când viața va cădea din apele de suprafață
în apele negre, anoxice,
și doar strigătul pescărușilor va sfâșia cerul –
dragostea va merge mai departe pe ape
în căutarea altor semințe
aflate într-o continuă așteptare.

Dan Dănilă

UNU

Noi bănuim că oboseala are rostul ei –
e mai ușoară renunțarea la aur
pentru o mângâiere, sau invers,
încât în final ți se pare că mori tu
de bunăvoie, nu altul, nevăzut, te moare.

Astfel te poți simți foarte liber,
încă o dată liber, însă e doar
o altă minciună voluptoasă cu care te amăgești.
Ai mai fost odată aici, cunoști locul acesta,
sau e doar un popas pe un drum uitat
și indiferent? Poate ultimul popas?

Atunci când orice culoare ți se pare inutilă
și vulgară iar muzica este o sarabandă
pentru proști, când ai uitat subit
toate detaliile acelea importante
ale invidiei sau tandreței,
când cel mai bun prieten al tău
e un animal oarecare, e foarte clar
că nu are rost să te mai prefaci
că ești un om adevărat. Nici măcar
bătrânețea nu poate fi o scuză.

Dacă nu mai are nici o importanță
direcția în care mergi,
înseamnă că ai ajuns la capăt.
Măcar fă efortul final de a zâmbi,
pentru toți copiii aceștia care
te privesc și speră. Minciuna sufocă.

DOI

Mi-a spus că viața este doar imitația
unui film de aventuri pe care îl văzuse
deja demult, era cărunt și înțelept
și atunci l-am crezut chiar fără să-l înțeleg.

Mișcarea mâinilor lui deasupra clapelor
pianului părea infinit de duioasă
și absolut impecabilă – apoi, la un pasaj
mai lent am văzut clar petele
cafenii de bătrânețe, poate ședeam
prea aproape de el dar cineva trebuia totuși
să întoarcă foile partiturii. Lângă Mozart
nu te simți niciodată stingher.

Cineva îți este întotdeauna aproape,
îngerul tău, spunea mama,
dar el respiră atât de ușor – sau poate
nici nu respiră – și nu vei simți
nici o boare pe ceafă, nici o atingere,
nici o povară sau ușurare, oricât
de sărac sau de bogat ai fi.
Cinstește vinul turnat în pahar
dacă vrei să rămâi tânăr –
oare cine a spus asta? Memoria
e o femeie infidelă, domnule student,
nu te-ai pregătit, aș dori să discutăm
după cursuri sau niciodată.

Îmi pare rău, nu am vrut să vă fac deranj –
pata de cafea se întindea lent
pe covorul turcesc ca în romanul acela polițist
al lui Edgar Wallace –
un *deja vu* precis, cu miros și culoare.
Atunci credeam fără să înțeleg,
acum înțeleg fără să cred,
dar poate că filmul meu este puțin altfel.
Nu mă duc la cinematograf fără un cuțit.

TREI

Nu poți picta singurătatea, așa
cum nu poți picta uitarea sau noaptea –
totuși eu am încercat, însă nimeni
nu a văzut uleiul acela, l-am acoperit
după câteva zile cu o natură moartă,
cuminte. Un fel de alibi.

Știu, un restaurator înarmat cu o lupă,
un bisturiu și foarte multă răbdare
ar putea să înlăture ultimul strat –
dar nu merită efortul, dedesupt
e doar o sumbră, nereușită depresie,
o beție gri a culorilor pe care acum
nici eu nu o mai înțeleg. Fiindcă
de fapt nici nu există singurătatea,
am aflat, așa cum nu există nici opusul acesteia –
care ar fi, iubirea? – ambele sunt doar iluzii,
fantasme, umbre de nori, pași fără urme,
așa scrie în oricare tratat modern
de alchimie a sufletului.

Toată lumea vorbește savant
despre culorile picturilor, dar nimeni,
nimeni nu le-a analizat mirosurile, izul,
savorile, puterea lor olfactivă. Sunt atâtea rășini
scumpe și rare, uleiuri de mac sau de in
nepovestite, atâtea păduri sau lanuri
de străbătut cu ochii închiși chiar acolo,
în sălile proaspăt vernisate.

Doar acolo am văzut orbi zâmbitori
care nu mai voiau să plece acasă
din cauza amintirilor. Ați adulmecat de aproape
o vioară Stradivarius după concert?
Dar un nud, proaspăt dăltuit în marmură?
Să nu fim mai nevăzători decât orbii,
mai nesimțitori decât
pietrele neîmblânzite,
călăi ai zilelor noastre.

PATRU

Un pictor așteptând prima zăpadă,
sperând în taină că va afla izvoarele
altor culori, vii și neprefăcute,
cu aripi adevărate și puterea
de a-l înălța peste real. Acesta este
pentru el începutul adevărat al anului,
doar acum poate privi înapoi
prin straturi de chipuri topite în neant.

Timpul monstruos care ne ridează
și ne ia puritatea, ne face lacomi
și nesătui, ne tocește simțurile – oare bufnița,
care aude tot, aude cum cad fulgii de zăpadă?

Nu e nici o minune să mergi pe oglinda lacului,
acum te simți atât de ușor,
după anul cel greu, după lunga
împăcare cu sinele. Câteodată se întâmplă
lucruri foarte stranii – de exemplu,
șezi singur într-o cafenea, e o dimineață
ploioasă de octombrie și apare
o femeie ireal de frumoasă,
te ia de mână, fără un cuvânt,
te duce la ea acasă, foarte aproape,
peste drum, se dezbracă și te răstoarnă
în patul ei alb. Absurd?

Dar aceasta se poate întâmpla numai
pentru că îi faci jocul și te lași dus de mână.
Poate dacă o întrebi cum o cheamă,
vraja se rupe, poate că nici nu ai intrat
pentru prima dată în acea cafenea
fără o presimțire, o intuiție.
Amândoi sunteți foarte sofisticați.

A doua zi, făptura aceea avea să moară
într-un accident stupid, poate gândindu-se la tine.
Dar acum este vorba despre prima zăpadă
și despre un alt fel de alb și de tăcere –
aici nu este loc pentru femei.

CINCI

Chiar și ploaia pare complice,
fabrica asta de noroi, dar e ploaia noastră,
chiar și fără măsură, debordantă, fără limite,
doar vine de la cel de sus. Norul.

Vine și pleacă după cum i se năzare,
are o libertate încăpățânată parcă,
de modă veche – ba aristocrată, ușoară,
ba grea și cam vulgară, când caldă
și mângâietoare, când înghețată și rea.

Există o solidaritate a naturii?
O complicitate a celei care te ascunde,
te ferește de ochii iscoditori –
dar poți să te ascunzi din vinovăție,
din timiditate sau pură inocență.
Sau de vina care apasă și pentru care
nu există ziduri, perdele, acoperiș.
Totuși încerci să te ascunzi.

Poate un drog secret al săracului,
un balsam pentru inima rece.
Întoarcerea din călătorie, moartea
amânată cu un sezon, ridurile iernii,
cearcănul tristeții. De ce
e pâinea amară în fața ferestrei deschise,
funia udă, florile uscate...

Nu poți picta singurătatea, așa cum nu poți picta uitarea sau noaptea – totuși eu am încercat, însă nimeni nu a văzut uleiul acela, l-am acoperit după câteva zile cu o natură moartă, cuminte. Un fel de alibi.

poesis

Leo BUTNARU

DE LA VORONEŢ SPRE VORONEJ (I)

(Jurnal cu Osip Mandelştam şi Nichita Stănescu)

Bunicii lui Stănescu nu au fost persecutaţi, nici chiar suspectaţi în România. Nimeni nu le interzicea să vorbească ruseşte, iar Nichita nu a învăţat, pentru că nu avea un mediu propice în care să-şi memorizeze limba mamei, deoarece Ploieştiul era şi este un oraş sui generis românesc.

5.XI.2016

Peste două zile, via Moscova, zbor spre Voronej. La „Colocviile Internaţionale Mandelştamiene", din câte am văzut din program – o întrunire de amploare, cu invitaţi din Moldova-România, Marea Britanie, SUA, Ungaria, Israel, Germania, Moscova, Petersburg, Tambov, Oriol, alte oraşe din Rusia.

Mă pregătesc, ca de obicei, înaintea plecărilor de mai lungă durată (la Voronej voi fi în perioada 6-11 noiembrie), din timp în timp punându-mi în valiză sau în prejma ei (ca să le potrivesc locul la un moment sau altul, în dependenţă de zicerea latinului *Est modus in rebus*, pe care eu o dau în *Est ordinem in rebus*. Bineînţeles, voi ţine cont şi de moderaţie, să nu am un bagaj prea împovărător, ar fi bine de până la 8-10 kilograme, să nu-l dau la cală, ci să-l iau în salonul avionului. Mai uşor la sosire.

Iar din preparativele mele nu pot nicidecum, aş zice (în temeiul unei vechi practici de călător şi diarist) să exclud scrierea *Jurnalului*. De data aceasta, *de Voronej*.

Care i-ar fi cea mai adecvată formă? Pentru că începutul, iată, e chiar acesta (scris deja până aici).

În fine, în după-amiaza zilei, ajung la concluzia că textul acesta de călătorie ar putea să aibă un fel de prolog cam tot dintr-un jurnal. Mai bine zis, cronologic, să extrag unele momente din corespondenţa mea cu Dmitri Diakov, scriitor, jurnalist, directorul editurii Universităţii de Stat din Voronej, cu care am început un schimb de mesaje în septembrie anul trecut.

18.VIII.2015, de la D. Diakov:

La Voronej se formează o colecţie de ediţii Osip Mandelştam, inclusiv în limbi străine. Am fi fericiţi, dacă în această colecţie ar exista şi traducerile Dumneavoastră, cu atât mai mult că pe coperta unuia din cele două volume pe care le-aţi editat la Bucureşti figurează imaginea monumentului lui O. Em. Mandelştam din Voronej. Cum am putea primi aceste volume? (...)

Am citit mai multe poeme de-ale Dvs., postate pe internet. Sunteţi un gânditor original, care îmbină eficace forma avangardistă cu ideile iluminismului şi umanismului. Pornind de aici, vă facem şi noi o propunere.

La Voronej, deja de patru ani, apare almanahul literar „Slobozia cărăuşilor" («Ямская слобода») (cândva, în oraşul nostru exista un astfel de loc, unde, de altfel, s-a născut un alt geniu voronejian, Andrei Platonov). Pe paginile publicaţiei noastre au apărut atât autori ruşi cunoscuţi (Evgheni Evtuşenko, Iuri Kublanovski, Vera Pavlova, Aleksei Varlamov, Vladimir Şarov, Aleksandr Melihov, Vitali Şentalinski ş.a.), cât şi scriitori din Ungaria, Slovacia, Marea Britanie ş. a. m. d. Almanahul are o bună reputaţie în Rusia (recenzii şi opinii despre el au fost publicate în revistele „Znamea", „Neva").

Prin urmare, am fi bucuroşi să avem pentru publicare un grupaj de poeme al Dvs. Dar, din păcate, trebuie să facem precizarea de rigoare: almanahul nu plăteşte drepturi de autor.

P.S. De altfel, la noi există o urmă *locală* românească. Bunicul minunatului poet român Nichita Stănescu – generalul Nikita Vasilievici Cereaciukin – a fost absolvent, apoi ofiţer-educator al Corpului de Cadeţi din Voronej, unde s-a născut şi mama lui N. Stănescu – Tatiana Nikiticina. Acum un timp, eu am publicat un articol despre această dramatică şi captivantă istorie.

În aceeaşi zi, eu către D. Diakov:

Voi fi bucuros şi motivat să particip la unele din manifestările mandelştamiene de la Voronej (...) (De altfel, alaltăieri m-am întors dintr-o călătorie în Italia, unde, fireşte, la Roma, mi-am amintit şi minunatele versuri, multe, pe care Mandelştam le-a dedicat acestei Urbe Eterne.)

Поэт Никита Стэнеску

Татьяна Никитична Черячукина с сыном Никитой, 1935 год

Беженцы в одесском порту. Январь, 1920 год

Pagină Nichita Stănescu în almanahul *Iamskaia sloboda* din Voronej

În ce priveşte cele două volume pe care le-am editat la Bucureştila Bucureşti, vi le voi expedia cu plăcere.

Primesc cu recunoştinţă invitaţia de a publica versuri în almanahul „Slobozia cărăuşilor". (Aţi amintit un şir de autori, pe unii dintre care eu i-am tradus în româneşte, incluzându-i în mai multe antologii, iar pe Vera Pavlova am publicat-o în volum aparte la Bucureşti, în aceste timpuri deloc favorabile poeziei, poeţilor.)

Iar despre Nichita Stănescu ce să mai vorbim! În juneţile mele, în septembrie 1976, l-am cunoscut personal, am comunicat cu el. Era o personalitate nespus de sociabilă şi generoasă. Voi fi bucuros să primesc articolul Dvs. despre el. În Moldova, ca şi în întreaga România, Nichita Stănescu este foarte iubit.

Vă expediez adresa blogului meu, în care noi suntem împreună cu Nichita într-o ipostază neobişnuită – un flashmob la distanţă de 40 de ani! Uriaşul său portret stă plasat exact pe locul unde, în 1976, l-a surprins artistul-fotograf Nicolae Răileanu.

27.VIII.2015, lui D. Diakov:

Articolul Dvs. l-ar interesa chiar şi pe cel care cunoaşte destul de multe despre Nichita (multă lume de la noi îl numea chiar aşa, simplu: Nichita), care îi reciteşte şi îi studiază opera. Mie unuia, mi s-a întâmplat să-i editez la Chişinău, acum aproape un sfert de veac, o antologie nu prea mare, pe care am întitulat-o „Vorbire de singur zeu" (titlu greu de tradus în ruseşte; aproximativ – „Речь одинокого бога"; Stănescu a fost un alchimist al cuvintelor!).

Bineînţeles, în articolul Dvs. există şi unele confuzii, inexactităţi, iar pe alocuri chiar tendenţiozitate, însă, în principiu, el e demn de toată atenţia, iar stănescologii vor afla din el detalii noi despre bunicul său, generalul Cereaciukin.

Iată unele precizări:

– Bunicii lui Stănescu nu au fost persecutaţi, nici chiar suspectaţi în România. Nimeni nu le interzicea să vorbească ruseşte, iar Nichita nu a învăţat, pentru că nu avea un mediu propice în care să-şi memorizeze limba mamei, deoarece Ploieştiul era şi este un oraş sui generis românesc.

– Faptul că mama sa nu avea teamă de autorităţi care, eventual, ar putea-o constrânge, să zic aşa, e şi fotografia în care e cu fiul său Nichita în braţe: Tatiana Stănescu e cu o cruciuliţă la gât. Deci, îi erau respectate până şi opţiunile confesionale;

– Până la Stănescu, candidat la Premiul Nobel pentru Literatură a fost poetul şi filosoful Lucian Blaga, propus de conaţionalii noştri din străinătate, însă sabotat de regimul comunist din România;

– În prima jumătate a secolului XX, literatura română i-a dat Europei/ lumii pe fondatorul mişcării dada Tristan Tzara; în această perioadă, în România, apoi în Europa scriau Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugen Ionescu (unul din fondatorii teatrului absurdului), Paul Celan, Gherasim Luca şi atâţi alţii. În România, avangardismul a fost o mişcare activă, eficientă întru înnoirea literaturii, culturii în general. Ca să mai amintesc că, plecat în Europa, Constantin Brâncuşi a stat la începuturile sculpturii contemporane. Despre astea şi altele exegeţii au elaborat tomuri întregi în lumea toată.

– Trebuie să accentuez că, contrar celor pe care le spuneţi în articol, partea de nord a Bucovinei şi Basarabia (aceasta, pur şi simplu, parte din Moldova Istorică, deci – din România), până la 1812, niciodată nu au fost părţi componente ale Rusiei. Despre aşa ceva nici nu merită să se discute, dat fiind că faptele istorice nu pot fi manipulate, precum au făcut-o ideologii şi istoricii aserviţi diferitor regimuri.

Sper să vă fie utile aceste precizări.

Dacă reuşesc, mâine-poimâine vă expediez grupajul de poeme pentru almanah.

28.VIII.2015, de la D. Diakov:

Scrisoarea Dvs. m-a bucurat mult, fiind sinceră şi binevoitoare, ceea ce este foarte important în timpurile noastre deloc simple, în care uneori ai impresia că lumea şi-a ieşit din minţi. Vă mulţumesc foarte mult pentru aprecierea articolului meu despre Nichita Stănescu, în special sunt valoroase pentru mine precizările pe care le faceţi. Sunt importante nu doar pentru că elimină unele erori ale mele, ci şi pentru că în anul următor voi edita un volum de ecouri europene în istoria Voronejului, în care voi include şi articolul despre Nichita. De data aceasta, evident, ţinând cont de observaţiile Dvs. care, repet, sunt deosebit de preţioase.

Ar mai exista în România şi Moldova alte intersecţii culturale cu spaţiile voronejiene sau, mai larg, cu zona noastră cernoziomică? Dacă da, eu sunt gata să mă ocup şi de ele...

Dragă Leo, vă mulţumesc mult pentru versuri! Ele sunt înţelepte şi profunde, ca şi viziunea Dvs. asupra vieţii. Vor fi publicate obligatoriu la Voronej (de altfel, acum doi ani, în almanahul nostru am inserat şi un grupaj de poeme al traducătorului Dvs. Kirill Vladmirovici Kovalgi).

17.IX.2015 , de la D. Diakov:

Dragă Leo!

Am primit coletul cu cele două volume ale lui Osip Mandelştam, pe care le-aţi tradus. Deja acest factor al culturii universale (iar orice legături culturale internaţionale aparţin, indiscutabil, culturii universale) va intra ca o pagină aparte în spaţiul literar voronejian. Vă sunt nespus de recunoscător, mulţumindu-Vă cordial şi sincer. Antologia este editată măiestrit, contând mult că o însoţiţi cu o prefaţă consistentă. Dar, vai, eu nu cunosc minunata limbă română! Astfel că sunt privat de posibilitatea de a mă familiariza cu bogăţia de imagini din traducerile Dvs., însă, citind cu voce tare câteva pagini, am reuşit, cred, să percep melodia şi nervul versului mandelştamian.

Anul viitor, la noi e declarat al lui Mandelştam şi eu voi face tot posibilul pentru ca, la nivel oficial, să Vă invităm.

Aş dori ca, înaintea grupajului de poeme care va apărea în almanah, să vă prezint cititorilor noştri. În contextul dat, am a vă adresa o întrebare: „Care sunt asociaţiile care Vă vin în minte la auzul cuvântului *Voronej*?"

18.IX.2015, L.B.:

Care sunt asociaţiile, ce îmi apar în imaginaţie la auzul cuvântului „Voronej"?

În primul rând, sunt cele legate de destine de scriitori. Un timp, printre cărţile mai speciale din biblioteca mea personală, se afla (se mai află) volumul de *Opere alese* al lui Ivan Nikitin, care apăruse la Vornej în 1949. Odată cu valoarea lui poetică, el îmi este scump şi pentru că anul 1949 este... scuzaţi lipsa-mi de modestie... – şi anul meu de naştere. Deci, iată o asociaţie „lăturalnică" egocentrică legată de o carte de anticariat... Apoi am aflat că cele mai timpurii texte ale lui Nikitin sunt din 1849. Prin urmare, din nou implicit, găseam alte asociaţii de legătură cu triumfala mea apariţie pe lume: să vezi, undeva pe glob, cu o sută de ani până la mine, un Poet scria versuri! Unul dintre miile sau poate chiar milioanele de poeţi din întreaga lume. Bineînţeles, acest lucru îi făcea plăcere şi oarecum îl flata pe un adolescent ca mine care el însuşi jinduia să pătrundă în poezie, încercând să lege evenimentele universale cu mărunţelele sale întâmplări personale...

Să mai dau un exemplu. Dat fiind că eu sunt născut pe 5 ianuarie, cum nu m-aş fi mândrit că, pe 10 ianuarie, anul 49 î. Hr., până să treacă Rubiconul, Iulius Cezar exclamase celebrele *Alea jacta est!*? Erau cuvinte înaripate şi au zburat repede prin lume.

Autoironic cumpănind (pentru că noi suntem liberi să procedăm cum dorim), situaţia aceasta trezeşte, puţin spus, zâmbetul, deoarece, posibil, marile evenimente universale, nu au absolut nimic în comun cu anul meu 1949...

Dar nu vă grăbiţi să acceptaţi o atare concluzie. Să luăm în calcul aşa-numitul „Butterfly effect! – „Efectul fluturelui", ca o influenţă a unui fenomen asupra altora, acestea aflate la distanţe incomensurabile şi imprevizibilele urmări ale unei astfel de interacţiuni... Fireşte, din toate astea mie unuia îmi place fantastic-metaforicul spirit al *Efectului fluturelui.*

Dar să ne referim şi la alte asociaţii voronejiene. În 1981, eu am tradus nuvela „Dragostea lui Mitea" a lui Ivan Bunin, primul laureat Nobel rus pentru literatură. Iar Bunin s-a născut la Voronej.

Apoi cum să nu-ţi aminteşti că, pornind din rusescul Voronej, în oraşul românesc Ploieşti s-a stabilit familia bunicilor şi a mamei marelui poet Nichita Stănescu?!

Au o nemijlocită legătură cu oraşul dvs. şi cele două volume ale lui Osip Mandelştam, pe care le-am tradus şi le-am editat la Bucureşti, din care se remarcă amplul grupaj „Caietele din Voronej", care au constituit cântecul de lebădă al poetului. Să ne amintim:

Trebuie să trăiesc, chiar dacă de două ori am murit,

Mă vei scăpa pe jos sau mă vei pierde-pierit,

Mă vei scăpa pe jos sau mă vei întoarce, –
Voronej – nebunie, Voronej – corb, cuţit...

În final, vin câteva asociaţii toponimice, pe care le trezeşte celebra melodie a lui Salvatore Adamo „Tombe la neige". „Neige" şi „Voronej". Adică, zăpadă şi Voronej. Şi corbii căzând în zăpadă. Sau ca într-un vers de Anna Ahmatova, care venise să-l viziteze pe surghiunitul Osip Mandelştan, în februarie 1936: „Iar peste zăpada şi Petru din Voronej – ciorile..." Totul e poezie. (Jocul asociativ porneşte de la faptul că, în ruseşte, „Voron" înseamnă „corb, cioară" – *n.m.*)

Te salut, Voronej!

19.IX.2015,
din mesajul lui D. Diakov:

De altfel, Voronejul şi România sunt legate şi printr-o altă asociaţie, despre care, acum 9 ani, eu am scris într-un ziar democratic regional, la care am fost redactor-şef mai mult timp. Am decis să vă trimit spre judecată şi acest text despre oraşul Gheorghiu-Dej din Rusia.

19.IX.2015, lui D. Diakov:

Vă mulţumesc pentru articolul temeinic documentat despre oraşul sovietic din regiunea Voronej, care purta numele lui Gheorghiu-Dej. Să ştiţi că mi s-a părut şi mie interesant faptul, chiar am scris nişte notaţii laconice pe blogul meu personal (vezi: http://leo-butnaru.blogspot.md/search?q= Gheorghiu-Dej).

Iată un mic extras din notaţiile mele:

Îmi amintesc că de oraşul sovietic... Gheorghiu-Dej am aflat în Crimeea, la Koktebel, acum vreo patru ani, pe când mai era teritoriu ucrainean, de la un coleg din Moscova. Iar Google îmi spusese că acea localitate urbană iniţial fusese un sat, pre nume Liski, la cam o sută de kilometri sud de Voronej, pe malul drept al Donului. Azi e un nod feroviar important. Între 1923-1942, s-a numit Svoboda (Libertatea). Re-rebotezat în 1965, dându-i-se numele lui Gheorghiu-Dej care, se spunea în nota topografică: „... a fost secretar general al PCR. Nu poţi crede că cineva mai ţine minte meritele sale faţă de patria mamă şi faţă de mişcarea comunistă internaţională. Faţă de URSS – cu atât mai mult... Liski s-a învrednicit de atare onoare probabil din considerentul că, în tinereţe, Gheorghiu-Dej a fost electrician la căile ferate... Greu de spus cum se numeau, după redenumire, locuitorii acestui orăşel: gheorghiudejişti, aşa ceva?"

Întrebarea era valabilă până la 1991, când Liski şi-a recăpătat numele de origine. (Adio, tovarăşe Dej!) Însă etimologia acestui termen nu o dă niciunul din celebrele dicţionare – Dal, Ojegov, Efremov, Fasmer... Dar, aşa cum e antrenant să mai cercetezi prin fişierele web, când nu te îndeamnă-nu te cheamă nicio grabă anume, eu dau de termenul „liska", ucrainean, gândindu-mă că, la plural, ar putea fi „liski". Liska înseamnă lişiţă. De ce nu ar fi lişiţe acolo, pe Don, Liski fiind şi un port fluvial important?... (Asta aşa, ca să-i ajut pe... ruşi...) Iar regiunea Voronej e una de permanentă intersectare istorică, etnică, până acum doi ani – „frăţească" dintre ruşi şi ucraineni...

20. IX.2015, lui D. Diakov:

În tratarea subiectului despre fostul oraş rusesc Gheorghiu-Dej folosiţi o documentare atât de vastă, încât v-ar invidia orice istoric!

Iată şi unele precizări:

În text: Vasile Lucu. Corect: Vasile Luca.

În text: Daftana. Corect: Doftana.

Gheorghiu-Dej a studiat la gimnaziul din orăşelul Moineşti, unde s-a născut şi protagonistul dadaismului Tristan Tzara. La dvs. el iese că a fost în genere fără studii. Se mai întâmplă.

31.XII.2015, de la D. Diakov:

La mulţi ani! Fie ca 2016 să vă aducă multe împliniri în creaţie şi noi bucurii. Transmiteţi, vă rog, cele mai cordiale felicitări rudelor şi apropiaţilor Dvs. Să aveţi în familie, în casă dragoste şi prosperitate, iar peste Moldova şi România nicicând să nu se adune norii grei ai politicii şi economiei.

31.XII.2015, lui D. Diakov:

Dragă Dmitri,

Almanahul „Iamskaia sloboda" a ajuns la Chişinăula Chişinău, e pe masa mea, mulţumesc! E o ediţie serioasă, demnă de rafturile celor mai exigente biblioteci. Felicitări! Să aveţi toţi ai casei şi prietenii domniilor voastre un an 2016 rodnic, minunat!

P.S. De altfel, în Parlamentul din Chişinău, aveţi un tiz, Dumitru Diakov, preşedintele de onoare al Partidului Democrat. Noi, născuţi în acelaşi an, se poate spune că am rămas prieteni, când nu e vorba de politică. În realitate, numele lor a fost Diaconu, însă, în timpul deportărilor (bezmetica luptă a bolşevicilor cu chiaburimea ...), el a fost rusificat.

Nichita, născut în 1933 la Ploieşti, cu mama sa Tatiana, născută în 1910 la Voronej

10.I.2016,
de la D. Diakov:

...În ce priveşte tizul meu, preşedinte de onoare al Partidului Democrat din Moldova, eu ştiu demult despre el. Încă pe timpurile studenţiei mele la facultatea de drept a Universităţii din Voronej (începutul anilor 80), el era corespondentul special al ziarului „Komsomolskaia pravda". Iar rudele noastre îndepărtate din Ucraina le scria părinţilor mei despre faptul că ar fi citit în acest ziar textele... mele.

De altfel, în spiţa noastră au existat de asemenea deportaţi, e adevărat, nu prea departe, în Tambov...

27.VI.2016, de la D. Diakov:

...La Voronej, în primele două săptămâni ale lunii iunie, a avut loc festivalul tradiţional dedicat lui Andrei Platonov. Iar unele dintre cele mai eclatante impresii din vastul program ni le-a oferit spectacolul „Rinocerii" după piesa lui Eugen Ionesco, prezentat de Teatrul Naţional din Craiova în montare eminentului regizor Robert Wilson. Eu şi cu soţia am avut marele noroc să vedem acest spectacol. Excepţional!

Însă oricât de importantă ar fi această informaţie, pentru Dvs. noi avem o alta demnă de toată atenţia... În perioada 7-9 noiembrie la noi vor avea loc „Colocviile madelştamiene", la care vă invităm. Ataşăm programul. Vom fi nespus de bucuroşi să vă avem printre participanţi.

27.VI.2016, lui D. Diakov:

...Sunt bucuros de a fi primit noutăţi atât de... consistente! Da, Ionescu a fost şi rămâne foarte actual, îl iubim şi noi mult. La Chişinău, există teatrul „Eugen Ionesco", botezat, să zic aşa, prin acordul personal al marelui dramaturg printr-o scrisoare-încuviinţare.

Celor două volume ale lui Mandelştam, pe care vi le-am expediat, li se vor alătura alte două ale lui Daniil Harms, care urmează să apară zilele acestea la Bucureşti. Ar mai trebui să spun, probabil, că efectele legăturilor mele cu literatura rusă sunt destul de propice: pentru marea antologie „Panorama poeziei avangardei ruse" am primit Premiul pentru Traduceri al Uniunii Scriitorilor din România.

Accept cu plăcere invitaţia de a participa la forumul madelştamian.

Dar să ne referim şi la alte asociaţii voronejiene. În 1981, eu am tradus nuvela „Dragostea lui Mitea" a lui Ivan Bunin, primul laureat Nobel rus pentru literatură. Iar Bunin s-a născut la Voronej.

Mircea Bârsilă

Eseurile lui Nichita Stãnescu

Scriitura sa eseistică pare a avea ca model textele poetico - filosofice (teoretice) ale presocraticilor. Apelând la comparaţii, metafore şi analogii, el izbuteşte să confere noţiunilor şi conceptelor abordate o surprinzătoare adâncime. Aspectul scânteietor al formulărilor eseist-poematice şi efervescenţa ideatică salvează demonstraţia de înetineala amplelor studii de specialitate şi, respectiv, de limitele pe care le incumbă ştiinţifica precizie terminologică.

Eseurile lui Nichita Stănescu despre poezie din volumul *Fiziologia poeziei* (Editura Eminescu, 1990) se caracterizează printr-o irumpere a propriei sensibilităţi în discurs. Astfel, enunţul se dedublează: oscilează între un sens literal şi unul figurat, ceea ce duce la elasticizarea „poematică” a mizei teoretice propriu-zise. Prin urmare, centrul de greutate al enunţului se mută în „spaţiul” subînţelesurilor, care trebuie deduse.

Concepţia *explicită* despre poezie a lui Nichita Stănescu are, din punct de vedere formal, un caracter *fragmentar*. Pe de altă parte, poetul, în ipostaza de teoretician, refuză, atât cât se poate, ariditatea limbajului analitic, preferând abordarea unor probleme teoretice într-un mod ce permite substituirea sensului literal printr-un termen sau printr-o formulare de factură tropologică: ,,Gândirea este o formă a foamei. În acest sens, timpul este distanţa dintre gură şi hrană, între sus şi jos” (p. 85).

Nichita Stănescu spune „în fugă” lucruri de o maximă importanţă teoretică şi care conţin, în subtextul lor, chiar atitudini polemice. Elocvent în acest sens este fragmentul în care este pusă între paranteze concepţia mai veche despre problema *sincerităţii*, a autenticităţii experienţei reale (naturale) şi cea a experienţei estetice, adică problema concordanţei dintre fenomenul ca atare şi realitatea sa estetică (dintre realul obiectiv şi realul artistic): „Mai întâi, din punctul de vedere al problemei noastre, fantezia nu poate fi nici sinceră, nici nesinceră, dar oricum prin ineditul ei, este proaspătă. De asemenea, ea declanşează în artă sentimentul sincerităţii şi al autenticului. În poezie, spre diferenţă de fenomenul psihologic declanşat de real, nu avem de-a face cu sinceritatea ca o construcţie logică şi pasională, ci cu sentimentul sincerităţii; nu avem de-a face cu prospeţimea ca fenomen de înnoire naturală, ci cu sentimentul prospeţimii; nu avem de-a face cu autenticitatea înţeleasă ca o concordanţă dintre fenomen şi expresia lui în cuvinte, ci cu sentimentul autenticităţii. Toate decurg din fantezie, fantezia, ea însăşi, nefiind un sentiment, ci un limbaj, limbajul specific poeziei” (p.511). Nichita Stănescu face aluzie, aici, la caracterul *imaginar* al artei, la *irealitatea* operei de artă şi la substratul convenţiei imanente al acesteia, la dublul caracter al artei întemeiat pe echivalenţă sau pe analogie, altfel spus, pe „ca şi cum-ul” pe care-l incumbă experienţa estetică.

Însăşi problema *adevărului* în artă este pusă într-o ecuaţie deosebit de modernă, de vreme ce Nichita Stănescu afirmă că „poetul nu urmăreşte să afle adevărul, ci *sentimentul de adevăr* (*p.* 511*)*.

Un astfel de sentiment este menit să transforme principiul de care depinde diferenţa dintre Frumos şi Adevăr într-o relaţie ce presupune concilierea celor două tipuri de gândire, aparent, incompatibile: procesul logic de tatonare a adevărului, prin filosofie şi ştiinţă, şi cel specific artelor: „un proces care se mişcă într-un domeniu extralogic prin datele sale” (Theodor W. Adorno, ***Teoria estetică***, Ed. Paralela 45, 2005, p. 194).

Pe de altă parte, varietatea punctelor de vedere şi jocul acestora şi al analogiilor se circumscriu unui registru specific: cel al „teatrului rostirii”. Nichita Stănescu nu suportă constrângerile aride ale exprimării conceptuale (ştiinţifice) şi nu poate să facă faţă ispitei de a pune în act limba şi de a anula, fără nici un efort, opoziţia dintre limbajul poetic şi cel ştiinţific, dintre ludica atitudine poetică şi seriozitatea pe care o incumbă demersul analitic. Altfel spus, judecăţile şi meditaţiile sale teoretice (estetice) nu au un conţinut foarte precis. Au, în schimb, prin luciditatea şi profunzimea lor, statutul unor intuiţii şi observaţii de o mare acuitate ideatică. Ceea ce contează, în primul rînd, unde adevărul se lasă ademenit de mirajele subiectivităţii, nu ţine de rigoarea travaliului ştiinţific, ci de bucuria de a lăsa frazei şi gândului o infinită libertate. Aşa se face că în încercarea de a gândi „ceva nou”, Nichita Stănescu „alunecă” mereu de la premiză, rămânând totuşi, în orizontul acesteia, interesat mai degrabă de adâncirea problematicii din unghiuri imprevizibile, decât de lenta şi plictisitoarea analiză a ei. Aproape de fiecare dată, elanul analitic ricoşează în superbe efecte estetice.

Eseurile lui Nichita Stănescu şi, respectiv, răspunsurile date în interviuri cuprind nenumărate referiri şi consideraţii asupra limbajului poetic, asupra raportului dintre poezie şi cuvinte, asupra sentimentelor ca bază reală a poeziei, asupra mesajului poetic, asupra condiţiei poetului, asupra poeziei ,,ocazionale” (inspirate), asupra poeziei pulsatorii, asupra impersonalităţii în poezie, asupra construcţiei cărţilor de poezie, asupra statutului pe care îl are „necuvântul” în poezie etc.

Multe dintre ideile „teoretice” sunt încorporate în propriile poezii. Într-un fragment din ,,Pagini de jurnal” (p. 403) însuşi poetul sublinia faptul că între eseurile şi poeziile sale este o strânsă legătură. Elocvent în această privinţă este raportul dintre poezia *Nod 28* şi teoria lui Nichita Stănescu despre ,,starea de graţie” ca manifestare spirituală **daimonică**: „După ce-am învăţat tot ce se poate învăţa din arta poeziei, căci arta poeziei are o parte care ţine de măestrie şi de maeştri, iar cealaltă ţine de **daimon**, cum zice Socrate, pe care îl cred că fiecare om are un daimon al lui, îl cred pentru că eu am un daimon al meu şi îl simt când vine la mine şi mă părăseşte, şi, asta face parte din portretul meu fiziologic, deci, atunci cînd văd cuvântul scris, apar ca într-o schemă fizică toate valenţele posibile ale acestuia. Textul iese de o calofilie şi de un stilism perfect, dar de o totală lipsă de feeling, căci, uneori, în poezie, feelingul este una dintre formele de manifestare ale daimonicului”. (Antimetafizica, Ed. Cartea Românească, 1985, p.147).

În poezia „*Nod 28*”, motivul *daimonului* este utilizat pentru descrierea tulburătorului act de creaţie. În asemenea clipe, trupul devine „gazda” misterioasei făpturi a cărei devastatoare prezenţă dereglează firescul statut existenţial al poetului, instituind o stare de criză maximă la nivelul ambelor planuri ale fiinţei, cel fizic şi cel spiritual: ,,Daimonul meu vine de departe/în gazda făpturii mele,/ eu ştiu când vine căci mă izbeşte/cu ploi de stele,/ îmi umflă gleznele, ţiitoarele mersului,/îmi pâlpâie inima ca pe o flacără,/îmi usucă limba ca pe un deşert sălbatic/pe care numai leul din leoaică se adapă,/îmi spulberă ochii ca pe două spurcăciuni ale vederii,/se şterge cu spâncenele mele,/îşi pune el cuvântul lui în creierul meu,/ albindu-l cum cerul le-a albit pe stele”.

În viziunea sa lirică, poezia, adusă de rudrianica (înspăimântătoarea) făptură imaginară, este rodul unei stări de „posesiune”, care-i zguduie, până în cele mai adânci străfunduri, fiinţa. „Vizita” este scurtă, iar enigmaticul „musafir”, care provoacă o insuportabilă criză susţinută, textual, de verbele „mă izbeşte”, „îmi umflă”, „îmi usucă”, „îmi spulberă” şi de seria comparaţiilor (,,îmi pâlpîie inima ca o flacără”, ,,îmi usucă limba ca pe un deşert sălbatic”, ,,îmi spulberă ochii ca pe două spurcăciuni ale vederii”) uită să spună de ce a venit, lăsând ca amintire, în creierul poetului, al gazdei, doar versul poleit cu aur: „se şterge el cu spâncenele mele,/ îşi pune el cuvântul lui în creierul meu,/albindu-l cum cerul le-a albit pe stele/şi uită să spună de ce a venit/ şi pleacă mai falnic decât tot universul/şi mie îmi lasă ca amintire doar versul/şi cuvântul aurit/şi se duce şi mă lasă/şi de mine nici că-i pasă;/de mine care-i care-i sunt casă,/bărbat ţeapăn şi zâmbit.”

Amintirea (*urma*) ciudatei şi vijelioasei vizite este însuşi versul „aurit”, adică versul *inspirat*, revelat, ce cuprinde adevărul în enigma sa: adevărul pe care daimonul i-l arată pentru a-l ascunde (acesta este, în fond, şi rostul poeziei!). În *Nod 28,* tema – romantică – a caracterului demonic al actului poetic şi, respectiv, a poetului care creează, la fel ca şamanii sau ca poeţii arhaici, în stare de *transă*, fuzionează cu moderna concepţie despre *umilinţa* poetului inspirat : care, în secundaritatea sa, trebuie să repete ceea ce i-a fost suflat (la ureche) de o entitate divină. Suferinţa, perplexitatea şi ulterioara stare de vid lăuntric sunt aspecte constitutive ale magicei transformări a energiei demonice într-o creaţie pozitivă, „binefecătoare”, solară, (aurită).

Ca expresie a ieşirii din sine a divinităţii, demonicul nu este lipsit de o latură *pozitivă*. Inconştiente şi, într-o mare măsură, pozitive, manifestările demonicului diferă de cele negative ale *drăcescului*. Prin elementul său pozitiv, demonicul, care este dincolo de bine şi rău, se deosebeşte de *satanic*, acesta fiind întotdeauna, distrugător, negativ, anti-divin. Sub aspectul său pozitiv, orice manifestare demonică se încorporează ordinii divine. Vraja, farmecul frumuşeţii unei poezii şi a artei în genere sunt obţinute, aşa cum susţinea Goethe, prin *sublimarea demonicului*. Viziunea lui Goethe despre caracterul iraţional (magic) al vrajei specifice artei este tipic *romantică*. (vezi Lucian Blaga, *Daimonion*, Editura Societatea de mâine, Cluj, 1930).

Nichita Stănescu foloseşte nenumărate idei „străine” din felurite domenii: fizică, istorie, chimie, filosofie inclusiv matematică. Ceea ce îi este specific lui Nichita Stănescu ţine de modul original de a le „însângera”, de „a trăi” respectivele idei şi de a le da o viaţă nouă la care nu speraseră vreodată.

Atât fragmentarismul, cât şi lirismul „sistemului” său estetic îi oferă poetului libertatea de a uza de o logică orientată spre acceptarea surprizei şi a tăierii, cu abilitate, a nodurilor gordiene.

În ansamblu, verdictele şi ,,descoperirile” teoretice ale lui Nichita Stănescu beneficiază de ofertele îngemănării dintre logica discursivă şi fidelitatea faţă de gândirea poetică în genere şi, desigur, şi faţă de propriul *poiein*.

Scriitura sa eseistică pare a avea ca model textele poetico - filosofice (teoretice) ale presocraticilor. Apelând la comparaţii, metafore şi analogii, el izbuteşte să confere noţiunilor şi conceptelor abordate o surprinzătoare adâncime. Aspectul scânteietor al formulărilor eseist-poematice şi efervescenţa ideatică salvează demonstraţia de înetineala amplelor studii de specialitate şi, respectiv, de limitele pe care le incumbă ştiinţifica precizie terminologică.

Aşa cum observa Alexandru Condeescu în prefaţa la *Fiziologia poeziei* (p.7) ,,opera poetică a lui Nichita Stănescu a fost întotdeauna dublată de o foarte lucidă conştiinţă *poietică* şi de o permenentă meditaţie asupra condiţiei creaţiei şi creatorului”.

Mircea Bârsilă

Dumitru Augustin Doman

Siberia, la limită

Cititorul de roman

Ca mulţi alţi poeţi optzecişti, Emilian Marcu scrie deopotrivă şi roman, alături de Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Gabriel Chifu, Octavian Soviany, Ştefan Mitroi, Gellu Dorian etc. Ca poet Emilian Marcu este egal cu sine, fără prea mari ruperi de ritm, credincios îndeobşte poeziei care l-a consacrat la sfârşitul anilor 70. Dar, ca romancier, aş zice că e într-o continuă căutare şi evoluează de la o carte la alta. Între 2005 şi 2010 a publicat o tetralogie (1100 de pagini!): *Suburbii municipale*, un roman poematic, atemporal şi fără fir epic propriu-zis, trimiţând la o lume plină de enigme şi simboluri deopotrivă, punând accent preponderent pe caligrafie, pe stil, decât pe substanţă epică.

Nimic din toate acestea în romanul *Tobele mute* (Editura *PIM*, Iaşi, 2014), lirismul dispare aproape total aici, fiind vorba de o naraţiune realistă, crud-realistă. Aici, acţiunea se petrece într-un sat-lagăr din taigaua siberiană, sat construit într-o pădure dintr-o „imensitate de zăpadă eternă", unde vreo 200 de familii au fost exilate de prin toate colţurile Uniunii Sovietice staliniste, „încât nu se înţelegeau unii cu alţii în niciun fel. Părea că acolo se făcuse un fel de Turn Babel, o împletire stranie de graiuri". Satul se afla la 30 de kilometri de cea mai apropiată aşezare liberă, Ivanovka, un cătun de câteva case cu nimic mai presus decât izbele din satul lagăr, iar faţă de oraşe se afla la sute de kilometri, cu excepţia oraşului-port (60-70 de kilometri) unde se trimitea lemnul de mesteacăn exploatat de prizonieri pentru a fi transportat cu şlepurile la prelucrat în ţară şi de unde le mai veneau alimente, dar şi arar – e adevărat - controale de partid şi de stat. Aşadar, avem de-a face cu o lume închisă, izolată, dar aproape fără ţarcuri, fără garduri şi unde prizonierii nu se află sub pază pentru că „nici Dumnezeu nu ar avea unde fugi de aci, din acest capăt de lume, de unde începe sfârşitul pământului şi începutul lumii de pe tărâmul celălalt". Marcu vorbeşte la început de un timp încremenit, îngheţat care e totuşi traversat de un personaj, aş zice generic, numit Ioan Alnimănui. Cele 200 de familii (fără familii!) fac o familie mare împreună şi se gospodăresc cum pot, în special făcând troc, schimbând prin intermediul lui Colea Trifonov, locţiitorul comandantului lagărului, blănurile de jder, de castor sau de urs, ciupercile murate şi butoiaşele cu icre – toate acestea produse în lagăr - pe ciorapi, carne, vodcă, creme pentru uzul femeilor, Trifonov fiind cel care face legătura lagărului cu exteriorul, de fapt doar cu oraşul port... În situaţia asta limită, satul are parte totuşi de mici drame, de poveşti de dragoste, de muncă normată, de mică corupţie, de conflicte mai mari sau mai insignifiante, comunitatea fiind copia fidelă în mic a unei ţări în austeritate, a unei capitale, a unui oraş.

Cum ziceam, Ioan Alnimănui (căruia i se mai spune ba Ionică, ba Ivan) este personajul care traversează romanul, un orfan născut în lagăr şi rămas chiar al nimănui (aşa cum îl trece, îl botează în catastif Aliluievici, comandantul lagărului) de la patru ani, în împrejurări învăluite în ceaţă. El are parte de o trecere abruptă din copilărie în tinereţe. Adolescent fiind, virilitatea lui, de care nu e conştient, este observată repede şi exploatată de femeile din comunitate, femei fără bărbaţi de ani de zile. Ioan este violat zilnic de Katiuşa Vasilievna, bucătăreasa satului, în condiţii de promiscuitate, pe sacii cu carne de cal aburindă din magazie. Dar, ea se simte împlinită ca femeie abia acum, cunoscându-l pe Ionică, deşi îi trecuseră prin pat nenumăraţi bărbaţi. Iar Ioan Alnimănui se lasă folosit ca un obiect oarecare, ca o păpuşă, rămânând personajul candid până la capăt, un sfânt într-o lume abrutizată de muncă şi de foame şi de nevoi şi de lipsa de libertate. După ce i se ia mânzul viu primit cadou, primeşte un căluţ de lemn, iar el nutreşte convingerea că acesta va învia într-o bună zi. Singura lui călătorie în afara lagărului este o escapadă semiclandestină, dus de locţiitorul comandantului, în oraşul port, care „capătă pentru el o valoare iniţiatică, dîndu-şi seama că orizontul este mult mai larg decît pare", după cum subliniază Vasile Spiridon într-o cronică din *Convorbiri Literare*. Dar, în finalul romanului, după moartea lui Stalin, prizonierii sunt eliberaţi, satul-lagăr abandonat pare a fi Zona lui Tarkovski (mă rog, a fraţilor Strugaţki): „Unelte diferite, bucăţi de tablă ruginită şi bucăţi de scândură prost geluită, butoaie goale, un camion cu trei roţi, un tractor răsturnat pe o rână stăteau stinghere prin fel de fel de cotloane. Fuseseră lăsate toate la voia întâmplării..." Însă Ioan Alnimănui – proaspăt însurat şi proaspăt tătic - rămâne în satul-lagăr să-şi facă propria casă şi familie. „Temelia casei trebuia să fie cea a unui început de sat, a unui început de lume liberă, acolo, la poarta satului-lagăr, temelia unui început de lume, cu adevărat nouă, pentru fiul lor". E finalul luminos al romanului, luminos cât poate fi în condiţiile date, dar, mai ales, e vorba aici chiar de cheia romanului: meditaţia despre relativitatea libertăţii: „Aici, aşa gândea şi Alia (tânăra soţie a lui Ioan; n.m. DAD), începea lumea cea nouă, aici, şi ridică spre soare pruncul abia născut./.../ ...vom ridica un sat liber aici în inima Siberiei, zise Ioan Alnimănui". Care este diferenţa dintre recluziune şi libertate? Cei câţiva metri dintre fostul lagăr şi viitoarea curte a noii case? Lipsa comndanţilor şi a comisarilor militari? Nu-i aştepta aceeaşi muncă şi aceeaşi izolare? Destinul unora dintre ei le e pecetluit: „Unde să mai mergem? Cine mai ştie de noi după atâta amar de vreme?" Acest final poate fi începutul unui nou, a unui volum doi, cine ştie.

Impresionează în roman galeria de personaje, îndeosebi cea a personajelor feminine, bine conturată, cu conflictele dintre ele bine conduse, dar şi cu fondul de umanitate care ţine unită comunitatea în condiţiile de viaţă extreme în care supravieţuiau.

Pentru romanul său, Emilian Marcu şi-a ales un subiect riscant, construind pe o lume străină, riscant, zic, pentru că exista pericolul să se strecoare note false în prezentarea unei lumi descrisă până acum de romancieri ruşi de mare forţă narativă, mai ales cei din aşa-numita grupare a prozatorilor siberieni: Viktor Astafiev, Cinghiz Aitmatov, Valentin Rasputin, Vasili Sukşin... Acestuia din urmă, sunt sigur că i-ar fi plăcut romanul *Tobele mute*, nu doar pentru că nu are note false, dar şi pentru pronunţata lui dimensiune cinematografică. (Un roman cu acţiune în Rusia al unui congener este *Gde Buharest?* al regretatului Constantin Stan, dar acesta e scris în registru satiric). De altfel, cred că dacă Slava Ross – realizatorul faimosului film *Siberia, mon amour* - ar cunoaşte romanul, sunt sigur c-ar fi tentat să-l ecranizeze.

Alte romane recente primite la redacţie

Ioan Florian Stanciu – *Cinema Orient*

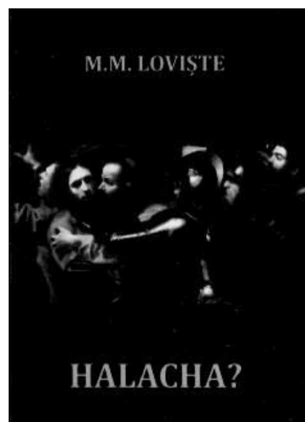
(Editura Junimea, Iaşi, 2016)

În prefaţă („cuvântul însoţitor"), criticul Ioan Holban vede în apariţia romanului „un eveniment editorial de excepţie", „unul din romanele cele mai importante din stricta noastră actualitate literară: prin tema sa, scriitura, modernitatea şi rigoarea construcţiei narative, umorul şi echilibrul fin menţinut între percepţia contemporană şi atitudinea autorului în legătură cu o epocă sinistră din istoria recentă a lumii ţărăneşti de la noi". Şi, mai crede criticul: „Ioan Florian Stanciu e un foarte bun povestitor care pare că şi-a făcut ucenicia la şcoala prozatorilor moldoveni, păstrând adesea respiraţia largă, ozonul, gustul de pelin şi mierea trecutului din fraza sadoveniană". Într-o prezentare pe care ne-o trimite romancierul odată cu cartea, IFS ne spune că „romanul evocă colectivizarea tragi-comică a regiunii Constanţa. Întrucât după 1957, adică imediat ce, în chiar sânul cu şerpi al PMR, se rezolvaseră, tot cu bâta şi glonţul, unele disensiuni interne, prin anihilarea subită a deviaţioniştilor de dreapta, s-a şi luat hotărârea de a se accelera procesul de transformare socialistă a agriculturăă, urmând ca regiunea turcită a Constanţei să devină, triumfal, prima regiune în întregime colectivizată a noii republici integral sovietizată". Şi: „De aceea, pe post de Gingiz Han, a fost trimis dincolo de Dunăre tânărul de mare viitor Nicolae Ceauşescu, iar pe urmele sale, au năvălit ca lăcustele 30 000 de activişti ai partidului, mobilizaţi de pretutindeni, ca să colinde cu cartea de propagandă şi cu pistolul de lămurire toate satele din nordul Dobrogei..." Cu aceste două texte de promovare, nu ne mai rămâne decât să citim romanul şi să ne dăm cu părerea într-un număr viitor.

M. M. Lovişte – *Halacha?*

(Editura Bibliostar, 2016)

M. M. Lovişte este un prozator de respiraţie largă, cu romane bine închegate şi cu subiecte duse răbdător până la final. În ultima vreme, este preocupat de romane în centrul cărora se află Mântuitorul Iisus. Este cazul volumului *Ucenicii Cuvântului* (2009). Dar şi al acestuia de faţă, titlul acesta Halacha însemnând un „cod de legi iudeu care cuprinde şase sute treisprezece porunci (trei sute şaizeci şi cinci sunt porunci negative, două sute patru zeci şi opt sunt porunci pozitive). În traducere ebraică, Halacha înseamnă cale de mers." În postfaţa intitulată Divina tăcere, autorul ne decriptează romanul: „Volumul *Halacha?* îşi fixează trei repere literare: 1) Atmosfera în care s-a desfăşurat acum două mii de ani cel mai mare act de injustiţie din întreaga istorie a rasei umane – Procesul lui Iisus. 2) Jocurile politice care au condus la asasinarea lui Iisus prin implicarea în proces a corupţiei la nivel înalt, cumplitul flagel ce bântuie omenirea de ieri, de azi şi de mâine; 3. Prezentarea celei mai neobişnuite forme de apărare în instanţă a Fiului lui Dumnezeu – tăcerea". De văzut cât de originală este viziunea lui M. M. Lovişte despre acest important moment din istoria omenirii.

Adrian ALUI GHEORGHE

Cartea de poezie
„Deasupra lui Hans" de Liviu MĂŢĂOANU

(Editura „Paralela 45", 2016, Colecţia Qpoem)

Deşi aflu de pe internet că este autor al mai multor cărţi de poezie, apărute din 1994 încoace, din anul debutului, recunosc că „Deasupra lui Hans" (Editura Paralela 45, 2016, Colecţia Qpoem) este primul volum pe care îl citesc din ceea ce a publicat Liviu Măţăoanu. Această târzie descoperire a poeziei lui Liviu Măţăoanu (născut în anul 1968 la Câmpulung Muscel) reprezintă, însă, o surpriză dintre cele mai plăcute, avem de a face cu un poet matur, format, încăpăţînat să fie el însuşi, neatent la vocile poetice din jur, credibil. Poemele din volumul „Deasupra lui Hans" au un aer de teatralitate, o mişcare de măşti care nu vor să ascundă, ci să sporească posibilităţile fiinţei umane de a se multiplica la nesfîrşit. Melancolia este, la poetul nostru, „o suspendare în imponderabil", o meditaţie pe tema evanescenţei: „ ... *poţi să închizi ferestrele/ dinspre stradă / am comandat deja/ unui sculptor o inima de bronz;// pasărea a ieşit prima dată din cuib/ şi caută aripi de insecte pe care să scrie / cu un ochi adormit/ versurile de primăvară;// ţi-am lăsat destule camere nelocuite/ .... / ..../ .... / .... / ..../ pot uneori să îţi cânt sub balcon/ pot să îţi pun o melodie cu frank zappa/ şi să te strig;// este tulburator să vezi cum coboară/ dintre nori pasări negre / păsări albe/ cu aripile strânse ....(...)*".

În mai toate poemele lui Liviu Măţăoanu sunt versuri fără cuvinte, cuvinte înlocuite prin puncte de suspensie, rupturi de ritm, abandonarea bruscă a sensului vreunei idei poetice, toate acestea trădează fie tendinţa poetului de a spune ceva ce nu s-a mai spus, fie imposibilitatea asumată, înţeleasă, de a atinge cerul poeziei, de a-l împunge cu degetul pentru a pipăi vreun înger căzut/ decăzut. Poezia are, astfel, ca mai întotdeauna, structura aisbergului, o treime se vede deasupra apei, e pipăibilă, citibilă, restul de două treimi se tace, nu se arată decât minţilor care întrevăd (citesc, înţeleg, simt) dincolo de aparenţe: „*caut un ton melancolic / oricum un ton moale / cât se poate de moale / povestea este la început despre un avion care/ zbura prea jos / motoarele speriau fiinţele abia visate;// într-adevăr / este o fântână în piaţa din centrul oraşului/ aşa cum am visat / acum ar trebui să treacă o nevastă/ destul de tânără;// .... / ..../ peste câmpuri doar va ploua / o ploaie rece de război;/ copiii trag după ei ghiozdane grele / printre norii negri păsări negre coboară în linie dreaptă / printre ierburi să se hrănească / uneori copiii se strigă între ei/ cu voce tare / ca nişte mecanisme vor întoarce capetele;// în fiecare dimineaţă iese în balcon/ şi priveşte sub el / o văd aştept şi eu să-l văd / în fiecare dimineaţă/ îmi beau cafeaua liniştit// cu presupunerile atârnate sub balcon;// iese a patra oară / fixează un bărbat/ seara se lasă dincolo de geamuri pe la ferestre lumini răsar/ ca pe o boltă visată;// toată ziua am stat în apropiere aveam în buzunar bilete la .... / .... / ..../ dar eu nu m-am mişcat de pe scaun.// toată ziua am stat în apropiere / am urmărit ştirile pe un ecran/ instalat afară / unii începuseră să se aşeze pe jos/ cu copiii şi iubitele în braţe / se pregăteau să înnopteze acolo// eu mă aşezasem la margine / cât să văd şi balcoanele de deasupra/ mă aşteptam să văd sărituri cu paraşuta .... / ..../ .... / .... / .... ;*" („CAUT UN TON MELANCOLIC/ ORICUM UN TON MOALE/ CÂT SE POATE).

Încă de la debut, în 1995, Al. Cistelecan pune un diagnostic exact poeziei lui Măţăoanu, caracterizare rămasă valabilă şi azi: "Liviu Măţăoanu face contrabandă cu melancoliile şi îşi ascunde predispoziţia reflexivă într-o scriitură aparent dezlânată şi ostentativ dezarticulată, mizând pe efectul în răspăr al devierilor parentetice şi al inconsistenţei colocviale a discursului. Scriitura lui uzează şi abuzează de tehnici de înşelare, simulând incongruenţa doar spre a tensiona coerenţa şi lăfăindu-se în sporovăială ca într-un costum prea larg al rigorii meditative."

Impersonalizarea biografiei proprii cît şi sincopele din discurs amintesc de maniera mazilesciană; cum din aceeaşi zonă (Eugen Suciu, Aurel Pantea, Ioan Moldovan), a tiraniei metafizicului, este şi voluptatea de a trăi anonimatul ca o ţintă a fiinţei care tinde să îşi părăsească regnul pentru a (re -) deveni o trestie gînditoare.

Liviu Măţăoanu simulează dinamismul în poezia sa, deşi în esenţă este un spirit imobil, meditativ, care întinde peste tot capcane pentru inspiraţie. Demonstraţia de bază (dacă poezia poate să demonstreze ceva!) e că aşteptarea e cea mai frumoasă călătorie.

„Universul Mama" de George Vasile DÂNCU

(Casa de Editură Max Blecher, 2015)

Cartea de versuri „Universul Mama" (Casa de Editură Max Blecher, 2015) a lui Vasile George Dâncu este una deconcertantă. E un bocet? E un remember? E un recviem? E un elogiu târziu? Oricum, comentariul la o carte cu şi despre mama are doza sa de empatie şi se termină cu noi contribuţii la o posibilă istorie „fulgurantă" a subiectului din partea oricărui comentator-cititor. Pentru că afecţiunea, starea, iubirea din interiorul relaţiei mamă-copil are cam aceleaşi coordonate, aceeaşi inexprimabilă intensitate emoţională stabilită prin relaţia iniţială, ombilicală. Cartea lui George Vasile Dâncu nu face excepţie. Dacă în „Amintirile..." lui Ion Creangă George Călinescu vedea „copilăria copilului universal", în „Universul Mama" cred că avem povestea-portret a mamei care a dat naştere copilului care trăieşte copilăria copilului universal. Eckermann notează, în urma unei convorbiri cu Goethe: "Mamele sînt principiul constructiv şi conservativ, din care se naşte tot ce are viaţă şi formă pe faţa pămîntului. Cel ce încetează să trăiască, se întoarce la ele ca natură spirituală, şi ele îl păzesc, pînă ce se înfăţişează prilejul să intre într-o nouă făptură... Este eterna metamorfoză a existenţei terestre, a naşterii şi creşterii, a prefacerii şi nimicirii...(*10 ianuarie 1830*). Iar Ernest Bernea spune, traducînd înţelepciunea populară, că în interiorul familiei tatăl este „tâmpla casei", pe când mama este „zidul învelitor", temelia. „Plecarea" de acasă este, în mitologia individuală, evenimenţială, a fiecăruia, determinantă, deopotrivă rană şi revoltă. Ruptura de mama, de „temelia" casei, se petrece pentru fiecare într-un anume mod, există pentru fiecare o anecdotă care capătă dimensiuni şi conotaţii cosmice, fiecare pipăie cu tălpile propria cale în felul său. Iată cum e în poezia lui Vasile George Dâncu: „*cu busuiocul primit de la tine/ sfărâmat în buzunarul blugilor/ am plecat să cuceresc lumea/ dragă Mamă// mi-ai spus// o să răzbeşti/ că nu eşti tu/ mai prost ca tătă lumea// atunci n-am înţeles nimic din aceste vorbe/ voiam doar să fug de tine cât mai departe/ îmi plăcea plecarea/ dar când am trecut pe lângă părul din faţa casei/ bluza de trening mă ardea în spate/ geamantanul de carton devenise foarte greu/ şi lumea parcă se răsturnase/ pământul era deasupra mea/ şi cerul sub mine/ iar eu mă temeam să nu calc în gol// am fost pe rând/ elev zilier şantierist golan bătăuş rocker/ beţiv boem gagicar învăţător student bibliotecar/ cinefiş cafengiu ziarist soldat profesor manager/ familist tată editor// un singur lucru trebuia să învăţ/ Mamă/ din viaţa asta agitată – să mă întorc la timp/ nu am făcut-o/ şi tu ai murit// iată cum am ajuns/ mai prost/ ca tătă lumea*" (VIII. Plecarea). Orice „plecare" de acasă este, în esenţă, iniţiatică. Orice basm o reiterează. Nichita Stănescu spunea esenţializînd: „Cel mai lung drum este de acasă până acasă". Nimic mai adevărat. Dar fiecare om are calea lui. Drumul lui. Cale regală sau drum închis. O legendă din Africa este, în acest sens, purtătoare de nuanţe de asta şi mai convingătoare : "Tatăl şi fiul se duseră în pădure să pună capcane. Ajunseră la un drum care arăta a fi bătut de mulţi oameni. Fiul spuse : - Am să-mi pun capcanele aici. Tatăl spuse : - Lasă, ăsta e un drum al oamenilor. Fiul spuse : - Am s-o fac totuşi. Fiul îşi puse capcanele în locul acela. A doua zi, fiul îl găsi căzut în capcană pe fratele mamei sale. A doua zi îl găsi în capcană pe tatăl tatălui său. Apoi, a treia zi, pe mama sa... A cincea zi, fiul prinse în capcană drumul însuşi. Tatăl spuse : - Lasă-l să fugă! Dacă nu-l laşi să fugă nu mai găsim calea pînă în sat. Fiul nu ascultă. Luă drumul, îl făcu sul şi-l vîrî în sac. Luă sacul pe umăr. Dar când să plece împreună cu tatăl său, nu mai văzură decît nişte tufişuri. Nu mai regăsiră satul. În cele din urmă, fiul azvîrli povara pe pămînt. Îndată drumul sări şi alergă în sat. Fiul şi tatăl fugiră după el. În sat fiul înhăţă drumul. Oamenii spuseră : - Acest drum îi aparţine fiului, fiindcă el l-a prins. Fiul spuse : - Bine. Ăsta e drumul meu şi nimeni nu are voie să meargă pe el! De atunci n-a mai mers nimeni pe acel drum şi drumul era foarte trist, iar în cele din urmă a murit". Cînd îţi moare calea, drumul tău, în ce parte o mai porneşti? La capătul oricărui drum, cu care te identifici de fapt, nu se găseşte moartea? Făt-Frumos din „Tinereţe fără bătrâneţe..." este un exemplu concludent în acest caz. Moartea îl aştepta în chichiţă. Ca să îi tragă o palmă. Una, izbăvitoare. Tragismul timpului se converteşte în oboseală, iar oboseala este *o antecameră a morţii*, cum spune Roland Barthes.

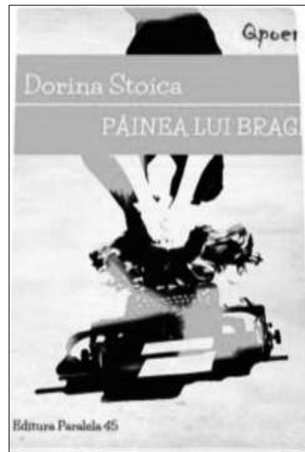
Destinul este, însă, rodul particularizărilor. Mama nu e un concept. Viaţa nu e un concept. Moartea însăşi nu e un concept. O sumă de anecdote însoţeşte traseul fiecăruia, viaţa este o călătorie printre lucruri şi acţiuni vulnerabile, vulnerate, perisabile, cu nimic mai consistente decât o bătaie de aripă de fluture. "Cel inocent nu ştie, dar face; sau, mai bine ştie ce face, dar nu ştie că face; el nu cunoaşte efectivitatea intenţiei lui pasionate şi cu atît mai puţin posedă cunoaşterea secundară a acestei cunoaşteri" spune Vladimir Jankélévitch (în "Pur şi impur"). În „Universul Mama" poveştile, obsesiile, amănuntele au propriile orbite în configurarea memoriei afective: „*astă-noapte am visat dragă Mamă/ că în faţa casei noastre de la Runc/ s-a deschis un chioşc de ziare/ cred că i-ar fi plăcut acest vis/ fratelui tău Ion poştaşul satului/ care iubea mult ziarele şi revistele/ şi care făcea abonament gratuit/ pentru unii copii din sat/ eu nepotul lui/ mai ales că eram şi orfan de tată/ aveam cele mai multe abonamente/ Luminiţa, Cutezătorii, Albina, Magazin istoric/ şi mai încolo/ când eram la Generală/ am primit cadou de la el/ un abonament la România Literară şi la Tribuna/ numai badea Vasile/ poetul/ mai avea aceste ziare în Runc/ diferenţa era că el îşi plătea abonamentul// dar nimic nu este pe degeaba/ mergeam cu vărul meu Leon/ pe toate văile şi pe toate dealurile Runcului/ cu pensii scrisori şi ziare/ ne întorceam victorioşi/ toamna plini de noroi/ iarna îngheţaţi de frig/ şi preluam*

trofeele ziarele şi revistele/ pe care le citeam la lumina lămpii//...// îmi amintesc că m-ai trimis/ dragă Mamă/ să fiu strungaş la stână/ mi-am luat cu mine vreo zece cărţi/ bineînţeles că pelerina de ploaie am uitat-o/ citeam ziua având grijă de capre/ citeam noaptea după ce adormeau ciobanii/ la lumina focului din colibă/ după ce am terminat/ ultima pagină/ a celei de-a zecea cărţi/ am fugit acasă/ am ajuns noaptea târziu/ am bătut la uşă/ eram cu cărţile în braţe/ obosit înfrigurat şi speriat/ m-am aşezat în patul în care dormeai tu/ ai venit să mă strângi în braţe/ în timp ce-mi spuneai// nu ştiu ce s-o alege/ de tine copile/...// acum când nu mai eşti cărţile mă ajută/ pe unele le citesc/ pe altele le răsfoiesc/ pe majoritatea le mângâi/ visând în timp ce citesc să scriu o carte despre tine/ evident/ cu scopul de a te uita/ şi de a crea o distanţă şi mai mare între noi" (XVIII, „Zidul de cărţi").

„Visul este duşmanul timpului", spune Freud, o antinomie care situează omul la intersecţia dintre terestru şi paradisiac, capabil să se regăsească în ambele locuri, dar situat mereu într-o contradictorie negăsire, „ ... într-o metafizică a pierderii voluptuoase", după o definire a lui C. Rădulescu Motru, dar care nu e decît ceea ce numea şi decela Lucian Blaga prin „contiguitatea luciferic – paradisic". În acest context „copilul" face *naveta* între cunoaşterea luciferică şi cunoaşterea paradisiacă, omul este complet prin această dualitate, aceasta este condiţia situării sale între imanent şi transcendent. „Universul Mama" este cartea „înţelesului de pierdere", cu mica sa revoltă, versurile în sine sunt expresia acestei revolte înăbuşită, fatalmente, în iubire: *„sub pământ/ un sicriu// în sicriu/ moartea// deasupra pământului/ satul/ verde şi mângâietor// deasupra satului/ cerul/ albastru şi ocrotitor// deasupra cerului/ Universul Mama/ zâmbind copiilor/ din toată lumea// şi mai deasupra/ Dumnezeu/ care ţine/ umeori în palme alteori pe umăr/ şi de cele mai multe ori în braţe/ Universul Mama/ şi peste tot/ vocea/ Universului Mama/ care spune:/ aşa cum/ te iubesc de mult/ aşa să iubeşti/ şi tu tot ce te înconjoară// deasupra lui Dumnezeu/ o ploaie de Lumină/ care pătrunde/ peste tot/şi rodeşte/ pretutindeni/ Iubirea*" (XX. Zâmbind copiilor din toată lumea).

În carte, în cele douăzeci de poeme secvenţiale, încărcate de afect, sunt reiterate vârstele omului (autorului; cartea este una puternic confesivă!) cu poveştile lor, cu simbolistica lor, cu limitele lor, după „logica" enunţată cândva de Eclesiast*:* „Toate îşi au vremea lor şi fiecare lucru de sub ceruri îşi are timpul lui...(...)...căutarea îşi are timpul ei, şi pierderea timpul ei; păstrarea îşi are timpul ei, şi lepădarea timpul ei; ruptul îşi are timpul lui, şi cusutul timpul lui; tăcerea îşi are timpul ei, şi vorbirea timpul ei; iubitul îşi are timpul lui, şi urîtul timpul lui" (Eclesiastul, 3, 1-8).

Iar în rest, vorba psalmistului, cele ce le ai în minte, le ai şi în inimă.

„Pâinea lui Bragi" de Dorina Stoica

(Editura Paralela 45, 2016, Colecţia Qpoem)

Colecţia de poezie Qpoem a editurii „Paralela 45" a dat o şansă la receptare şi afirmare multor autori care şi-au consumat până acum combustia în apariţii editoriale în general la edituri din „orăşele" din provincie care mai mult ascund un autor, decât îl promovează. În general editurile „din cartiere şi apartamente" nu mai au noţiunea de redactor de carte, de lector, de corectură, de comunicarea editor-autor în definirea unui manuscris, a unei cărţi şi acest lucru se vede în amatorismul apariţiilor multor cărţi dintr-o piaţă a cărţii de poezie incoerentă, cu cărţi care sufocă poezia între două coperţi. Ar putea fi şi cazul Dorinei Stoica, (supra-) vieţuitoare la Bârlad, care a mai publicat ceva cărţi pînă în acest an, dar cu care nu m-am intersectat. Cartea recentă, „Pâinea lui Bragi" (Editura „Paralela 45", 2016, Colecţia Qpoem) beneficiază de un cuvînt de promovare semnat de Al. Cistelecan, de o selecţie riguroasă a redactorului de carte, scriitorul Cosmin Perţa, de girul editorului Călin Vlasie. Cu aşa nume însoţitoare, cu o grafică suplă şi sugestivă, orice carte, indiferent de calitatea ei intrinsecă stîrneşte dacă nu interesul, măcar curiozitatea cititorului. Iar soarta se poate transforma în destin, nu-i aşa? Căutînd sursele specifice, cele ale internetului, am descoperit că Dorina Stoica „a practicat" şi a publicat poezie religioasă, poezie tematică, umoristică, pamflete uneori, proză autobiografică, dar că întîlnirea cu „dinamismul" facebookului i-a modificat viziunea şi gestica de autor. O spune chiar ea, cu un umor subţire, în debutul volumului: *„Defilez pe facebook (dacă nu eşti aici nu exişti, e-o zicere mai nouă),/ cu o lista lungă de poeti, unii sunt deja consacraţi./ Mă uit cu jind la poemele lor,/ parcă aş fi un câine flămând intrat pe furiş la masa stăpânilor./ Stau mai ales pe lângă poeţii cu barbă./ Îndrăznesc uneori să întind mâna şi să ciugulesc firimituri/ de fiecare dată cu speranţa că sunt din „pâinea lui Bragi"./ In genunchi, printre mese acolo unde aburii bucatelor alese/ se amestecă cu mirosul inconfundabil al încălţărilor de firmă, luate la kilogram/ de la "magazinul de vise" second hand prind câte o metaforă, o mestec o rumeg, o las la dospit/ până sunt convinsă că-mi aparţine./ Alerg cu ea sa-i fac loc într-un lung &poem,/ Amintit de baba Vanga-n predictiile apocaliptice despre România 2016,/ început acum vreo jumătate de veac când îmi număram primele fire de par alb/ şi de când, îmi tot hrănesc cu firimituri căzute de la masa poetilor/ frustrările./ (asa cum mi-a scris în felicitarea de Anul Nou un poet cu barbă,/ devenit critic literar din lipsa de „pâine..."*)" (Firimituri). Mai trebuie spus că unul dintre cele mai realizate texte din carte este „Concediu pe facebook", care încheie volumul.

În volumul „Pâinea lui Bragi" poezia este prezentată în mai multe registre, mai multe voci poetice se intersectează. O voce lirică este civic-pamfletară, cu un umor de cetăţean perpetuu perdant într-o societate care nu îşi găseşte cadenţa: *„sunt cetăţean al României libere/ cu drept de vot/ şi pensie minimă pe economie./ am demnitate, să se ştie/ contribuţia la biserică/ şi impozitul mărite plătite la zi,/ precum şi facturile curente achitate/ am refuzat cardul de sănătate/ din spirit de solidaritate/ cu o minoritate religioasă,/ suntem una după alta/ trei case cu numărul şase.// întotdeauna privesc numai în sus./ să nu uit,/ geamul meu este/ cu cincizeci de centimetri/ sub nivelul străzii*" (întotdeauna privesc numai în sus). De altfel, Al Cistelecan, în cuvîntul de pe coperta a patra spune, între altele: „O maliţiozitate descriptivă scoate în vervă scenele de cotidian social, iar inventarul de real se transformă în frenezie contemplativă; nu mai puţin în, fireşte, într-un denunţ moralist".

Altă voce este a biograficului transfigurat, cu un pregnant timbru elegiac, visul este un contratimp al aspiraţiei: *„Locuiesc împreună cu o cucuvea/ într-o casă părăsită./ Cu uşile închise învăţ mersul în două picioare./ Prin nămolul întristărilor soţie de zombi/ m-am târât./ O boare de vânt îmi suflă/ nelinişti de pe inimă în soare./ Stol de fluturi aurii/ nişte fulgi de umbra cuminţi/ picături de nimic/ praf./ Într-o casă părăsită, cu uşile închise/ cos rochia pentru nunta de aur/ din pânze de paianjeni.*" (Cu uşile închise). Sau: *„mă trezeam în fiecare dimineaţă/ cu speranţa că am primit/ perechea de aripi promise./ gândul o închpuia pe mama/ care mă năştea din nou/ şi mă înfăşa strâns*" (Copy paste).

O altă voce poetică îngînă înţelesuri şi subînţelesuri religioase, o poezie calmă, caldă, fără excesivităţi şi recurenţe dogmatice: *„mă voi muta într-o carte/ cu toate bucuriile şi tristeţile/ iubiri răstignite/ candelabrele florilor de castani/ primăvara devreme icoane/ în aşternuturile cu îngeri albăstrui/ mi-am atins cu degetele marginile/ viaţa şi moartea/ cu un val subţire de lacrimi/ acoperită aşteptam/ un Dumnezeu blând/ pe frunte alb/ mângâietor/ să nu mai plece de lângă mine/ intrându-mi sub pleoape/ unghii urechi nări/ în sânge răni vindecând/ boabe negre de mătănii/ cruci/ somn întârziat/ inima mi s-a făcut ceas deşteptător/ iar stigătul alb/ ied ales pentru masa de Paşte*" (primăvara, devreme, icoane).

La Dorina Stoica se vede, în mai toate textele, bucuria de a trăi şi bucuria de a scrie. Şi „subînţelesul" că poezia e, în cele din urmă, o ieşire din contingent.

Petru Pistol

Diortosiri

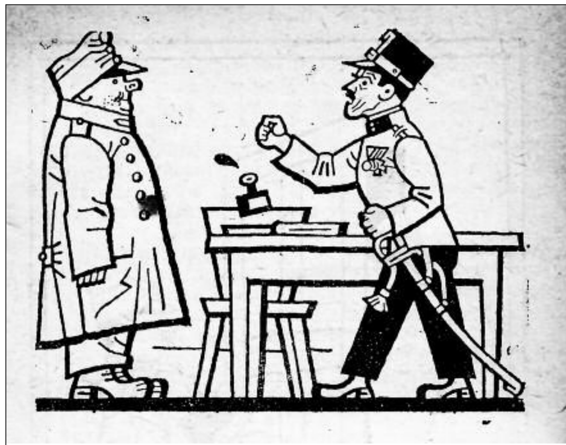
Moto-ul: *„că nu este nici o gramă / Dîn a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă"* (*Levantul*).

Tabula rasa

Expresia porneşte de la *tabula cerata*, tăbliţa acoperită cu un strat de ceară pe care se scria cu un *stilus* (*stylus*), un beţişor ascuţit la un capăt, neted la celălalt. Cu cel ascuţit se scria, imprimând litere, cifre în ceara moale, celălalt capăt se folosea la întinderea, netezirea stratului de ceară când se greşea, ori pentru a pregăti tăbliţa pentru o nouă scriere. Tăbliţa astfel răzuită era o *tabula rasa*.

Tabula rasa a fost hărăzită aşadar unui destin de rafinament existenţial.

Aventura începe – îşi ia de fapt avânt – prin compararea tăbliţei rase cu memoria, şi ea avidă să înregistreze informaţii. Şi asta cu atât mai bine cu cât nu se împiedică în rămăşiţele altor semne întipărite anterior. Altfel spus, cu cât memoria este mai liberă, mai nemarcată de angajamente anterioare, cu atât se dăruie cu fidelitate ofertei prezente. Memoria copilului netrecută încă prin vămile cunoaşterii este perechea perfectă a tăbliţei cu ceara netezită, pregătită pentru scriere. Cum memoria hrăneşte intelectul, intelectul însuşi

intră în tandem metasememic cu *tabula rasa*. Bineînţeles, numai intelectul neexersat, nemarcat, *neimpresionat* de experienţa cunoaşterii va fi adus la condiţia unei *tabula rasa*. Astfel se încheagă un concept filosofic epistemologic. Metafora *tabula rasa* va fi curtată în decursul timpului cu zel metafizic (Aristotel, *De anima*, 3, 4, 430 a1, Toma d'Aquino, *Summa Theologiae*, 1,79,2; 1,89,1,3;1,101,1). Pe vremuri, protectorul acestor tăbliţe era Hermes Trismegistul.

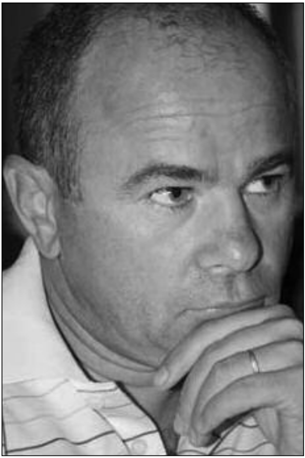
La nivel pedestru însă *tabula rasa* defineşte o persoană lipsită de cunoştinţe, incapabilă de gândire. Până într-atât spiritul profan a tras în jos conceptul.

Dar cel ce foloseşte expresia în acest sens el însuşi nu a stat mult timp aplecat peste tăbliţa de ceară, nu a şters prea multe pentru a se confrunta iar şi iar cu faţa întinsă, ca o invitaţie la experienţa scrisului şi cititului, a tăbliţei cerate. Nici concentratele de înţelepciune: proverbe, aforisme, apoftegme *etc.* nu se consumă într-un sens dat odată pentru totdeauna.

La nivel pedestru însă *tabula rasa* defineşte o persoană lipsită de cunoştinţe, incapabilă de gândire. Până într-atât spiritul profan a tras în jos conceptul.

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de poezie

Scurtă inițiere în filosofie

Conferinței radiofonice din 1943 a lui Constantin Noica, publicată în *Eseuri de duminică* (Ed. Humanitas, București, 2011) i se potrivește perfect ceea ce spunea el despre o butadă a lui Jean Cocteau, anume că “poate instrui mai mult pe cineva asupra filosofiei decât câteva tomuri groase din bibliotecile de specialitate”.

Discursul încă tânărului filosof, pe atunci, începe chiar cu o reflecție asupra acelei butade: “Sunt unele cazuri când oglinzile ar face bine să *reflecteze* (s.a) puțin înainte de a reflecta imaginea”. Dincolo de sensul monden de primă instanță, el descoperă un altul, care îi privește direct pe filosofi. Acesta e legat de echivocul conținut în verbul *a reflecta* care poate însemna a răsfrânge imediat precum o oglindă și dimpotrivă, a nu răsfrânge, a sta pe gânduri. Plecând de aici, Noica afirmă cu îndrăzneala tinereții (avea 34 de ani) că: “între reflex, care e reflectare, și reflexiunea care e gândire elaborată, încape toată istoria filosofiei”. Există pe de-o parte filosofi numiți realiști care consideră că un ochi exersat poate reda cu fidelitate existența și alții, idealiști care cred că lumea, pentru a fi înțeleasă, trebuie reconstruită prin gândire. Bineînțeles că nu de reflectarea realității imediate este vorba în cazul realiștilor, ci a esențelor și nu de o reconstrucție arbitrară fac uz idealiștii, ci de una conformă alcătuirii minții noastre. Problema, continuă Noica, este că astfel de poziții extreme sunt foarte rare, de obicei întâlnindu-se forme mixte. “În fapt, spune el, gândirea filosofică a încercat întotdeauna să împace reflectarea cu reflexiunea: reflectarea lucrurilor cu reflexiunea omului”. Specificul filosofiei este că ea privește lumea și omul ca un tot: nici lucrurile exterioare fără om, precum în științe, dar nici omul rupt de lume ca în anumite forme de artă. Comparativ cu acestea, filosofia caută o formulă de echilibru – ideea este și a profesorului său Nae Ionescu – a omului cu lumea. Există mai multe forme ale raportului om – lume exprimate în gândirea teologică, magică și științifică. Toate însă rezolvă problema (conflictul) rupând echilibrul. În stilul său de a povesti fermecător idei abstracte, Noica recurge la un exemplu revelator pentru diferența specifică a gândirii filosofice față de cele trei enumerate mai sus: întâlnirea dintre om și câine.

În primă instanță, spune el, frica reciprocă creează între cei doi un echilibru. Într-o astfel de situație, teologul caută să iasă din ea, considerând că în calitate de făpturi ale lui Dumnezeu atât omul (el), cât și câinele sunt legați dincolo de teamă prin bunătatea divină. Se realizează astfel o împăcare cu câinele (lumea) în Dumnezeu, depășind deci echilibrul fricii. Gândirea magică de care aparține (nu o spune Noica), tehnica modernă depășește frica prin putere, forță, pe când cea științifică pune în joc cunoașterea. Numai filosoful se menține în echilibrul inițial, înțelegând că atât el cât și câinele sunt două fațete ale aceeași realități: frica (trimiterea la Heidegger este explicită). Chiar dacă practic, pe teren, echilibrul se va rupe la inițiativa omului sau a câinelui, filosoful a găsit un posibil echilibru înăuntrul existenței și tocmai aceasta este filosofia pe care ulterior va încerca să o exprime.

Așadar, dacă celelalte orientări ale gândirii presupuneau ruperi de nivel, filosofia rămâne la nivelul lumii afirmând omul și existența într-o unitate indestructibilă. Un astfel de raport nu mai este unul de dominație (cum e în cazul tehnicii și științei), ci unul de prietenie cu lumea, care apropie filosofia de teologie. Noica face iarăși o afirmație tranșantă: “Filosofia e o teologie fără har“.

Întrucât iubește echilibrul cu lumea, filosoful o acceptă cu toate ale ei, bune și rele, frumoase și urâte. Mai presus decât pe Dumnezeu, el iubește ordinea lăuntrică a lumii, pe care încearcă să o scoată la iveală. Este tot o formă de cunoaștere, dar nu una distanțată de lume, precum cea științifică, ci plecând din intimitatea lumii, “de acolo unde granițele între om și lucru se pierd în idei și unde ideile, încărcate de toată mierea lumii nu mai lasă loc nici pentru realitate, nici pentru abstracțiune, ci doar pentru esențe”. În filosofie, înțeleasă ca echilibru realizat prin cunoaștere unitară a lumii plecând de esențe, se poate ajunge de oriunde, dinspre artă, științe, matematică sau experiența vieții, totul este să existe “un dram de nebunie și un munte de măsură“.

De ce am avea totuși nevoie de filosofie când avem teologia care ne vorbește despre Dumnezeu și relațiile lui cu omul și cu lumea, tehnica, forma actuală a magiei, care pare a ne oferi totul în materie de confort, comunicare, satisfacerea dorințelor etc, sau certitudinile științelor din ce în ce mai exacte? Noica nu răspunde direct, dar pornind de la considerațiile sale putem, cred, intui că doar starea de echilibru cu lumea, cu excluderea raportului de dominație ne mai poate da ideea omului total, a lui Adam dinaintea căderii. În teologie există riscul unei spiritualizări dezîncarnate sau reducerea la un discurs ce și-a pierdut obiectul (pe Dumnezeu), tehnica actuală face ravagii în natură ca și în viața noastră interioară, raționalitatea științifică poate duce la înstrăinarea de lume. Filosofia, ca și marea artă, despre care Noica în mod simptomatic nu vorbește, nu poate, cum credea prințul Mișkin, să mântuiască lumea prin frumusețe, dar să ne facă să întrezărim fie și pentru o clipă ce înseamnă această mântuire cu siguranța da.

Întrucât iubește echilibrul cu lumea, filosoful o acceptă cu toate ale ei, bune și rele, frumoase și urâte. Mai presus decât pe Dumnezeu, el iubește ordinea lăuntrică a lumii, pe care încearcă să o scoată la iveală. Este tot o formă de cunoaștere, dar nu una distanțată de lume, precum cea științifică, ci plecând din intimitatea lumii...

litere

Alexandru Cazacu

Declarație de iertare

Și nimeni nu mai poate zâmbi
sfâșietor de frumos
așa cum faci tu de fiecare dată
când începe să ningă
și nu mai sunt atât de sigur
că orașe întregi zărite în plăsmuirea mea sunt doar imaginare
În blana unui tigru tărcat se ascund serile
O declarație de iertare scriu păsările
cu aripile mici prin orizontul grena al iernii
unde mereu cel vindecat
se va așeza între noi
se va bucura și nu va dori să povestească
Soarele rece și alungit pare a fi ochiul unui ciclop invizibil
alergând deasupra zăpezii
să ne spună
despre binele înfăptuit cu cruzime
despre răul adus din întâmplare
acum când zilele trec cu teamă și speranță
spre jadis et naguére

Elipsele lui Kepler

Miezul acestei toamne cucerindu-te
ca o actriță de vodevil utilizându-și rafinat trucurile
cu lumea ce pare un măr întreg între seceri și iatagane
când lut pe lut se caută
iar lucruri ar vrea să modifice ADN-ul altor lucruri
Auzi măduva ce fierbe în snopul de trestie din mlaștini
și suprafețele plane ce își dispută spații
Elipsele lui Kepler înving cercurile
războiul lor rece îți îngheață rănile
iar cel cald ți le cauterizează
în ritmul pulsului
ce stetoscoapele îl pierd și-l află aleatoriu
când toți aștrii pleacă
să admire un vernisaj rupestru
iar pe cer luna se divide în două
luminând emisferele

Foggy morning

Strada luminată de ferestrele încăperilor din demisoluri
după toate căderile de tensiune și de calitate
a unei singure, mult prea singure nopți
când treci prin ceața adusă se strâmtoarea Bering aici
într-un Februarie devenit bazileul abulic
acestei dimineți aproape inepuizabile
sub bilanțul moral al agenților de presă și spectacol
când auzi cuvântul ce trebuie spus cuiva
care a fost cu tine traversând o încercare
dincolo de zona de duplicitate de care este nevoie pentru a exista
când fiola cu otravă purtată de cinism la rever
are prea mică concentrația
și o iubire povestită
nu poate fi decât o pierdere a ei

Cota zero a diplomației

Mă tem că așteptarea o să-și retragă
frumoasele ei ambasade
și nici nu va mai conta
dacă totul este o chestiune de artificii aritmetice
ori dacă cumva pe aceste înfrigurate ore
cineva ar fi dispus să le răscumpere
așa iernatice
ca niște erezii ce au sfârșit
prin a propovădui canoanele în burguri scolastice
când amiaza se prelungește agonic
spre cota zero a diplomației
unde fâșii de teritoriu comun
se pierd prin neprezentare
în spațiul social dintre noi
mai neutru acum
decât o sută de Elveții

Lumina de Septembrie

Tu crezi că minunea zilei de azi va sosi negreșit către amiază
așa cum ești sigur că două amintiri despre același eveniment
pot fi adevărate chiar dacă se contrazic
și cum deasemenea înțelegi că puțina făină din hambare are ambiția să fie hrană
pentru întreg mapamondul devenit o dependință mai mare
Doar crengile măceșului feliază lumina de Septembrie
unde iubești
iar singurătatea celuluilalt începe să te chinuie
și îi auzi pleoapele ochilor săi deschizându-se
acum când pete de galben surâd muribund pe ziduri vechi
iar anotimpul sosește cu eleganță în oraș
precum un lord ce se retrage la senectute în Orient

Cinci minute

Și astăzi câștigători vor fi cei care rezistă în suferință
cinci minute în plus față de adversar
când Aprilie explodează ca o grenadă
în cireșii din fața geamului
și mai scriu o filă din jurnalul unui călători amânate
și fâșie prin podurile casei procese verbale
prin care arhanghelii își predau unul altuia lumea

Și astăzi străzile se scurg una în alta precum apa
în vasele comunicante, în jgheaburi și bidoane
în fortul unui crenel ce se va surpa
la atingerea păsării venită să se odihnească
printre mieii de jertfă ce-și frâng unul altuia grumazul
printr-o vânzare de timp de râni și duminici
ce mereu ne întâmpină

Echivalenţe

Petru Creţia - 90

(n. 21 ianuarie 1927– d. 14 aprilie 1997)

Epitaf

Se zice că cei care dorm în pământ
Îmbrăţişaţi în puterea iubirii,
Încă fierbinţi de cât au ars cândva,
Rămân aşa mereu, curaţi şi nestinşi,
Că deasupra mormântului lor
Cresc veşnic, împreună, neuitarea, neodihna, neprihana,
Pomii în floare şi pomii în roadă,
Că sunt aduşi pruncii ca să crească mai frumoşi şi mai răi,
Că, o data crescuţi,
Vin să danseze acolo – încununaţi
Şi invulnerabili,
Că noaptea morţii e plină
De violente lumini
Şi că numai zilele arse şi albe
Pot fi pustii ca să-I lase
Subpământenei iubiri
Răgazul ei.

Epitaph

Translated by PROCOPIE CLONŢEA

They say those sleeping in the earth's dust
Embraced in love's powers,
Still hot with so much burning once,
Forever stay the same, unblemished and untouched,
Because above their grave,
Non-forgetfulness, non-restlessness, non-sinfulness do grow eternal
And so do trees in bloom and trees in fruit,
Because newborns are brought to grow more beautiful and meaner,
Because once grown up,
They come to dance there - crowned
And invulnerable,
Because Death's night bespangled is with
Violent lights
And because it's only the days burned and white
That can be empty, but empty so as to allow
The love under ground
Its respite.

Ion Popescu-Sireteanu

Tequila şi vară perpetuă: Itinerarii de vacanţă,

Piteşti, Paralela 45, 2016

Doctorul Viorel Pătraşcu este un romantic.

Într-o lume în care mulţi aleargă după câştiguri tot mai mari, vânzând din bunurile ţării şi furând fără ruşine din banul public, domnia sa face călătorii în locuri încărcate de frumuseţi şi de istorie. Cunoscându-şi contemporanii, autorul scrie: „Acei români care au fost în ultimele două decenii într-o goană nebună şi periculoasă după averi, vor pufni în râs când vor citi cu ce m-am ales în 32 de ani de călătorii: mii de fotografii şi diapozitive, scoici şi pietricele culese de pe plajele lumii, ceramică şi magneţi, să le pot privi zilnic ca mărturie a faptului că n-am trăit degeba" şi că „Am fost acolo" – cum se numeşte un site pe Internet, legat de turism. Am fost în 32 de ţări".

Cartea aceasta se deschide cu un capitol dedicat provinciei italiene Toscana şi Florenţei, capitala acesteia, unde s-a născut Renaşterea. Întregul capitol este foarte bogat în informaţii istorice importante, iar autorul prezintă cu plăcere, de câte ori are ocazia, pentru cititorii săi, astfel de informaţii.

Dacă Bologna îi pare „un oraş bătrânicios", este puternic impresionat de Universitatea din acest oraş, instituţie prezentă în documente din anul 1088! şi seamănă cu rectoratul Universităţii din Cracovia, fondat în anul 1364. Reţinem că Universitatea din Bologna are 54 de facultăţi, cele mai însemnate fiind facultăţile de drept şi de medicină. Autorul nu uită să spună că pe aici au trecut Dante, Petrarca, Copernic sau Umberto Eco.

Şi aici s-au înmulţit hoţii de (buzunare)!

Guvernele italiene de după al doilea război mondial au avut grijă să împânzească ţara cu un păienjeniş de autostrăzi, ceea ce uşurează şi stimulează turismul.

Mereu atent la drumul străbătut şi totdeauna având carnetul de însemnări la îndemână. Cuvinte de admiraţie are şi despre oraşul Pisa cu „cele trei minuni ale arhitecturii construite de nişte genii care au trăit cu zece secole în urmă". Este vorba de Baptiseriul, catedrala şi turnul înclinat.

Cu o populaţie de 80.000 de locuitori, oraşul Luca, în care în anul 1858 s-a născut compozitorul Puccini, este „încântător, patriarhal şi patină de vechi, nobleţe şi ştaif". Tufele de iasomie, trandafiri urcători înfloriţi, tihna şi liniştea aristocratică fac din Luca un obiectiv ce nu trebuie ocolit de oricine ajunge în Toscana".

Dar, spune autorul, „Adevărata Toscană, această minune în peisajul Dumnezeiesc al Italiei, am văzut-o în ziua în care s-a organizat pentru grupul nostru vizita la Siena şi Simignano". Turistul este impresionat de cursa de cai, „numită Palio şi care este unică în lume", organizată mai întâi în anul 1656.

Vizitează Genova, „cel mai important port al Italiei, un oraş plin de biserici, muzee şi palate din perioada Renaşterii"; oraşul în care a văzut lumina zilei Cristofor Columb şi „una dintre cele patru republici maritime ale Italiei, alături de Pisa, Veneţia si Amalfi".

Curând turiştii au ajuns la Portofino, unde „minunea mării şi a peisajului se plăteşte scump". Călătorul a plecat din Toscana cu regretul că nu a văzut şi alte câteva locuri de mare interes istoric şi artistic.

Interesante informaţii găsim şi în al doilea capitol al cărţii intitulat **În Lefkada**, **pe urmele lui Onassis.** Ni se prezintă câte ceva din viaţa bogatului armator (mort în 1975), care a fost căsătorit cu Maria Callas şi cu Jacqeline Kennedy.

Capitolul **Tequila şi vară perpetuă** ne familiarizează cu lumea Mexicului, cu istoria fascinantă a neamurilor precolumbiene şi cu istoria postcolumbiană a acestei mari ţări. Reţin informaţia potrivit căriea „Grecii şi romanii au fost artişti. Mayaşii doar truditori".

O revelaţie: Fascinanta Sicilia. Şi aici autorul ne prezintă câteva informaţii geografice şi istorice. Aflăm unde se găseşte mormântul compozitorului Vincenzo Bellini, câte ceve despre castelul Ursino. „Fără nici o exagerare, Sicilia este ca o grădină a lui Dumnezeu"; „nimeni nu-şi poate imagina cât de bogată este moştenirea culturală rămasă de le greci, romani, normanzi, arabi şi spanioli. Pătrunzi într-o adevărată peşteră a comorilor...". Pe turist îl frapează calitatea autostrăzilor care împânzesc insula în orice direcţie te-ai deplasa". Şi suferă că în ţara noastră nu sunt astfel de „bunuri" ale civilizaţiei.

Cu gândul la lumea mediteraneană, turistul spune că **La Londra, uneori vara-i ca iarna**. „Oraşul a fost fondat de celţi şi devine reşedinţă regală în 1066 sub Wilhelm-Cuceritorul". Şi aici este puternic impresionat de Trafalgar Square şi de Celebrul Big Ben. Reţin şi o caracterizare a meridionalilor: „Italienii, francezii, spaniolii parcă-s făcuţi din acelaşi aluat. Sunt calmi, surâzători, guralivi, joviali, uşor leneşi, exuberanţi şi pătimaşi", pe când „Englezii sunt distanţi, reci, mofluzi, grăbiţi, exacţi, posaci şi preţioşi".

British Museum, „acest muzeu mamut este cel mai vechi din lume, fiind iniţiat în 1753 de un anticar. „Toate piesele din colecţii sunt antice şi provin din Egipt, Orientul Mijlociu, Japonia, situri arheologice sudaneze, greceşti şi romane".Tot aici se află, din 1802, şi celebra Stelă de la Rosseta, pe baza căreia a fost descifrată scrierea hieroglifelor egiptene.

Turistul Viorel Pătraşcu s-a bucurat, şi în insula Skiathos, de toate facilităţile pe care i le oferă mereu pământul Greciei.

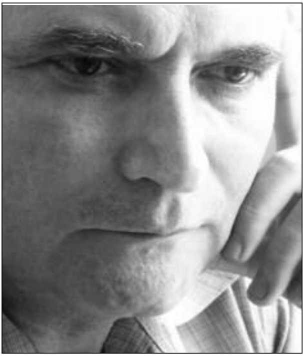
Ultimul capitol al cărţii este **O perlă din şocanta Asie: Thailanda**. În ţara aceasta ai ce vedea, începând cu infrastructura rutieră: autostrăzi cu 4-6 benzi pe un sens de mers, unele suspendate. Ţara este o monarhie constituţională, pe tron fiind Rama al IX-lea. Capitala Bangkok are peste 10 milioane de locuitori. Turiştii ajung la **ferma de** crocodili, cu 60.000 de animale din specii diferite. Autorul ne informează că „spectacolul străzii este neobişnuit şi pitoresc pentru un european". Peste tot poliţişti, dar nu sunt cerşetori. Impresionant este metroul suprateran. Aici se fac averi din industria sexului. Sunt atât de multe de văzut, de parcă ai fi în 1001 de nopţi. Te uimesc templele şi culorile, milioanele de turişti care vin anual aici, unii impresionaţi de religia budistă sau de statuile lui Budha. Trec peste alte informaţii cu totul interesante, invitându-l pe cititor să caute cartea aceasta şi să se informeze mai amănunţit.

Închei această prezentare cu precizarea că volumul are în final o mulţime de fotografii de bună calitate care te fac să rememorezi ceea ce ai citit.

Ţara este o monarhie constituţională, pe tron fiind Rama al IX-lea. Capitala Bangkok are peste 10 milioane de locuitori. Turiştii ajung la ferma de crocodili, cu 60.000 de animale din specii diferite. Autorul ne informează că „spectacolul străzii este neobişnuit şi pitoresc pentru un european". Peste tot poliţişti, dar nu sunt cerşetori. Impresionant este metroul suprateran. Aici se fac averi din industria sexului. Sunt atât de multe de văzut, de parcă ai fi în 1001 de nopţi.

Șerban Tomșa

Casă roșie pe o pajiște verde

Ce a pierdut un om prin samavolnicie trebuie să primească înapoi, la o dreaptă judecată. Asta am spus mereu, ăsta e adevărul. Aşa stă treaba şi cu nepotul boierului care e îndreptăţit să primească pământului bunicului său şi să devină stăpân peste vechea moşie. Numai că, vezi tu, bucăţi mari din averea asta au luat-o pe un drum fără întoarcere. Pădurea s-a împuţinat. Până mai acu' cincizeci de ani se întindea până la marginea satului.

proză

Mărtac, Veteranu

Mi se spune Veteranu. Am făcut patru ani de război şi n-am împuşcat pe nimeni.

Aşa, bun. Acum o să mă pun la masă. Intru în bucătăria de vară şi iau din cui măsuţa măruntă, mică, rotundă. O pun jos şi în jurul ei aşez cinci scaune. Unul e pentru mine. Celelalte rămân goale. Nevastă-mea, Gherghina, a murit acu' câţiva ani, la bătrâneţe. Şi-a rupt un picior şi pe urmă a făcut infecţie, că n-a vrut doctoru' s-o opereze, dacă n-am avut nimic să-i dau. Fata mea, Stana, a plecat la optişpe ani şi nu mai ştiu nimic de ea. Maria, sora ei mai mare, a murit de cancer după ce a trăit zeci de ani într-o şatră de ţigani, măritată cu fiul bulibaşei. Mort e şi Stele, băiatul cel mic. Trăieşte numai Ilie, dar e şi el pe ducă, după ce a muncit treizeci de ani în minele de la Petroşani. Numai el, Ilie, e la casa lui şi poci spune că într-o vreme la fel era şi Maria, dar rareori veneau pe aici cu familiile.Ţiganii se ţineau deoparte, iar ai lu' Ilie sunt prea departe, la dracu'-n praznic. Am văzut-o o singură dată pe navastă-sa, era o unguroaică pietroasă care mânca numa' carne. Sarmale, fripturi, chiftele şi mai ales cârnaţi. De obicei venea fiecare singur, cu o sacoşă în mână. Îmi aduceau ţigări şi câte o sticlă dă băutură. Sunt singur în faţa strachinii şi a mămăligii reci, rămase de ieri, dar îmi place să-mi închipui că sunt toţi cu mine şi că îi aud vorbind.

— Pe seară mă duc după iepuri, zice Stele.

— Nu mai sunt, sare Stana cu gura. I-au împuşcat pe toţi. Toţi oamenii au azi puşti şi ies când poftesc la vânătoare. Nu mai sunt nici prepeliţe, le-au mătrăşit şi pe alea. Mi-e, dracu', să nu mă găurească şi pe mine când mă duc în gura serii să mă plimb.

— Las' că are cine să te găurească, mormăie Maria.

— Şi zici că te duci la plimbare? rânjeşte Stele. Am văzut eu ce faci tu. Plimbi berbecu' lu' ăla ăla mustăciosu' dă să dă ofiţer din Bucureşti.

— De ce eşti supărat, nene Ilie? întreabă Maria.

— E, necazuri pe capu' oamenilor. Am auzit că se mai închid două mine.

Numai eu tac, tac, tac.

Da' acu' trebuie să-i învăţ dă bine.

— Ia mai lasă, Stele, fata în pace. Şi nu mai omorî iepurii, că e păcat. Iar tu, Ilie, cată să te mai menajezi, că ai înghiţit atâta praf de cărbune şi vezi şi tu că azi oamenii se îmbolnăvesc mai repede. Poate găseşti un post la suprafaţă, de conţopist, acolo.

Aştept să-l aud zicând :

— Nu-mi convine, bre, că la suprafaţă se plăteşte mai prost.

Dar e o linişte de mormânt. Se aud numai câinii care schiaună să le dau şi lor ceva de mâncare. Am cinci. I-am adunat de pe drum, i-am îmblânzit şi mi-e tare milă de ei. I-am botezat după numele nevestei şi ale copiilor : Gheorghe, Ilie, Maria, Stele şi Stana.

Am părerile mele. Ce a pierdut un om prin samavolnicie trebuie să primească înapoi, la o dreaptă judecată. Asta am spus mereu, ăsta e adevărul. Aşa stă treaba şi cu nepotul boierului care e îndreptăţit să primească pământului bunicului său şi să devină stăpân peste vechea moşie. Numai că, vezi tu, bucăţi mari din averea asta au luat-o pe un drum fără întoarcere. Pădurea s-a împuţinat. Până mai acu' cincizeci de ani se întindea până la marginea satului. Ni se pierdeau păsările şi animalele în zăvoaie şi în iernile grele intra lupul în sat să fure oi. Într-o iarnă cu zăpadă mare şi ger de crăpa pietrele, i-a luat lupu' purcelul lui Petre a lu' Picu şi am sărit toţi cu ciomege şi feştile şi lupu' s-a speriat şi a fugit, da' spinarea porcului s-a rupt şi dihania a rămas cu o bucată în gură, lipsindu-se dă restul godacului. Şi am tăiat râmătoru' acolo, pă câmp, între ultimele case şi pădure, şi am curăţat frumos, cu cuţitul, muşcătura dă lup şi am pârlit animalul şi l-am ciopârţit şi l-am cărat omului acasă. Era ger mare şi îngheţasem rău, că nu era, ca azi, multă băutură, iar cine avea nu dădea. Încă Năturtă leşinase dă ger şi a fost nevoie să-l ducem la cârciuma lui Ţurai şi să comandăm nişte ţuică fiartă. Era dimineaţă, zorii se prelingeau prin geamurile îngheţate şi noi beam ţuică tare, dulce şi fierbinte. Acum s-au dus toţi, satul e pustiu, nici nu ştiu dacă mai figurează în scripte, mai suntem câţiva inşi, mai toţi fără căpătâi, dacă nu-i punem la socoteală pă proprietarii celor trei vile dă pă malul râului, veniţi din Bucureşti să-şi clătească minţile în sălbăticie. Restul s-a risipit prin cătunele vecine. Şi, cum ziceam, mulţi s-au înnădit la avutul boierului. Unii chiar au făcut case cu etaj pe locurile lui. Mai pasă de-i mută ! Cică au drepturi şi cer despăgubiri, aşa că boierul s-ar mulţumi mai bine cu nişte pârloage pline dă pietroaie pă care noii bogătani i le aruncă la schimb. Că ăştia, când s-au făcut că le dă pământ oamenilor, au ales loturile mai grase pentru ei şi restul au împărţit proştilor. N-a mai luat fiecare unde a avut înainte. Aşa se face că ne-am trezit cu câteva pogoane date în douăzeci dă crâmpeie, numai pietre şi nisip, dă n-ai ce să pui acolo, în afară dă scaieţi şi muşeţei. Încă Alucutare, care avusese pământ negru, dă grădină, primise două pogoane într-o mâncătură de mal, unde nu mai era nimic, decât nişte văgăuni prin care trecea apa şi, ca să fim, cinstiţi, creşteau câteva sălcii şi o grămadă dă răchiţi. Că i-am şi zis, Voicule, acu o să te pricopseşti şi tu, că poci să te apuci să împleteşti răchiţi şi să faci târne şi gratii dă căruţe şi să mergi cu ele la târg să le vinzi. Ce să mai vânz, bă, că atunci când au aflat că mi-a dat mie locul ăla, au năvălit ca tătarii şi au tăiat sălciile şi au furat şi răchiţile, dă ziceai că e sfârşitul lumii. De, să apuc eu prea mult? Şi cine a făcut asta ? Cine ? Ăia care au, că ăla care n-are nimic, nici nu dobândeşte, că îi e ruşine şi frică să intre în averea altuia. Cui are i se va mai da, cui n-are i se va mai lua, glăsuieşte Ecleziastul şi nesătuii ştiu cel mai bine asta. Nu mai zic dă fântânile dă pă câmp, că au fost astupate şi înfundate cu câini, pisici şi găini moarte. Aşa blasfemie nu s-a pomenit printre noi, creştini ortodocşi. Distrug pădurea şi loturile oamenilor, ca să facă focul şi să facă şi rău, dar cu apa, sfânta apă, care nu-ţi cere bani, ce faci ? Erau şi puţul Badii şi puţul lui Năbădaie, făcute dă oameni dă ispravă, întru pomenire şi întru răcorirea drumeţilor şi acu ce-a mai rămas ? Nişte gropi duhnitoare pline de stârvuri împuţite. Doamne-Dumnezeule, unde ne va merge sufletul ăsta păcătos, că mult nu mai avem până vom ne vom da foc unii altora şi nu mai avem mult nici până vom fi ca găinile alea aruncate la gunoi!

Prin sate au mai rămas doar nebunii.

Lenin cel Mare

Peste patruzeci de ani, Petre a lu' Picu era încălţat tot cu ghetele alea sau, mă rog, cu unele identice, casa roşie era tot pe pajiştea aia verde, iar noi încă îi dădeam ocol. Şi atunci mi-a venit ideea să-i chem pe toţi şi să ne facem o casă aşa cum visasem în copilărie. Casa din vis, pe care trebuia s-o construim împreună. Templul nostru de aur, citadela de necucerit, miezul lucrurilor, urma cutezătoare pe pământ a unor vieţi risipite. Le-am vorbit camarazilor despre hogeacul nostru. Aş fi amplasat-o într-o vale verde, înconjurată de dealuri împădurite, ca de tribunele unui amfiteatru deschis către sud, de unde venea lumina soarelui. În mulţii ani care mă cocârjaseră, o proiectasem cu mai multe etaje susţinute pe o fundaţie mobilă, prevăzută cu rotile camuflate sub demisol, în aşa fel încât să se poată mişca automat pentru a prinde permanent, în celulele sale fotovoltaice, montate pe faţadă şi pe acoperiş, lumina soarelui.Prin ferestre nu s-ar fi putut privi afară. Acestea ar fi nişte ecrane uriaşe, orientate către interior, care ar fi oferit locatarilor peisaje din diferite regiuni ale lumii. Primele două niveluri ar fi arătat peisaje din zona ecuatorială. Ar fi urmat tablourile subecuatoriale, tropicale, umede şi uscate, temperate, arctice. Ultimele etaje ar fi dedicate zonei polare şi vârfurilor montane. Va fi o casă ca muntele Kilimanjaro. Stalin m-a întrebat de ce vreau să montăm sisteme fotovoltaice pe faţadă, când am putea să le punem pe toate pe acoperiş. N-am acoperi energia consumată, i-am răspuns şi i-am făcut un calcul din care reieşea că ecranele, încălzirea, iluminatul, apa caldă, aparatura casnică şi electronică ar consuma chiar mai mult curent decât ar putea oferi o toate faţetele casei îmbrăcate în material fotovoltaic. Ce culoare să aibă? m-a întrebat Lenin cel Mic. Nu contează, am zis. O vom face să aibă, la fiecare ceas al zilei, o altă culoare. Noaptea însă va fi luminată ca un transatlantic sau ca un uriaş OZN care se mişcă printre constelaţii. De unde o să luăm bani? a întrebat Petre a' lu' Picu. Urmărim vechile clădiri boiereşti sau care au aparţinut chiaburilor, i-am răspuns. Toate, dar absolut toate, au comori ascumse prin fundaţii sau prin pereţi. Credeţi că urmaşii boierilor au venit pentru nişte pârloage şi o dărâmătură numită conac? Asta i-a pus pe gânduri şi au stat îndelung cu nasurile în pământ, frământându-şi mintea cum am putea da peste comorile tăinuite. Petre a' lu' Picu a spus, încreţindu-şi fruntea, că el a auzit că asemenea comori se găsesc numai cu ajutorul unor hărţi întocmite de cei care au ascuns aurul. De unde să luăm noi harta care să ne ducă la locul plin cu bogăţii? Cum de unde? le-am zis. Îi urmărim pe boieri, fiindcă măcar unul dintre ei trebuie să aibă habar de hartă.

Pe urmă am încercat să împărţim casa pe etaje şi regiuni geografice, urmând ca la întâlnirile noastre, fiecare dintre noi să descrie ce a văzut şi să relateze ce i s-a întâmplat. Cei mai mulţi voiau etajele cu junglă şi cu peisaje polare. Pentru început, Petre primi un apartament în inima junglei, Stalin se procopsi cu unul în Alaska, iar Lenin vru o locuinţă pe vârful munţilor Himalaya. Ăstora mai băţoşi le prieşte, nu ştiu de ce, frigul.

Mărtac, Veteranu

Am citit undeva că în Franţa şi în alte părţi ale lumii, fiecare sat avea înţeleptul său, adică o persoană respectată de ale cărei păreri se ţine cont. Se mai întâmplă şi la noi, dar de regulă, cum e şi la Poienile Roşii, fiecare sat are prostul său.

Poienile Roşii e o comună cu rădăcini adânci în pământul din Vlaşca, alcătuită din patru sate. Poiana Mare, adevărată vatră de

moșteni care n-au părăsit aceste locuri decât atunci când erau năpădiți de hoardele ucigătoare. Și atunci nu plecau departe. Codrii ce cuprindeau satul le devenea a doua casă. Valea Morii s-a format lângă satul de bază, din localnici și oltenii aduși de Radu Fărcășanu, care primise moșia de la Mihai Viteazul, ca răsplată pentru faptele de vitejie de la Călugăreni. S-au adăugat apoi panduri de-ai lui Tudor, ce trecuseră pe aici, spre București. Dealu aparținea de moșia Poienile Roșii. La poalele dealului, în preajma bisericii și a adăposturilor pentru cereale construite de căpeteniile locale, s-a constituit satul Gura Văii, ai căror locuitori se ocupau cu confecționarea ciururilor din piele de vițel, cu care alegeau aurul din pietrișul râului. Drăgulești, moșie primită de căpitanul Barbu Drăghinescu, tot în urma marii bătălii de la Călugăreni, este cel de-al patrulea sat al comunității, format din sârbii și bulgarii din timpul marilor migrații. Înainte de danie, cătunul se numea Sârbi și chiar și mai târziu bătrânii îi spuneau tot așa. Din spusele bunicului meu patern, Nicolae a lu' Mărtac, țăranii din Poienile Roșii, moșneni din tata-n fiu, au avut pământul lor. Puțin, dar al lor. În tinerețea lui, la șaptesprezece ani, bunicul se judecase cu boierul Cornică Fărcășanu, pentru o bucată de pământ. Și chiar câștigase. În vremea aia, la începutul veacului al XX-lea, se mai putea.

Când ieși din Jieni, venind dinspre București, valea Dâmbovnicului se risipește în zare, pe mâna dreaptă, spre Ape, iar coasta de pe stânga face un cot la vinclu, chiar unde și-au pus casele câteva familii, delurenii.

Tot aici, la marginea Satului Nou, se face un drum la stânga, ce duce spre gârlă. Mult timp nu am înteles însemnătatea acestui drum , de s-a construit o troiță la intersectia sa cu șoseaua principală.

Drumul separa doua obști, apoi două moșii, apoi două sate, apoi două comune, apoi doua județe. Multe veacuri la rând, poate chiar milenii, viața pe aceste locuri ticăia pe direcția nord-sud. Existau drumuri pe care coborau muntenii cu produsul muncii lor - fructe, rachiu, obiecte din lemn, sare, păcură - pe care îl schimbau cu ce se găsea la câmpie : cereale, legume, vin si tot ce nu rodea în zona înaltă. Continuând drumul dispre București, dupa o aruncătură de băț, pe dreapta se face drumul morii. Pe el, veacuri la rând, țăranii din satele de pe valea Neajlovului veneau la moară, cu căruțele încărcate cu cereale. Dâmbovnicul era și mai bogat în apă și curgea și mai repede decât Neajlovul. Așa că în Poienile Roșii funcționaseră, de-a lugul anilor, doua mori pe apă. Una la Capu Linii, iar moara cea mare în apropierea podului de peste gârlă. Seculara moșie Poienile Roșii se întindea de la marginea Jienilor pâna la Drumul Epuranilor, la două sute de metri de hotarul de la apus , pădurea Poienile Roșii. Drumul cobora pe lânga curtea boierului, pe partea din amonte de moară, traversa gârla și urca dealul, dând peste Bratilov, în Drumul Buteștilor. Ajungând la Drumul Morii, vedem că acesta se desparte în două.Un drumeag traversează actuala șosea și împarte locurile poienarilor în două, ducând spre prima moară. A doua ramificație, calea noastră, amestecată de copitele cailor și ale boilor, intra în sat, cotind la stânga, traversând Linia Mare. Cobora printre casele morărenilor și pe lângă curtea boierului, dând în gârlă. După mai bine de un kilometru, poți face la dreapta, pe Drumul Epuranilor, ce despărțea două moșii. Și pe el ajungi prima dată în Valea Perilor, apoi urci încet-încet spre o denivelare mai pronunțată, Dealormare. Se mai chema Dealul mărăcinilor. Satele sunt, de regula, rânduite pe văile apelor. Locurile sunt amplasate, de regula, în zone mai ridicate, mai scurse, neinundabile. Orice ieșire la câmp este sinonimaă cu mersul la deal. După încă un kilometru pe Drumul Epuranilor, se ajunge în Valea Crevedиei. Aici mi-am petrecut o parte din copilărie. Unde coboară acest drum în vale era via. Vie albă, producătoare românească, plantată pe ambele maluri ale văii, semisălbatică, dar lucrată bine și pazită bine, dădea un vin alb-gălbui precum uleiul, ce se bea iarna, cu oala de pământ.

Tata-mare, Niculae al lu' Mărtac, avea grija ei. Moștenire sfântă, de familie. Cu multe veacuri în urmă, locul fusese sfințit de Moșu , vraci retras din sat, ce-și ptrecea timpul adunând ierburi de leac, rugător neîncetat. Asculta glasul pădurilor nesfârșite și comportamentul haitelor de lupi și ori de câte ori semnele prevesteau hoarde pustiitoare, suna din cornul de la brâu, de pe Deliormare spre sat. Era nu numai ciobanul obștei, nu numai Vraciul, ci și prietenul lupilor care-l ajutau să simtă primejdiile și să le anunțe satului.

Dacă vreun copil din sat era posedat de duhuri rele, era adus la el. Sta la Moșu câteva zile, singur sau cu tatăl său și pleca vindecat.

Valea Crevedиei nu era străbătută mereu de apă. Numai primăvara păsările se bălăceau vesele, acolo. În restul anului era uscată. Ici si colo rămâneau bălți, unde erau adăpate oile. Înainte de venirea slavilor se numea Valea Seacă , alteori Valea Moșului. Cum Moșului i se mai zicea în sat Lupu, valea despre care vorbim se mai chema si Valea Lupului.

Mai spre miază-noapte, Drumul Epuranilor ducea spre codrii cei mari și trecea peste Valea Chiricanului, care avea apă mai tot timpul anului. Denumirea veche, Valea Lunii, mă fermeca de fiecare dată când ajungeam la ea. Aerul era curat, cu liniștea înțepată doar de cântecul ciocârliilor din înaltul cerului, iar verdele crud al primăverii se așterenea peste poveștile locului.

Parcă îi și vedeam pe cei doi greci care-și ridicaseră han pe Drumul Sării, aici, pe Valea Lunii. Era înainte de venirea turcilor. Erau negustori instruiți. Cu cregi legate şnur, scriseseră pe un perete, cu litere grecesti, KIRI HAN. Treceau sărarii de la Ocnița, organizati în caravane. Drumul străbătea păduri dese, trecea prin râuri, pe drumuri desfundate, unde era nevoie de multe brațe de om și de multe animale de tracțiune pentru a ajunge la capul șoselei, la cetățile de la Dunăre. Treceau rumânii cu cereale la morile din Poienile Roșii. Treceau târgovetii la bâlciurile de vară din Poienile Roșii și din Jieni. Treceau negustorii în sus și-n jos. Cu toții opreau la Hanul lui Kiri, se cinsteau și lăsau galbenii. Au strâns hangiii într-atât, încât puteai umple o caleașcă. Când au năpădit turcii, hangiii au săpat o groapă mare, mai jos de Drumul Epuranilor, de a încăput caleașca plină cu aur, au astupat-o cu pământ și au mutat un porumbar deasupra, să nu banuiască nimeni ce e dedesubt. Apoi au hotărât sa se despartă, fugind din calea ienicerilor și a spahiilor. Au jurat că nu o pot lua din pământ decât împreuna și au plecat. Povesteau bătrânii că acea comoară zace în buza dealului și că e blestemată. În noaptea de Sf. Gheorghe ies flăcări din pământ și joacă în așteptarea stăpânilor.

Eram cam pe la șase ani. Păzeam via, alături de tata-mare. Dormeam sus, în foișor. În mirosul cojocului cu lână întoarsă, mă visam tot pe acea vale și mă tot uitam spre Drumul Sării. Și ce credeți că visam? *Rata* lui Șuler. Evreul neamț care a locuit în casa lui popa Tică și care făcea curse regulate între Poienile Roșii și București. Era un autobuz în două volume, cu bot alungit și cu caroserie înaltă, pe care erau legate bagajele călătorilor.

În serile lungi de iarnă, după anii 1960, când iernile bogate în zăpadă durau până în aprilie, tata-mare îmi repeta: ,,Ia aminte la mine și bagă la cap, ca să spui și tu copiilor tăi și nepoților. Aici a domnit un împărat. Mare împărat. Dar a fost viață și înainte de împăratu' ăsta. Trăia lumea într-un colț de rai, o vale bogată, roditoare, ce înconjura un lac ce se chema Lacu negru. Acolo chiar curgeau lapte și miere. Se găsea de toate: iarbă grasă pentru turme, câmpii roditoare, pește îndestulător, fructe date de Dumnezeu, miere salbatică, ce mai, tot ce-și poate dori omul. Omul nu trebuia decât să se căznească și să mulțumească Celui de Sus pentru tot.

Dar omul n-a înțeles asta. A început să păcătuiască: să dorească ce nu-i al lui, să fure, să invidieze, să fie mândru de el, ajungând să se creadă un mic Dumnezeu. Și Dumnezeu n-a mai răbdat și a trimis potop de ape peste oameni. Și oamenii au fugit din calea puhoaielor.Care a mai apucat a luat turmele și vitele și păsările și a urcat dealurile în grabă. Și au apucat-o care-încotro. Tribul Blajinilor, oieri, a apucat-o la apus de Lacul negru. Unde găseau poieni bune de păscut, se opreau. Se termina iarba, se mutau. A trecut multă vreme și au împânzit toți munții și toate văile mănoase și au umplut poienile cu rânduieli de viață. Și l-au luat și pe Dumnezeu cu ei. Și Dumnezeu era cu fiecare, îl ajuta și-l sfătuia.

Și toți păstorii care se întâlneau se înțelegeau. Își păstraseră vorba. Și obiceiurile. Și rânduielile. Și portul. Și cântecul .

Așa s-a umplut pământul de oameni.

Și a mai trecut multă vreme. Neamurile s-au mai depărtat. Și s-au înrăit. Unii doreau ce aveau alții. A venit un împărat și a cucerit meleagurile noastre. La noi n-a ajus cu armata, a trimis doar niște soldați sa păzească Drumul Sării. Au avut un post de pază sus, la Cucui, în Drăgulești. Pe atunci nu era satul.

Și a murit împăratul și a venit altul. Și a murit și ăsta. Și a venit altul. Au cărat mult aur de pe aici. Și oameni au cărat, cu oi cu tot.

Au început să vină alte neamuri, să ne fure snaga. Azi așa, maine așa, până s-a supărat împăratul. A trecut Dunărea cu armatele lui, a luat mulți oameni și multe turme.

Ai noștri au rămas pe loc. Nu se îndurau de râul limpede, plin de pește, de iarba grasă din Lazurile ce împărțeau codrii, de vatra satului, unde viețuiseră neam de neamul lor. Colibele din pământ, bordeiele erau puține. Rămăseseră cei curajoși. Ceilalți plecaseră cu împăratul.

Obștea rămasă a hotărât să mute vatra satului din calea cetelor de prădători.

Au mutat-o peste gârlă. Au înjghebat locuințe vremelnice pe Lazul drept ca-n palma. Erau apărati de gârlă dintr-o o parte si de coasta dealului din alta. Sus erau codri de nepătruns. Așa că, în caz de urgie, aveau unde să se ascundă. Aveau izvoare cu apă limpede și rece și pământ pentru cereale și legume. Au rezistat aici veacuri bune. Cimitirul cu strămoșii lor era pus sus, pe coastă, ferit de inundațiile primăvăratice. S-au mai liniștit vremurile. Au venit multe neamuri peste noi. Unii au rămas, alții au plecat, noi tot aici am rămas. Au venit slavi . Cu rânduielile lor au venit. S-a înmulțit lumea. S-au înmulțit și ai noștri. Au mai venit înapoi mulți dintre urmașii celor plecați cu împăratul, peste Dunăre.

Și ne-am mutat înapoi, în vechea vatră a satului."

Asta îmi povestea mereu, repetând: "Să spui povestea noastră mai departe."

(fragmente din romanul cu același titlu, aflat în pregătire)

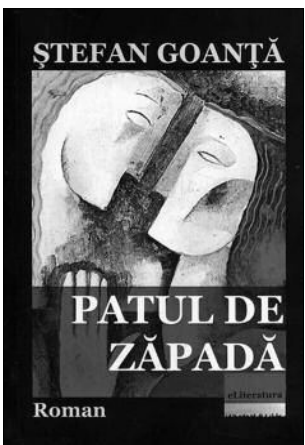
Când au năpădit turcii, hangiii au săpat o groapă mare, mai jos de Drumul Epuranilor, de a încăput caleașca plină cu aur, au astupat-o cu pământ și au mutat un porumbar deasupra, să nu banuiască nimeni ce e dedesubt. Apoi au hotărât sa se despartă, fugind din calea ienicerilor și a spahiilor. Au jurat că nu o pot lua din pământ decât împreuna și au plecat. Povesteau bătrânii că acea comoară zace în buza dealului și că e blestemată. În noaptea de Sf. Gheorghe ies flăcări din pământ și joacă în așteptarea stăpânilor.

Ştefan Dimitriu

DĂINUIREA PRIN LEGENDĂ

Tonul cărţii lui Ştefan Goanţă este de o caldă solemnitate, dată în primul rând de atmosfera de basm în care este învăluită întreaga poveste, unde „toate minunile sunt vii” şi „nu mor până nu lasă în urma lor alte minuni”. Şi apoi, îşi justifică povestitorul alegerea sa, „cum altfel să te duci după merele de aur, după balaurul cu şapte capete (...) fără să intri în basm?” Iar acest transfer al unei crunte realităţi (dispariţia satului românesc tradiţional) în lumea basmului face ca lucrurile să fie parcă mai uşor de înţeles, deşi la fel de greu de suportat.

Pentru radiografierea locului şi a timpului în care trăieşte, Ştefan Goanţă ne propune în *Patul de zăpadă** – roman dens, de o mare încărcătură filosofică – o lume văzută mai întâi prin ochii unui extraterestru care, convertindu-se prin dragoste omenească la obiceiurile pământeşti, trăieşte apoi, împreună cu iubita sa pământeană, basmul lui Făt-Frumos şi-al Ilenei Cosânzeana.

Lumea acestui subtil şi în acelaşi timp incisiv demers filosofico-literar este aceea a satului românesc, şi nu al unuia oarecare, ci al unei aşezări tradiţionale de ciobani din vârful muntelui, unde viaţa curge în tipare vechi şi temeinice, moştenite din moşi-strămoşi şi validate odată pentru totdeauna de trecerea veacurilor.

Numai că, dacă la început povestitorul, care nu are dificultăţi în a înţelege şi a vorbi toate limbile pământului, pare incapabil să înţeleagă cuvântul-cheie *iubire*, „ridicat la rangul de monarh al cuvintelor”, mai ales când este vorba „de o persoană de sex opus, selectată prin procedee care deocamdată îmi scapă”, desluşirea va veni de la sine atunci când *persoana de sex opus* numită în mod concret dar şi simbolic Zarea va apărea în viaţa sa, atribuindu-i şi lui, cercetătorului-povestitor, în mod spontan şi de asemenea simbolic numele de Munte, cei doi – Munte(le) şi Zarea – căpătând într-un fel, de-a lungul povestirii, complementaritatea şi indestructibilitatea principiului universal ying/yang. Până atunci însă, ieşind treptat din convenţia experimentului ştiinţific pentru a pătrunde în lumea concretă a unei comunităţi de ciobani munteni, aflată în grea cumpănă, la o decisivă răscruce istorică, vom retrăi un fel de legendă constitutivă a unui neam de oameni pentru care natura înconjurătoare – minerală, vegetală sau animală – nu este numai un mediu de viaţă, ci viaţa însăşi.

Aşadar, îngustându-şi prin forţa împrejurărilor aria de observaţie, atunci când, atras de frumuseţea fizică şi de curăţenia sufletească a fiinţei umane numită Zarea, mai exact a acestei tinere absolvente de facultate care-l invită să o urmeze în satul ei din creierul munţilor, unde se întoarce ca doctoriţă, Munte-povestitorul îşi trădează treptat şi în cele din urmă definitiv misiunea extraterestră pentru care se află pe această planetă, în acest colţ aspru de lume. Pentru ca, alături de oamenii printre care va vieţui, vorbindu-le limba, deprinzându-le muncile, urmându-le obiceiurile şi, înainte de toate, subjugat de dragostea pentru Zarea, să devină şi el un om al acestui loc şi al acestui timp. Lucru râvnit, după cum ştim, şi de Hyperion, dar pe care, din motivele cunoscute, Luceafărul lui Eminescu nu-l reuşeşte.

Pentru a fi cât mai convingător în portretizarea acestei lumi de o puritate, de o armonie şi de o profunzime fără egal, limbajul povestitorului va fi unul baladesc, mitic, epopeic, într-un cuvânt homeric şi pe alocuri chiar biblic, oamenii, locurile şi întâmplările căpătând tot timpul dimensiuni legendare. Pentru ca, în eventualitatea dispariţiei acestei lumi tot mai ameninţate (temere întru totul îndreptăţită şi, în cele din urmă, confirmată în condiţiile vitrege date), acest moment al perfecţiunii de organizare şi legiferare a vieţii omeneşti să dăinuiască, la fel ca poveştile biblice sau homerice, prin legendă.

Astfel, chiar mai înainte de a fi ajuns la faţa locului, povestitorul află de la Zarea că localitatea Nouă Izvoare, „un cătun risipit în creierul muntelui”, este nici mai mult, nici mai puţin decât „rădăcina lumii”. Pentru că, îi spune fata, „dacă cineva din Univers, poate chiar Dumnezeu, are nevoie de răsad sănătos, numai la Nouă Izvoare găseşte. Acolo şi numai acolo se află planeta pământ, aşa cum a făcut-o Dumnezeu. Acolo se află viaţă, nu simplă existenţă”. Acolo, după ploaie, „munţii se înalţă cu cel puţin o palmă, pomii se îmbujorează, ierburile şi bălăriile se străduiesc să nu plesnească de atâta saţ şi sănătate”. Acolo, unde „toate sunt raportate la necuprins şi la netimp”, adică la infinit şi la veşnicie.

Însăşi Zarea, „sub veşmântul unei frumuseţi unice (...), nu e decât unul din indivizii multiplicaţi de pe arhetip, de pe omul râzător şi plângător şi doldora de mici calităţi şi păcate, ca toţi Ionii şi toate Măriile”. Cât despre frumuseţea ei, nu numai fizică şi, în orice caz, „necuprinsă în margini de cuvânt”, ea este aceea care face, aşa cum singur o mărturiseşte, din acest sloi de gheaţă venit cu misiuni speciale din alte lumi, „o altă fiinţă decât cea pe care o stăpâneam eu, una trezită sau renăscută din cenuşa astrală”.

Cât despre aceşti arhetipali Ioni, ei îşi adaugă genericului lor nume, perceput ca un fel de particulă nobiliară, un cognomen distinctiv, în funcţie de personalitatea, calităţile, trăsăturile fizice ori de caracter, îndeletnicirile fiecăruia. Astfel, îi vom avea pe Ion-Priceputu, Ochiosu, Uitatu, Chiondorosul, Isteţul etc., fiecare cu rolul şi rostul lui între ceilalţi. Aceşti oameni sunt, în exprimări memorabile, „neguroşii şi neclintiţii, pe umerii cărora nu te-ai fi mirat să vezi crescuţi muşchi de copac”.

Însuşi omul venit din alte lumi şi adoptat de comunitatea munteană va primi, în semn de nemăsurat respect, numele de Ion-Înşcolitul! Cu toate că, rostindu-şi la un moment dat neagra sa profeţie, Ion-Starostele va spune: „Nu de doctori şi de profesori o să fie lipsă, ci de ciobani!”

Dar cine este Ion-Starostele? Nimeni altcineva decât tatăl Zării şi autoritatea supremă incontestabilă a locului. Înfăţişarea şi vorba acestui munte de om impun prin simpla sa apariţie şi prin simpla sa rostire. Pilda sa de hărnicie şi cumpătare este urmată de întreaga comunitate. Judecăţile sale au putere de lege. Dar această dictatură liber consimţită nu este una despotică ori absurdă, ci una a maximei experienţe de viaţă, a dreptei măsuri şi a bunului simţ. Mai cu seamă în împrejurarea în care, într-o ultimă zvârcolire a sa, autoritatea comunistă a ţării se decide să dea asaltul nimicitor asupra muntelui, încercând instaurarea deplinei sale puteri şi asupra acestui ultim bastion al rezistenţei prin normalitate. Dar comunitatea ciobanilor din Nouă Izvoare, prin vocea Starostelui, a hotărât altfel: „Comuniştii sunt *jos*, în vale, şi acolo să stea. Noi suntem *sus*, şi aici stăm numai noi şi Dumnezeu. Bir le dăm, că avem de unde, dar suflet, ba. Nici n-ar şti ce să facă cu sufletul”. Căci, mai spune Starostele, „cine a mai văzut munte pus la jug şi ciobani slugă la *tovarăşi domni*?” Iar altădată: „Mi-e silă de ăi de jos şi mi-e ruşine că semăn cu ei”.

Dar *tovarăşii-domni* nu vor ceda. Şi astfel trimisul altor lumi va nimeri exact în mijlocul acestei lupte pe viaţă şi pe moarte, cu încărcătură de epopee şi în cele din urmă de tragedie antică, între *cei de sus* şi *cei de jos*, devenind el însuşi, în aceste împrejurări de excepţie, un luptător cu arma în mână pentru cauza celor care l-au adoptat ca pe unul de-ai lor, consfinţindu-i această uluitoare adopţie printr-o nuntă de basm cu Zarea, în care, la fel ca în cunoscuta baladă, „Soarele şi Luna le-au ţinut cununa”.

Tonul cărţii lui Ştefan Goanţă este de o caldă solemnitate, dată în primul rând de atmosfera de basm în care este învăluită întreaga poveste, unde „toate minunile sunt vii” şi „nu mor până nu lasă în urma lor alte minuni”. Şi apoi, îşi justifică povestitorul alegerea sa, „cum altfel să te duci după merele de aur, după balaurul cu şapte capete (...) fără să intri în basm?” Iar acest transfer al unei crunte realităţi (dispariţia satului românesc tradiţional) în lumea basmului face ca lucrurile să fie parcă mai uşor de înţeles, deşi la fel de greu de suportat. Cu atât mai greu, cu cât odată cu dispariţia materială a acestei lumi, dispare şi toată înţelepciunea ei, trecută, prezentă şi viitoare.

Ştefan Goanţă n-a mai apucat să vadă şi să scrie despre şi mai cumplita prăbuşire a satului românesc în vremurile din urmă, venite parcă nu pentru a ne izbăvi de Cel Rău, ci pentru a-i împlini opera de distrugere. Îl vor continua pe autorul „Patului de zăpadă”, cu aceeaşi forţă a cuvântului şi a inimii, în încercarea de a salva ceea ce mai poate fi salvat de tăvălugul globalizării, scriitori ca Ştefan Mitroi („Bâlciul de argint”), Nicolae Rotaru („Satul de sub sat”) şi alţii, la fel de credincioşi vetrei lor strămoşeşti.

Cu acest roman şi cu altele de aceeaşi talie („Zodia Ţărului”, „Vinul de piatră”, „Cartea Frumoasei”, etc.), scrise înainte de revoluţie dar publicate mult după acest moment, Ştefan Goanţă este unul dintre acei scriitori de vocaţie şi de har care dovedesc faptul că aşa-zisa „literatură de sertar”, neagreată de culturnicii din editurile comuniste, a existat fără doar şi poate. Fiu de învăţători olteni (tatăl condamnat politic), scriitorul, alungat mai întâi din Institutul de Teatru, apoi din grupa de critică literară a Filologiei bucureştene (coleg, printre alţii, cu Mircea Martin şi C. Stănescu), a trebuit să se refugieze într-un colţ de ţară (Zalău), unde şi-a găsit în cele din urmă *datul* său. Profesor şi apoi animator cultural, el a avut încredere în steaua sa, scriindu-şi cărţile într-un deplin anonimat, iar viitorul – deşi atât de târziu – iată că îl confirmă. În anii din urmă, până în 2010, când s-a stins pe neaşteptate din viaţă, aproape necunoscut, a mai avut timp să scrie trilogia romanescă „Napoleon E. Popescu”, după părerea mea o capodoperă a genului. Istoricii noştri literari au datoria să-i stabilească şi lui ca şi altora (unora dând, de la alţii luând) locul cuvenit în literatura română.

*Ştefan Goanţă, „Patul de zăpadă”, roman, eLiteratura 2016

cronici

Adelina Sorescu

Un sat numit România

Mulți dintre poeții din generația optzecist-nouăzecistă s-au afirmat, în ultima vreme, și ca valoroși prozatori (Gabriel Chifu, Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe... Ion Radu Văcărescu).

Volumul de povestiri al lui **Ion Radu Văcărescu** intitulat *Un sat numit România* (Ed. ,,George Coșbuc", Bistrița, 2010, ediția a III-a) atrage atenția cititorului, în primul rând, prin titlul ce trimite întrucâtva la uitatul volum de poezii *Un pământ numit România* al lui Nichita Stănescu.

În *Ochelarii de soare ai povestitorului – în loc de cuvânt înainte* – se află următoarea mărturisire jovială (în care este răstălmăcită o celebră definiție): *Sunt exilat într-un sat cu marginile peste tot și centrul nicăieri. Numele satului fie România.* Viața în acest *sat* se desfășoară simplu, într-o atmosferă în aparență destinsă, ca un spectacol pe care unii îl iau drept o comedie (umană), în timp ce alții îl receptează în latura sa dramatică.

Între povestirile *Omu* și *Moartea lui Omu*, adică în cele 35 de proze scurte, se desfășoară evenimente ce asigură, în diversitatea lor, un bine venit dinamism tematic scrierii ca ansamblu epic. Toposul favorit este *cârciuma*, iar personajele ce se perindă de la o poveste la alta se rezumă la „omul simplu" care gustă din micile daruri ale vieții, cu bune și fireștile rele ale ei. La un pahar, se dezleagă limbile și, desigur. se filozofează! Moș Șerbănică (un bătrân oarecare), un doctor cu facultatea absolvită la Viena, Cornelius Declin (profesor de română), Tibor Mureșan (fost director la Operă), Ion cel Tânăr (*gospodar cumsecade*) sunt doar câteva dintre personajele care stau de vorbă cu naratorul.

Subiectele discuțiilor sunt desprinse din realitatea de toate zilele a românului simplu, care se bucură sincer de compania comeseanului ori a vecinului binevoitor. Rigorile comunismului, televiziunea prin cablu, isprăvi ale compatrioților, munca de creație, *sărăcia la români*, o călătorie animată de curiozitatea de a cunoaște castelul lui Dracula sunt *nuclee* în jurul cărora se construiesc ,,povestioarele", unele cu morală, altele cu tâlc sau ironice. Toate solicită, însă, o deschidere din partea cititorului, căci prozatorul nu evită vreun aspect pe care-l presupune folosirea limbajului colocvial. Ordinea cronologică nu este un imperativ al scrierii, care își urmează cursul cu naturalețe. Alteori, privirea naratorului se oprește doar asupra descrierii unor locuri sau aspecte care definesc România: drumuri de sat, țăranul autentic și conservator, sate precum Țapu, unde *strugurii și vinul sunt aur din cel mai rar*. Și titlurile povestirilor sunt semnificative pentru conținutul lor. Iată câteva: *„La capra spânzurată", Bibliotecarul, Bulevardul București nr. 7-9 sau Mărirea și decăderea lui Tibor Mureșan, Mult și bine cu Moș Oțet, La capătul tunelului, Ion cel Tânăr, Johnny mafiotul.*

În fiecare povestire, se ascunde o lecție. Prozatorul acordă o deosebită atenție, însă, formei. *„La capra spânzurată"* este povestea unei capre sau a stăpânului, depinde din ce punct de vedere vrem să o privim. Moș Șerbănică, *bețiv, bețiv, dar n-avea treabă cu nimeni, nu deranja pe nimeni, își vedea de necazurile lui.* Capra era cea care îl conducea acasă după o zi petrecută la cârciumă. În apropierea crâșmei, Moș Șerbănică obișnuia să o lege *la partea de sprijin, mai groasă, a barierei* (CFR). Era o bizarerie pentru cei care treceau pe acolo, dar prozatorul marchează cu abilitate ceea ce e mai important: un umor negru care se disperseazǎ în tragism. Odată, Moș Șerbănică a legat capra, din greșeală, de celălalt capăt al barierei (care era lăsată). La întoarcere de la crâșmă, a avut supriza să constate că bariera fusese ridicată și bunul său tovarăș, *capra cea cuminte atârna spânzurată acolo în funia legată de capătul ridicat în aer al barierei, în lumina puțină a lunii.* Acest eveniment este, în parte comic (pentru cititorii superficiali), în parte dramatic: dramatism în portativul prozei ,,mari*"*. Îndreptând cumva firul poveștii către paroxism, prozatorul ne prezintă și rezultatul: cârciuma respectivă se va numi *„La capra spânzurată"*.

O altă povestire excepțională (și care la fel ca și cea intitulată *La capra spânzurată* ne fost recomandată cu entuziasm de Mircea Bârsilă) se numește *Ion cel Tânăr*. *P*rotagonistul, supraviețuitor al primului război, s-a reântors acasă zdruncinat psihic de experiența prin care a trecut. Țăranul Ion *n-a mai ieșit la muncă afară din curtea lui niciodată după ce s-a întors acasă.* Motivul era cât se poate de neobișnuit. Din nou, prozatorul marchează elementele importante ale poveștii, într-un crescendo care poartă cititorul prin viața personajului, până ce ajunge la esență. Consătenii lui Ion cel Tânăr nu înțelegeau de ce acesta ridicase un *stâlp înalt cât un catarg* în mijlocul curții, iar în vârf pusese o năframă. *Așa că, ani nenumărați, și de câte trei ori pe zi, Ion cel Tânăr ieșea în curte la catarg și ridica năframa albă în vârf. La semnal, nevastă-sa Ana, mai târziu lița Ana, lăsa orice lucru și supraveghere a lucrătorilor și pornea întins spre casă. (...) Apoi intrau amândoi în casă drăgăstoși și încuiau ușa (...).* Pe alocuri, prozatorul pare să lansese o provocare imaginației cititorului cu privire la drăgosteala celor doi. Această povestire, alături de *„La capra spânzurată"*, reprezintă o sinusoidă a volumului prozatorului atât prin conținut, cât și prin modul în care sunt subliniate momentele-cheie ale acțiunii.

Povestirea *Mult și bine cu Moș Oțet* este paralela dintre doi veri primari: *moșu Ion era om vrednic, n-a băut, n-a pipat și n-a umblat la muieri toată drăguța de viață a lui. A trăit, ca un sfânt pe pământ, o sută și șapte ani. Vărutul lui, moșu Gheorghe, era și el om vrednic, numai că a băut toată viața cât tot vengheleul la un loc, a pipat cam două pachete de Mărășești pe zi și, mai presus de toate, i-au bineplăcut muierile. Când n-avea băutură curată, bea oțet. De-asta l-a și poreclit satul Oțet. (...) Și uite-așa, moș Gheorghe a trăit și el mult și bine, până la o sută și cinci ani și jumătate.* Concluzia ar fi: *păi, se face pentru doar un an și jumătate de trăit în plus să renunți la plăcerile simple ale vieții, ca moșu Ion, la rachiu de trevere, vin, tutun, femei și oțet?* Doi oameni, două vieți, alegeri diferite.

Bulevardul București nr. 7-9 sau Mărirea și decăderea lui Tibor Mureșan îl are ca protagonist pe *nea Tibi*, înzestrat cu un talent deosebit în a menține suspansul atunci când povestea. Singurul lui of era acela de a fi iubit pătimaș o prostituată care, în cele din urmă, l-a părăsit. Viața lui a fost un șir de suișuri și coborâșuri: portar de zi la o clădire impunătoare din capitală, director al Operei pentru scurt timp, îngrijitor la cinematograf. Ieșit la pensie, își alina singurătatea la barul „Ada-Kaleh".

La capătul tunelului este povestirea unui grup de elevi dornici de aventură ce se avântă în necunoscutul galeriilor subterane din orașul care, odată, s-a numit „Mica Vienă". Împreună cu alți șase colegi, naratorul pornește în cercetarea criptei care se afla în apropierea școlii. Două dintre tuneluri se înfundau, dar misterul celui de-al treilea îi atrăgea prea mult pe școlari pentru a se da bătuți. Așa că au pornit iar în expediție. Reușind să doboare zidul care părea să-l înfunde, cei șapte au nimerit în buda unei cârciumi. Aventurierii nu au scăpat de muștruluială, căci au fost reclamați. Au promis locotenentului, direcțiunii și părinților că nu se vor mai duce în subterană, dar curiozitatea de a descoperi ce se ascundea dincolo de zidurile celorlalte două tuneluri nu s-a stins niciodată: nici acum, când naratorul depăna această întâmplare la un pahar cu un fost coleg, chiar în cârciuma cu pricina, la Negoiu.

Johnny mafiotul este una dintre povestirile în care Ioan Radu Văcărescu creează suspans. Supriza este aceea că cititorul se așteaptă la o poveste despre un om. De fapt, este cea a unui măgar, pe care stăpânul îl consideră un mafiot. De ce? Rămâne să aflați dumneavoastră.

Volumul U*n sat numit România* se caracterizează prin circularitate, începând cu povestea lui Omu și încheindu-se cu moartea acestui personaj. Înșelat de soție, Omu și-a găsit refugiul în băutură, iar trabantul i-a devenit casă. Câinele său, Atunci, a fost singurul care i-a rămas alături. Percepția asupra lui Omu este una care se răsfrânge la scară universală asupra condiției ființei umane: *Nu de altceva, dar „omul din trabant" reprezenta cum nu se poate mai bine, în ochii tuturor concetățenilor săi, un destin specific omului în general, acela al tragediei omenești dată de transformarea unui om obișnuit într-un paria al societății, într-un om care a pierdut totul, familie, casă, mașină, prieteni, din motive cum nu se poate mai omenești, dintre cele care se întâmplă mereu în lumea asta a noastră, având la bază, desigur, dragostea și alcoolul.* Iată ceea ce poate cauza o tragedie în viața unui om, ceea ce poate „ucide" umanul! Nimic ieșit din comun, nici probleme metafizice care nu pot fi cuprinse de mintea umană. Doar trădarea din partea celui iubit, apoi pierderea onoarei, a stimei, (auto)condamnarea la singurătate și tristețe. Astfel poate decădea un om! Moartea personajului este la fel de ilustrativă: singur, într-o cârciumă, fără nicio speranță, purtat pe brațe de un convoi format din bețivani. Aceștia îl duceau „acasă", la Trabant. O imagine jalnică, demnă de un destin nefericit și surprinsă cu atâta precizie de prozator: *Dacă pe moment beția le trecuse, alcoolul își făcea însă treaba mai departe. Și treji să fi fost, și ar fi fost greu peste măsură să-l care pe Omu atâta drum până la marginea cartierului. L-au apucat cu toții, care cum, de mâini, de picioare, de cap, de palton, înghesuiți unul în altul, aplecați de șale, încercând să-l scoată din curte mort și să ia calea spre linia ferată.* Singurul care a resimțit durerea morții lui Omu a fost Atunci, prietenul său loial: *Un urlet a sfâșiat atunci tăcerea nopții luminate ca ziua. Apoi câinele țâșni iar într-o goană nebună spre ieșirea din parc.*

Proza lui Ioan Radu Văcărescu este una a comuniunii, un fel de fraternitate în bucurie și în suferință. Personajele sunt dinamice și surprind prin trăsături dominante, iar modul lor de viață devine subiect al povestirilor. Ținând cont de acest aspect, am putea realiza o clasificare în povestiri despre mentalitatea românilor, despre locuri din România, despre întâmplări cu parfum de aventură. Un tot din care se ramifică, într-o perfectă armonie, atâtea căi ale unei singure vieți! O viață de om...

Un sat numit România este o carte de prim-plan în proza noastră de azi.

Proza lui Ioan Radu Văcărescu este una a comuniunii, un fel de fraternitate în bucurie și în suferință. Personajele sunt dinamice și surprind prin trăsături dominante, iar modul lor de viață devine subiect al povestirilor.

cronici

Mirajul feminin, într-una din picăturile sale, Elvira Mavrodin.

Cine este Elvira Mavrodin? O actriță talentată, la un teatru din București, cu o carieră promițătoare, roluri în piese celebre... și apariții televizate. Dacă te ajută și natura ai atuuri mai multe când se aplică principiul selecției. Un om frumos pâna la a-l cunoaște la fire luminează locul pe unde trece.

Foaia de hârtie este arealul în care auctorial se developează filmul unei existențe, asemănătoare cu a noastră, pe care de multe ori o neglijăm, din diferite motive subiective mai mult decât obiective. O existență asupra căruia te oprești să reflectezi, găsești similitudini cu a ta. Nu la indigo; similitudinea la indigo este o coincidență uimitoare sau caracteristica banalității.

Un om vine acasă, într-un sat (Oreavu) de lângă un orășel de provincie, urmând să plece în concediu la mare. Un fapt banal din atâtea câte se întâmplă în lume. Un om pe lângă care treci cu viteza cotidiană, fără să știi nimic despre el dacă împrejurările nu îți intersectează drumurile.

Mirajul feminin într-una din picăturile sale, Elvira Mavrodin.

Valeria Manta Tăicuțu izolează revelator din tipologia diversității umane un personaj feminin, ciudat aparent, crispat, într-o perioadă din existența sa, dar fascinant. Doar un om cu personalitate se zbate, pentru a-și simți la propriu libertatea, un vertebrat veritabil. Genurile moluscă nu au capacitatea de a se impune, cutremurând sensurile până la așezare, bineînțeles niciodată definitivă, doar în armonie cu persoana proprie.

Cine este Elvira Mavrodin? O actriță talentată, la un teatru din București, cu o carieră promițătoare, roluri în piese celebre... și apariții televizate. Dacă te ajută și natura ai atuuri mai multe când se aplică principiul selecției. Un om frumos pâna la a-l cunoaște la fire luminează locul pe unde trece.

Construcția unui personaj inedit constă în a scoate din marea anonimatului o femeie frumoasă, talentată, și a-i asambla respirație cu respirație personalitatea, care înfruntă

redundanța realității; o fire sensibilă, prea sensibilă pentru a abandona să fie ea.

Elvira este un personaj complex. Cum spuneam, de la natură, inteligentă, frumoasă, talentată. La acestea se adaugă aluviunile vieții sociale, școala, pregătirea intelectuală. Unii se realizează profesional precoce, dar simt că între ceea ce sunt și ceea ce vor ei să fie este un gol. Acela al experienței pe care nu au acumulat-o, dar care face adevărata diferență între oameni. Acela al conflictului interior în căutarea identității umane, componentă care îl face pe om să se simtă unic nu un număr component al turmei.

Actriță urma să plece în vacanță, dar este vizitată de prietena sa Marilena, pictoriță, profesoară, cu propunerea de a merge într-o tabără de copii, la Măgura, și convinsă să meargă acolo în ideea relaxarii, a interacționării social-umane cu copii. De aici începe jocul auto-referențialității. Eroul principal își ia ca martor cititorul. Adică, cititorul în căutarea referentului nu este un tip așezat comod într-un fotoliu în pericol de a se plictisi citind romanul. Nu. Este confidentul personajului, pe care îl cunoaște așa cum este el, cum se destăinuie, nu cum îl văd de fapt ceilalți.

Elvira trece printr-o criza existențială, mascată mai mult sau mai puțin prin tertipuri feminine, acolo unde ține, prin scuze tipice, prin motive logice oficiale, menită sa mulțumească pe cel din fața sa.

Sentimentul de iubire, la vârsta ei (are și păr alb, cum se confesează la un moment dat mamei), nu este o experiență bogată. Trece, de fapt, prin acea stare de a refuza să lase lucrurile să se întâmple pentru că așa trebuie, așa face toată lumea. O fire puternic autocritică, într-un dialog continuu cu ea, asaltată de amintiri pe care le credea uitate într-un sertar al memoriei, de fapt, nu poate fugi de evidențe, care se întorc, tocmai pentru că le-a ocolit. Ioan. Sculptorul pe care-l găsește în faimoasa tabără de sculptură care atunci se închega, acolo la Măgura. Omul care a cerut-o în căsătorie, dar pe care l-a refuzat. *Întotdeauna am avut în fața lui Ioan o neajutorare de copil legat de fusta mamei. De aceea probabil, m-am și îndepărtat de el până-ntr-atât, încât să-i refuz, acum șapte ani cererea în căsătorie.*(pg 47) deși recunoaște că la evenimentul dat în cinstea sa în atelierul de sculptură, transformat în expoziție, privindu-l a prins *clipa aceea rară când doi oamnei își trimit semnale nevăzute, se leagă prin ele dintr-o nevoie spontană de iubire și înțelegere, chiar dacă nu s-au mai văzut, pâna atunci, niciodată.*

Analizat la rece, trecutul în clipa regăsirii este catalogat și ștampilat: *Clipa aceea înghețase în fiecare din noi, știam că e unică și refuzam balastul unor copii imperfecte.* Interesantă scuză feminină, dar valabilă.

Acum apare noutatea masculină, Miron Asandei. Criza emoțională întotdeauna se stinge mai repede, aparent, prin apariția unui om în viața ta. Elvira se agață, pur și simplu, de Miron. Se bagă în sufletul său. Faptul că este respinsă o ambiționează. Nu poate să piardă, nu vrea să piardă.

Imprevizibilă, așa este Elvira, bătăioasă. Sentimentele puternice o răscolesc așa de tare încât nu poate accepta realitatea așa cum este. Trebuie să o filtreze prin propria sa simțire. În căutarea liniștii, se trezește într-o cascadă de amintiri. Ca un factor contrabalansant, analgezic existențial este factorul familial, părinții: tatăl, figură prezentă permanent, cu influențe văzute sau nevăzute, directe sau indirecte în viața sa, mama și dada Sultana. Trăirile copilăriei și ale adolescenței revin, ca un factor de echilibru. Omul nu uită de unde a plecat. Chiar amintindu-și, se revigoreză cu o energie benefică.

Din cauza lui Miron pleacă de la București să fie mai aproape de el, la Buzău.

De fapt, acțiunea este dilatată ca un balon mare de oxigen în care protagonista să aibă timp să-și lămurească problemele. Starea emoțională din tabără o face să plece de acolo. Nici acasă nu are stare să stea. Află cu dezamăgire că nu mai pleacă la mare și spre nicio altă destinație de vacanță.

Așa se hotărăște, să plece pe jos spre Rîmnic. Oraș de provincie, pe malul unui râu cu același nume. Oraș al adolescenței, al primilor pași în experierea atracției spre literatură, recitare, artă. Se întâlnește cu sora Marilenei și merg pe jos prin oraș, străbătându-l de la un cap la altul, la casa de copii cu probleme speciale, unde aceasta lucrează ca psiholog logoped. Aici îi face cunoștință cu o fată pe care o cheamă ca pe ea, Elvira, seamănă cu ea, vorbește ca ea, înfiată de Marilena.

Pleacând își aduce aminte de unchiul său, fratele mamei. Îl caută la fabrica de conserve IPILF, dar din secție în secție, tot în urma lui dă și are revelația că umblă hai hui, neavând ce cauta acolo. Cum spuneam, prilej auctorial de a face destul loc, în dezorientarea provocată de amintiri, pe care nu le vrea, tocmai pentru a le exorciza. Astfel se întâlnește cu Iordăchel, cel pe care îl credea prieten bun, coleg, dar care i-a furat virginitatea într-un mod brutal, abuzând de încrederea de care se bucura în familie.

Prilej de a mai umbla prin memorie și de a face curățenie. Când faci curățenie mai dai și peste lucruri de care nu mai știi pe unde le-ai pus. Te oprești și te minunezi. Așa se inserează plimbarea la Buzău cu mașina, la târgul Drăgaica, loc pitoresc, plin de lume pestriță. Cu această ocazie se răzbună, într-un fel, pe Iordăchel obligându-l să se dea în lanțuri. Dar... amintirile s-au epuizat pe tronsonul Iordăchel, acesta este acum în fața sa, gelos pe relația, bănuită, cu Ioan, dar o ajută să ajungă cu o mașina de la fabrică înapoi în tabără.

Aici se închide cercul unei toane, evadări și începe regăsirea de sine.

Prezentarea la noul loc de muncă, la direcția de cultură, la Buzău, se face într-un mod ostentativ, chiar provocator pentru noul șef: Prisecaru. Îmbrăcată ca de plimbare pe bulevard merge pe ideea de teribilism, cu tupeu, om care vine de la capitală să arate că știe ce-i acela un anume nivel de viață și e stăpân pe situație, dar nici șeful nu-i de azi de mâine șef.

Ca și cum nu era de ajuns atâta exorcizare, apare problema apartenenței sale reale la familia în care a crescut. Ceva zvonuri o nelinștesc și îi dau un vertij existențial înfiorător. Are ceva repere, dar sunt vagi iar zvonurile nu sunt convingătoare: sunt sau nu părinții ei, a fost sau nu înfiată?

Între timp făcând o călătorie cu trenul la Focșani, sintagma „nu aduce anul ce aduce ceasul", se potriveste turnată. Din vorbă în vorbă cu cei din fața ei, află că sunt din satul Marilenei. Află că a fost dată de crescut, că Miron este fratele ei. Ce de mister în viața oamenilor, alături de care trăiești cu anumite gânduri, cu anumite așteptări.

Momentul de dragoste dintre ea și Miron nu este o explozie de simțuri, nicio o beție existențială cu arome paradisiace. Este chiar o dezamăgire. Privindu-l pe acesta după consumarea tensiunii amoroase, chimice, gândește: *Îl privesc abătută pe Miron. (...) N-a reacționat în felul acela tulburător al îndrăgostiților, care simt prin somn mișcarea celuilalt. M-am ridicat făcând dinadins zgomot...*

Doarme Miron, doarme în carapacea lui. Unde să mai fie loc și pentru mine? Mă îmbrac, înfrigurată de-o părere de rău. De ce am venit, nu trebuia să vin... ca apoi să recunoască: *În plus, un gând necruțător mă avertizează că, mai mult decât sigur, nu sunt îndrăgostită de Miron. Nu sunt, în ciuda prostiilor pe care le-am făcut pentru el. M-am mințit, asta e, crezând că am găsit omul cu care să am copii și casă, și grădină*

cronici

cu meri, și fântână la poartă... Sunt în bratele omului acestuia, și el mă mângâie, și eu, scârbos de lucidă, mă gândesc că nu sunt deloc îndrăgostită de el (234). Aceste stări de luciditate care nu o lasă să plutească, să se amăgească, sunt rezultatul educației, dar și a instinctului de conservare. Și la Ioan, pe care nu avea curaj să întindă mâna să-l mângâie, și la Miron intervine aceast sentiment nemilos de luciditate, care tranșează realitatea și o expune așa cum este. Nu vrea să se mintă, chiar dacă orgoliul ar vrea.

Puternic conflict. Dar aici este cota maximă a exorcizării. A experimentat și sexul care nu a rezonat cu vibrația sa sufletească.

Trăind într-un regim totalitar, protagonista, face abstracție de rigoarea impusă chiar și în cultură, în teatru unde lucrează ea, cu succes. Interesant acest mod de abilitate și de diplomație chiar față de propria viață. A nu complica lucrurile pe un teren care pe mulți i-a nenorocit, i-a dus la fundul istoriei. În orașul de provincie, resedință de judet, actrița, joacă teatru, face repetiții își trăiește viața cu egoismul timpului scurt.

Ce mică-i lumea! Nu, nu este un clișeu, este o realitate. Mihai colegul de la teatru este văr cu Miron; Prisecaru este prieten cu tatăl ei, din tinerețe, prieteni de familie. Vecinul ei de apartament care îi provoacă insomnii de la muzica pe care o ascultă este nepotul lui Priseacaru, *tractorisul*, inginer, Victor Constantin. Cârlionțatul care o aduce pe *Cătălina* cu picioarele pe pământ, să nu mai aștepte venirea niciunui luceafăr. O aduce pe pământul dragostei. În fața comportamentului acestuia, a felului de a fi, raționamentul acela feroce, se estompează cu timpul și la un moment dat se recunoaște cucerită. Și realizează că nu îi pare rău că s-au certat și că i-a zis ce i-a zis, îi pare rău că el a ascultat, că nu a înfruntat-o și a plecat. Dar vine și „înfruntarea" finală în care Elvira cedează, de bună voie, cu sufletul, cu toată ființa, omului pentru care simte ceea ce căuta de mult, dragoste, siguranță, primul pas spre împlinire. Împlinire conturată apoi și cu venirea celor doi copii pe lume.

O carte complicată ca structură, cu o densitate mare psihologică. Elvira îmbibă textul cu confesiuni, momente de analiză psihologică de cunoscătoare de oameni, blufează, se autoironizează, se agață de citate din piese de teatru, de versuri, de poeți autohtoni (poetul *Orașului cu un milion de ferestre*), ca repere în fața lipsei unei soluții sau reacții adecvate. Baloane de oxigen care o ajută să mai tragă aer, să găsească o soluție salvatoare.

Din carte nu lipsesc momente importante de reîntâlnire a familiei, nunta vărului, un botez de romi, în care nașă este Dada Sultana. Tot într-o călătorie cu trenul își rezolvă nedumerirea privind o anume femeie în viața lor adică presupusa mamă adevărată; totul a fost o închipuire. Află că prietena cea mai bună s-a recăsătorit cu Miron. Miron face o scenă de orgoliu târziu și fără efect. Deja cărțile au fost jucate. Elvira și-a pus ordine în suflet, în viață. Dar lipsește ceva, literatura. Trebuie să lamineze experiența prin text: o carte despre hățișurile sufletului uman, despre un labirint pe care nu știi cum îl străbați, bine sau rău, îți asumi un risc.

Valeria Manta Tăicuțu a creat un personaj deconstruind experiențe reale pentru a le asambla în altă formă. Autoreferențialitatea își valorifică metoda antrenând cititorul, determinându-l să treacă peste toanele unei frumoase Elvira, așa spun ceilalți despre ea, este frumoasă, este blondă, subțire și atât, fiecare își închipuie frumusețea pe care poate să o ducă. Și prin aceasta Elvira este vie, dar misterioasă, capricioasă, dar fermecătoare, atrăgătoare. Eternul feminin. Mirajul feminin, într-un din picăturile sale, Elvira Mavrodin. Ca și pe om, cartea o înțelegi mai bine recitind-o. Devine mai limpede, mai bogată în planuri, în conotații care fac viața să fie palpitantă, incitantă, generatore de contrarii, care nu neagă, doar fac parte din interpretări diferite în viziuni diferite. O carte despre omul față în față cu prejudecățile, ale sale, ale celorlalți. Omul ale cărui rădăcini în viață se înfig adânc din convingere, asumare.

Trebuie să lamineze experiența prin text: o carte despre hățișurile sufletului uman, despre un labirint pe care nu știi cum îl străbați, bine sau rău, îți asumi un risc.

TEO CABEL

La 23 de ani — de la Petroșani la ceruri

(urmare din p. 5)

La E.M. Dâlja noi nervi, directorul nu este să-mi aprobe angajarea în subteran, să vin mâine, n-am nici o siguranță că voi fi angajat, vreau să urlu, să urlu, să urlu și nu pot, peste tot numai ghinioane, noi conflicte nu numai cu indivizi sus-puși, ci și cu portarul căminului de nefamiliști al E.M. Dâlja, trebuie să-mi spăl picioarele, sunt epuizat, unde dorm, sunt nedormit de 24 de ore, ziua am stat mereu în picioare, flămând, slăbit, aproape de leșin.

La unicul hotel din municipiu, „Jiul", nu sunt locuri, sunt nespălat pe mâini, fața îmi imaginez că e înnegrită de la funinginea asta blestemată, sunt frânt de picioare, nu-mi mai simt tălpile, nu mai pot, hotărăsc pe hârtie, într-o cofetărie, dacă să mă sinucid sau să plec aiurea altundeva decât Petroșani, nu am bani, las în urmă geamantanul, rudele, în frunte cu tata, apoi Ana, merg la gară să expediez geamantanul acasă, la Adjud, la părinți, să las o urmă după mine, îmi spun că nu e posibil, arăt foarte rău, geamantanul nu poate fi trimis prin poștă, atunci să fie păstrat aici, plătesc, în gară e interzisă staționarea.

Întreaga zi am purtat caietul cu notațiile Anei, nu știu de ce mă răzbun pe el și cred că-mi poartă ghinion, îmi poartă ghinion iubirea ei, îl abandonez la gară împreună cu geamantanul, la mesagerie, nu am deloc idee cum aș putea să mă sinucid, nu mai pot să merg și e atâta soare, cald, cald, de ce nu sunt lăsați oamenii să doarmă în sala de așteptare; hotărăsc să mă spânzur, am cumpărat doi metri de frânghie, nu-mi vine să cred.

Reintru în cofetărie, scriu o scrisoare tatălui, o rup, îmi vine să plâng, am 23 de ani și sunt searbăd, gol, n-am nimic de lăsat pe lumea asta, trebuie să mor, nu-mi vine în continuare să cred că m-am hotărât să mă spânzur, încep să scriu o scrisoare Anei, o rup, nu știu nici ce să scriu; nici pe scaun nu mai pot sta, cizmele îmi rod oricum degetele asudate, vreau să scriu unui prieten, nu pot. Nu voi scrie nimănui, gata.

Pornesc spre munte, bolnav, fără mine, inconștient.

Întreb fără să-mi dau seama un domn ce și-a aprins țigara cu chibritul meu, în drum, dacă în afară de hotelul „Jiul" mai știe vreun loc unde se poate dormi, oamenii pe aici nu primesc în gazdă, sunt pățiți, vin toți borfașii la mină; eu am mustață și păr lung, sunt suspect, le e teamă oamenilor de chipul meu, domnul îmi spune să iau mașina de Aninoasa și să întreb taxatoarea, îl mai întreb dacă e pădure acolo, îmi răspunde că da, îl salut și se naște în mine crunta ironie că ultimul drum îl fac pe ruta unei mașini de transport în comun Petroșani-Aninoasa; voi urca la ceruri de la Petroșani?

Vagoane staționate la triaj CFR nu există, afară nu poți dormi, pământul îngheață, pe munții din jur e zăpadă, noaptea e rece-rece la Petroșani.

Din mașină cobor la Livezeni, merg la motelul „Gambrinus", merg târându-mi picioarele, merg forțat, să nu observe trecătorii neputința mea.

Mă obsedează crengile groase ale pomilor din jur, frânghia o am în buzunarul de la haină, mă tot gândesc că nu e destul de groasă, că s-ar rupe și aș fi penibil.

Sunt camere destule, motelul a fost dat în folosință anul trecut, 30 lei un pat, teribil de mult pentru puținii mei bani, intru în restaurant să beau un pahar de apă minerală, nu mai am nici țigări, îmi e o foame cumplită, miroase a friptură, ies inconștient, merg la camera 304, pur și simplu nu mai înțeleg nimic, m-a învins oboseala, dorm pe picioare, nimic nu mai contează decât un somn de moarte, am în minte numai crengile copacilor.

Îmi spăl picioarele, fac un duș rece în fugă și adorm instantaneu, ce nebunie.

Ana, tu, care crezi atât în telepatia noastră, ce vei fi făcând în ziua asta nenorocită? Ce mi s-a întâmplat, de ce am fost la un pas de moarte, de ce am fost inconștient?

La mijlocul nopții m-a trezit un individ, i-am deschis beat de somn, nici nu l-am văzut, i-am bălmăjit ceva probabil și am adormit imediat.

M-am pus pe picioare, dimineața, cu totul altul, de aia e bine să lași o noapte să treacă, nu credeam că somnul mă va schimba, tovarășul de cameră mi-a spus că are reumatism la inimă, tânăr, e pensionat, fruntea îmi era descrețită, eram altul, individul n-a dormit toată noaptea, m-a întrebat ce fac eu cu funia, porcăria aia de funie îmi căzuse din buzunar, am răspuns nervos că știu eu ce fac și de ce-și bagă nasul, acum îmi dau seama de ce n-a dormit omul ăsta toată noaptea, îi era teamă că-l sugrum, eventual, sfinte Doamne, că aș putea fi un ucigaș? Formidabil, probabil a dormit (mă rog, a stat culcat) toată noaptea cu vreo armă neagră lângă el, ca atunci când îl voi ataca, să se apere. E prea mult, aș vrea să râd. Îi era teamă de mine și la lumina zilei.

Incident nedorit, început de altă zi ratată, clanța ușii de la camera 304 se blochează, degeaba îmi bat capul să o deschid, ies din cameră pe gemulețul de la baie, eram la etajul 2. Ce s-a mai întâmplat cu individul din cameră habar n-am, soarele era pe cer.

Înainte de a ieși pe geam m-am bărbierit, aveam mașina de ras în buzunar (și periuța cu pasta de dinți).

Am coborât la șoseaua națională, mă mai dureau tălpile, dar eram altul. Frânghia am aruncat-o, înjurându-mă, în Jiul de vest, a luat-o apa ca pe un șarpe ucis.

*

Jurnalul intitulat „Comicsuri" are pagini scrise de mână la Petroșani cât pentru o cărțulie (pe un caiet cu file veline; în copertele lui am găsit și o Legitimație de intrare în mină la Dâlja, Nr. 1281, Sectorul II, pe numele *Stoiciu Ioan — miner*, ștampilată cu trimestrul II 1973). Mă opresc aici, să nu abuzez de spațiul tipografic alocat, redând doar prima mea zi la Petroșani. Am recitit totul cu o uluire de nedescris: uitasem cu totul de gândul sinuciderii din prima zi a sosirii mele la Petroșani, mi se ridică părul pe cap, voiam să mă spânzur? Am mers cu funia cumpărată în buzunar... La 23 de ani aveam mustață și păr lung — eu, cu mustață? Ce rău îmi pare că n-am o poză de atunci. Merită să continui să culeg (să serializez în vreo revistă) acest jurnal din *anul-tentativelor-mele-de-sinucidere*, în care mă privesc de undeva de sus și mă cert că mi-am fost propria victimă, „ca-ntr-un roman". În „Cartea zădărniciei" (apărută la Editura Pallas în 2008) transcriu dintr-o „Mărturisire" a mea din 1973 (lăsată scrisă ca pe un testament) că în perioada: *27 martie - 19 mai 1993 lucrez la Exploatarea Minieră Dâlja Petroșani, muncitor necalificat subteran* miner *(până să mă accidentez la o mână).*

9 decembrie 2016. BV

Vagoane staționate la triaj CFR nu există, afară nu poți dormi, pământul îngheață, pe munții din jur e zăpadă, noaptea e rece-rece la Petroșani. Din mașină cobor la Livezeni, merg la motelul „Gambrinus", merg târându-mi picioarele, merg forțat, să nu observe trecătorii neputința mea.

LIVIU IOAN STOICIU

cronici

Victoria Fonari

Poezia și extrădarea timpului

Arta constituie fiorul de a trăi eternitatea prin inspirație, prin tăcerea durută, prin strigătul tăiat în dalta cuvântului care întrevede înălțimea rădăcinii și adâncimea zborului.

Trăind pe malul Nistrului, lucrând în fiecare zi în puținele clădiri rămase din sec. al XIX-lea în Soroca, Petre Popa simte acut cuvântul artistic. Funcția de director artistic la Teatrul „V. Apostol" se transpune în respirația poetică consemnată în cărțile sale de versuri. Fiind direcționat fie de înălțimile stâncilor, fie de spiritul pietrelor și al izvoarelor, autorul urcă pe „Scara timpului", volum apărut în colecția Opera Omnia – Poezie Contemporană, TipoMoldova, 2015.

Poezia este clădită pe relația dintre timp – spațiu – emoții. Pe axa xyz, din punctul eului liric, se purcede izometric la construcția lumii: „Mișcarea nu este / interesată de sens, / precum sensul / de mișcare". Antiteza îl atrage și deși arborează concepte, acestea nu apar rigide, ele se transfigurează în metafore și de aici începe parcursul în lumea artistică.

Timpul constituie veriga dintre neam și poet, dintre părinți și nepoți, dintre viață și neant. Sensul de a scrie constă în a vocifera „singurătatea goală": „Acum știu de ce, / pentru ce m-au născut părinții. / De multă tăcere devenise / două cimitire de cuvinte. / Aveau nevoie de-o cruce grăitoare". Pe cântarul valoric al cuvintelor tăcute și al celor rostite, scriitorul descoperă dimensiunea tăcerii – a gândurilor subînțelese, a gesturilor – care este în conexiune cu dinamica acțiunii. Tăcerea devine egală cu mișcarea stelelor, care are forța de a se juca cu timpul, nu în cheia argheziană, dar în cea de a grăbi și de a opri timpul în plăcerea vieții: „Părinții ne-au învățat să ne jucăm cu / timpul" (*Singurul joc*). Misterul de a determina Cronosul din optica tradiției îi oferă liniștea de a savura timpul. Nocturnul îi aduce semen de îngeri: semința de busuioc – germenul în care se ascunde androginic viața și moartea: „A rămas să mă ascund / cu sămânța în pământ" (*Sămânța*).

Poetul Petre Popa nu este unul egocentric, dar pronumele *eu* care apare în rarele cazuri implică responsabilitatea de a percepe neauzitul, necuvântatul: „Eu caut / Cuvântul pentru rana / tăcerii". Tăcerea în cuvânt corelează stihii emoționale. Tăcerea înglobează trăirile pe care le suportă doar poezia. Liniștea concentrează emoția tranzitată în lumea artei. Disecarea în silabe valorifică pulsul cuvântului care percepe strigătul și tăcerea, înțelege ura și iubirea, coordonează rațiunea și sentimentul. Chirurgia de a explica în cuvinte tăcerea este similară cu dăltuirea în piatră: „Michelangelo / pătrundea în împărăția morții, ca hoțul într-o vistierie. / Cu mușchii truditelor cadavre ridică pe socluri veșnicia" (*Piramidele*). Arta constituie fiorul de a trăi eternitatea prin inspirație, prin tăcerea durută, prin strigătul tăiat în dalta cuvântului care întrevede înălțimea rădăcinii și adâncimea zborului.

Dorința de a-și împlini umanul îl provoacă la valorificarea *scării timpului* în propria existență – de a se reconstrui într-un cotidian, de a nu trăda viziunea de artist în numele automatismului. Memoria pietrei (determinate de dorința: „piatra să te țină minte") ține de conjunctura panteistă de a fi o parte componentă a acestei lumi.

Poezia lui Petre Popa este din lumină și umbră, care urcă adâncind și coboară înălțând. Adâncimea se măsoară în mare, gânduri și privire, iar înălțimea – în aripi de pasăre, *crengile bătrânului nuc* și aspirații trăite emotiv. Pe aceste trepte se simte dificultatea de a percepe viața pe segmente: „Linii drepte, / vă urăsc pentru încăpățânare. / Linii curbe, / vă urăsc pentru șovăială. / Linii întrerupte, / vă urăsc pentru lipsa de ambiție. / Linii punctate, / vă urăsc pentru fățărnicie. / Linii încrucișate, / vă urăsc pentru simbolul fatalității / (...) / Mă obosește existența în păienjeniș" (*Linia*). Pe treptele „Scării timpului" se fixează titlurile: *Gând*, *Sisif*, *Lerui Ler*, *Cetatea Sorocii*, *Rădăcinile aripilor*, *Semne de carte*.

Timpul îmbrățișează nu doar propriul destin, ci și verigile legate de părinți, străbuni, copii și nepoți – este o antiteză care se sincopează într-o monadă, țesută din trecut și viitor.

"Cretă color" sau… despre dascăli, în pauza lor mare

Cartea lui Mihai Petre e darea de seamă a pauzelor în care actorii își leapăda măștile și redevin ceea ce sunt ei cu adevărat. Partea bună a cărții e că ea dă seamă, cu har de fin observator literar, despre o lume mică ce trebuie să joace într-o piesă mare. Lumea despre care dă seamă Mihai Petre e o lume care se dovedește a fi una veșnică.

cronici

Profesorul român, ca figură literară, se poate lesne regăsi pe o scară care îi are, la polii opuși, pe Domnul Trandafir și pe Domnul Vucea. Ar mai fi și bădița Vasile, eroul lui Creangă, dar fiind foarte tânăr nu îl punem, acum, la socoteală. Domnul Trandafir, eroul lui Sadoveanu, era blândețea întruchipată. „Domnul nostru nu ne-a învățat niciodată din pricină că se temea de cei mari. Îi era drag să ne învețe și parcă eram copiii lui - asta am simțit-o totdeauna, cât am fost sub privegherea lui. Se supăra rar și nu spunea decât două vorbe. Asta-i era mânia lui cea mai mare: *Măi, domnule!* Nouă ne venea să intrăm în pământ când zicea: *Măi domnule!* și se uita urât la noi. Îmi aduc aminte ce zarvă a fost când, într-un rând, s-a zvonit ca pe Domnu' nostru are să-l mute într-o altă comună peste Siret. Dar Domnu' nu s-a dus nicăieri; a rămas acolo pe pământul nostru, și în pământul nostru l-au și îngropat". Și, zice Sadoveanu, „pentru amintirea lui îți scriu această scrisoare. Poate și tu te vei gândi o clipă la dascălul acesta necunoscut și la locul gol unde a fost o odaie scundă, în care ne era cald vara și frig iarna, și că în locul acela, odată, a trăit un om...." Eroul lui Delavrancea, Domnul Vucea, era întruchiparea răutății absolute. În cazul său, răutatea îi e, oarecum, motivată de comportamentul de scorpie neîmblânzită a soției sale. Pe cine să se răzbune, pe cine să-și verse năduful bietul domn Vucea dacă nu pe nefericiții săi școleri? Cei care l-au cunoscut temeinic sau măcar ocazional pe d. prof. Mihai Petre au avut revelația unui dascăl de tip sadovenian. Domnia sa e punctual ca un ceas elvețian, e pedant ca un lord englez, e tobă de carte (a fost șef de promoție la „Babeș - Bolyai", e doctor în toponimie urbană) e generos ca George Becali vizavi de Muntele Athos, ține post de două ori pe săptămână, marțea și vinerea, mai abitir ca un călugăr ascet, a fost un inspector școlar ce s-a întors mereu, de pe teren, cu portbagajul gol, e un sentimental care a făcut veșnic naveta între Hunedoara și Vâlcea natală și retur și, de câțiva ani încoace, e un fermecător și prolific autor de proză satirică. Cel care ar vrea să afle ce se ascunde în spatele ușilor închise ale cancelariilor profesorale la sfârșit și la început de mileniu nu va putea să ocolească cărțile profesorului Mihai Petre. Ceea ce te cucerește, de la bun început, în prozele din „Cretă color", este oralitatea stilului. Cartea pare un lung monolog despre botezul profesional, audiențe, greve, olimpiade, banchete, anchete, Muma Pădurii, Păsărica, Paganel, schimbare și despre clasicii marxism-leninismului (înecați într-un ocean de țuică autohtonă de diferite țării și origini). Rețeta literaturii lui Mihai Petre a fost brevetată de Marx care ne sfătuia să ne despărțim de trecut râzând. Dascălii scriitorului Mihai Petre sunt de o extraordinară locvacitate, vorbesc mult dar când e să acționeze în folosul breslei sunt defensivi și își apără pielea de eventuale repercursiunii locale, municipale sau județene. În paginile cărții se ascunde o „mare trăncăneală", sintagma fericită găsită de Mircea Iorgulescu când a fost vorba să sintetizeze locvacitatea neobișnuită a lui Mache, Lache, Mitică & compania. Mihai Petre le-a luat pe toate "a la legere" și a continuat să scrie „cu riscul asumat de a nu plăcea unui critic dar cu bucuria de a fi aruncat o lumină asupra oamenilor care, în ciuda recunoscutelor limite ale ființei, au dat viață și identitate cancelariei, consumându-se când ca o cretă albă, ale cărei urme adânci s-au înscris în destinele foștilor elevi, când una colorată, ale cărei nuanțe s-au pierdut în amintire ca și cei care le-au marcat". George Șovu, profesorul care a scris despre "Liceenii" altor vremi a adus în prim plan elevii și, doar în plan secund, a aruncat o privire în ograda dascălilor. Dascălii lui Șovu sunt văzuți doar în raport cu elevii lor rebeli și îndrăgostiți până peste cap. Dascălii tineri îi înțeleg și le urmează exemplul, cei în vârstă se lasă descoperiți mai greu. Identitatea lor e diferită în raport cu clasa și cu cancelaria. Finalurile de an școlar le dezvăluie o undă de lirism, umor și melancolie pe care nu le puteai intui la o privire fugară și superficială. La Mihai Petre, profesorii lui sunt în relație directă cu colegii lor de cancelarie, cu mahării de la inspectoratul școlar și cu analfabeții de la organele superioare de partid și de stat. Elevii sunt, în mare parte, subînțeleși. Profesorii nu sunt, în particular, modele demne de urmat. Sunt români ca toți românii care joacă și ei într-o anostă piesă de teatru vreme de 50 de minute și care se însuflețesc, brusc, în cele 10 minute în care ar fi trebuit doar să-și tragă sufletul. Cartea lui Mihai Petre e darea de seamă a pauzelor în care actorii își leapăda măștile și redevin ceea ce sunt ei cu adevărat. Partea bună a cărții e că ea dă seamă, cu har de fin observator literar, despre o lume mică ce trebuie să joace într-o piesă mare. Lumea despre care dă seamă Mihai Petre e o lume care se dovedește a fi una veșnică. A trecut peste ea un sfârșit și un început de mileniu, două regimuri politice, două regimuri alimentare (unul bazat pe salam de soia și altul bazat pe E-uri), o serie de guverne, sute de inspectori, zeci de inspectori generali, o seamă de miniștri, programe, manuale cu poza de Ceaușescu și manuale alternative dar ea a rămas imuabilă precum Sfinxul sau ca Babele din vârful Bucegilor. Ea și-a găsit, în persoana scriitorului Mihai Petre, cronicarul adecvat și hărăzit. Nimic nu se va schimba într-un viitor previzibil iar „Creta color" va rămâne un document literar care nu se va perima curând. N-are cum...

MIHAI BARBU

ACTUALITATEA PERMANENTĂ A IDEILOR

Vasile TONOIU, „Moartea la persoana întâi”, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2016

Orice apariţie editorială, semnată de academicianul Vasile Tonoiu, reprezintă un eveniment cultural şi ştiinţific de maximă importanţă pentru cititorii săi fideli.

Gânditor de profunzime, adăpat permanent la izvoarele filosofiei universale, cititor selectiv şi creator interpretativ, în sensul desprinderii cu prioritate a acelor surse permanent înnoitoare, transmise de la o generaţie la alta şi de la un secol la altul, Vasile Tonoiu poate fi luat şi ca model al intelectualului enciclopedic, în biblioteca şi în mintea căruia se adună comori inestimabile ale gândirii, iar cărţile pe care le elaborează, cu răbdare şi trudă, unele inspirate sau cu referiri la acest opere, publicate cu prioritate la Editura Academiei, sunt, în primul rând esenţe ale gândirii sale, dovedind că, deşi vârstnic, se străduieşte să rămână permanent într-o activitate tinerească, adică analizând, reliefând şi anticipând viitorul gândirii umane.

E drept că, în ultimii ani, după pensionare, de când nu mai predă efectiv la catedră, filosoful se apleacă şi asupra unor forme moderne de exprimare specifice literaturii, poate din dorinţa de a fi şi mai uşor înţeles de cititorii săi.

Astfel mi se pare şi recenta sa carte „Moartea la persoana întâi”, tipărită în anul 2016, tot la Editura Academiei, ca un fel de dialog pe teme filosofice şi culturale diverse.

Încercând să descifrez însă scopul urmărit şi sensul acestor alăturări, am descoperit că, de fapt, autorul a urmărit să dea o interpretare nouă unor dileme permanente ale oamenilor, cum ar fi: raportul dintre viaţă şi moarte, interferenţele diverse ale legendei biblice despre Iona, raportul dintre afectivitatea şi mândria oamenilor şi importanţa pe care acestea o acordă podoabelor de aur şi pietre preţioase, despre antropologia culturală, în diverse timpuri şi zone geografice ale globului pământesc şi altele.

Poate în acestea constă atitudinea tinerească a gândirii vârstnicului filosof Vasile Tonoiu: în a demonstra generaţiilor care vin (şi celor care le vor urma) o metodă creativă de cercetare, accesibilă la orice vârstă; sfatul de a nu lua ca adevăruri ultime anumite ipoteze sau descoperiri până când nu vor merge la surse diverse şi cât mai sigure, mai aprofundate, fiindcă ştiinţa adevărată este o continuă căutare, descoperire în domeniile ştiinţifice, filosofice şi culturale; după care tu însuţi, Gânditorul, să poţi formula propria-ţi concluzie.

Răbdarea şi meticulozitatea lui Vasile Tonoiu în elaborarea acestor studii, cu largi deschideri spre interpretări diferite, lăsându-i cititorului libertatea propriei opinii, mi se par uimitoare.

Între aceşti parametri, autorul face o paralelă între viaţa (moartea) fizică, prelungită, la un moment dat de tehnica medicală cea mai performantă şi cea exprimată prin „moartea la persoana întâi”, adică motivată prin credinţă şi înţelegerea că circuitul materiei în univers este permanent, înlocuire şi reluare, inclusiv raportul dintre viaţă şi moarte, ne duce la concluzia că ”Moartea e mereu prezentă în viaţa noastră cotidiană în ceea ce are aceasta neautentic, închis în sine şi gol: neant al unei existenţe vide, care se scurge într-un simulacru de viaţă”(p. 11), iar, după părerea fenomenologului francez Jean-Luc Marion „Pentru o moarte frumoasă trebuie să mori viu, nu să supravieţuieşti ca un animal-maşină, fără ca nimeni să mai fie la capătul tuburilor”(p.8), deci, adaugă Vasile Tonoiu: ”Moartea mea la persoana întâi – eu mor” devine „o gramaticalizare a morţii trecută în plan etic existenţial, replică şi analogie a tuturor frazelor care încep cu *eu*” (p. 9), ceea ce ar fi o moarte care schimbă imaginea existenţei, într-un timp mereu trecător – al eternităţii ca necuprins, adică o moarte la persoana întâi n-ar fi decât aceea (acceptată) care conştientizează acest adevăr.

Astfel fac o nouă descoperire, anume că textele incluse de Vasile Tonoiu în această culegere au un dublu scop, marcat prin titlul şi subtitlul fiecăruia. De exemplu, *În jurul pietrelor preţioase* are ca titlu principal *Şi bucuria din degetele lor se răcea*, sugerând că lăcomia oamenilor (a femeilor) de a purta obiecte da aur sau pietre preţioase este efemeră, atâta timp cât viaţa tuturor devine trecătoare.

Mai interesant mi se pare faptul că nu poţi preciza întotdeauna care dintre ele (titlul sau subtitlul) poartă semnificaţia cea mai grea. Nu voi reuşi să insist asupra fiecărui text în parte, deoarece mulţimea ipotezelor, a problematicilor şi părerilor diferiţilor filosofi ai lumii (exemplificările, bibliografiile, citatele) ar necesita (la rândul lor) câte un studiu aparte.

Foarte interesant devine textul dedicat legendei biblice a lui Iona, căreia şi Marin Sorescu i-a dedicat un text dramatic (mult comentat, la rândul său), unde autorul îşi exprimă propriile-i opinii, adică...”Din povestea biblică, motivul tematic-simbolic, de metode hermeneutice, şi de mijloace exploratorii” (p. 91).

Diversitatea abordării şi intensitatea filosofică a analizei îl determină pe autor să schimbe chiar şi registrul de prezentare. Astfel, textul al doilea (*Despre diamante*) al patrulea (*Antropologia*) al cincilea (*Despre performative*) şi al şaselea (*Omul se arată sieşi*) apar ca un dialog între două personaje, pe care autorul, mai întâi, le numeşte, apoi le urmăreşte în text cu iniţiale (nelipsind nici indicaţiile de regie), textul devenind dinamic şi mult mai antrenant: un fel de teatru simplu, pentru teme complexe, în vederea uşurării înţelegerii tematicii alese. Astfel, în *Despre performanţă*, având ca titlu de bază *Declar conversaţia închisă*): *El* – este un cercetător la un institut de lingvistică; *Ea* – profesoară de limba şi literatura română la un liceu bine cotat, poartă un dialog despre fidelitate şi jurământul care o confirmă – de fapt nefiind vorba de gelozie, ci de studiul unui cercetător italian Giorgio Agamben, pe care savantul român îl caracterizează cu un text care i se potriveşte foarte bine şi lui Vasile Tonoiu – şi pe care vă rog să-mi daţi voie să-l folosesc şi în finalul articolului.

Dar deja am ajuns la sfârşitul acestui volum multiplu, caleidoscopic abordat şi creativ, adică *Omul se arată sieşi*, care dă o nouă semnificaţie sensului articolului meu, *sieşi* sugerându-ne semnificaţia monologului savantului român Vasile Tonoiu cu sine, în raport cu recentele sale lecturi din filosofii la modă, reliefând performanţele spirituale ale fiecăruia, raportate la sinceritatea de sine faţă de ceilalţi.

Urmând îndemnul (şi exemplul) prietenului meu Filosoful, am putea purta, în final, un astfel de dialog:

F.(*Filosoful*): – „Cu sau fără haine, important este ca omul să se arate sieşi, cum ar spune poetul. Cu inepuizabilă taină. Şi cât mai puţin strâmb, cu putinţă”(p. 257).

P. (*Profesorul*): – Da, ai dreptate, maestre, dar fiecare nu se poate prezenta celorlalţi decât pe măsura gândirii şi simţirii sale, fără nici o abatere de la adevăr. Titlul cărţii tale se potriveşte atât de mult acestei idei, încât îl consider ca pe un *alter-ego* al celui care nu se mai teme nici de boală, nici măcar de moarte, exprimându-ţi cu sinceritate gândurile prin care ne îndemni să reflectăm, dincolo de hotarele dintre viaţă şi moarte, la condiţia umană.

ION C. ŞTEFAN

Poate în acestea constă atitudinea tinerească a gândirii vârstnicului filosof Vasile Tonoiu: în a demonstra generaţiilor care vin (şi celor care le vor urma) o metodă creativă de cercetare, accesibilă la orice vârstă; sfatul de a nu lua ca adevăruri ultime anumite ipoteze sau descoperiri până când nu vor merge la surse diverse şi cât mai sigure, mai aprofundate, fiindcă ştiinţa adevărată este o continuă căutare, descoperire în domeniile ştiinţifice, filosofice şi culturale; după care tu însuţi, Gânditorul, să poţi formula propria-ţi concluzie.

Alexandru Jurcan

Esenin, Tolstoi, Dostoievski și războiul

Sunt suficiente trei personaje și un mesaj umanist de calitate, neostentativ, curat ca lacrima. Plus un regizor excelent, numit Aleksandr Rogozhkin, care în 2002 a lansat filmul *Kukushka/Cucul*, în care joacă Anni-Kristina Juuso, Ville Haapasalo și Viktor Bychkov – adică lapona, finlandezul și rusul. Ei vorbesc în neștire, fiecare pe limba lui, dar mesajele se construiesc din gesturi și cuvinte care se aseamănă auditiv. Fiecare își spune povestea, își devoalează trăirile, știind sau neștiind că ascultătorul n-are cum să înțeleagă limba respectivă.

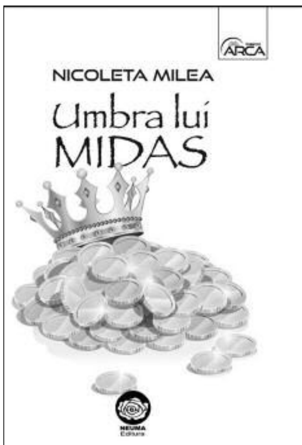
Anul 1944. Finlanda iese din război. Lapona Anni are grijă de cei doi soldați, care se dușmănesc prostește, fără vreo rațiune. Rusul e mai înverșunat, numindu-l „nazist” pe finlandezul cult, care încearcă să-l convingă pe Ivan de absurditatea războiului, pronunțând nume celebre, precum Tolstoi sau Dostoievski. Îmblânzirea prin cultură. Literatura ca liant pacifist. Ideea e clară : putem clădi o frăție universală. Iată că Ivan are o poză cu autograf de la Esenin. Cândva a scris și el poezii. Anni trăiește simplu, acolo în natura grăitoare, dornică de un bărbat, gata de orice sacrificiu. Finalul o arată în postură de vrăjitoare-descântătoare, ca să-l readucă pe finlandez din Regatul Morții. Imagini albastre, copilul alb ce-l conduce pe Veikko spre vale, urletul femeii, toba, zbateri paranormale de legende uitate – un final pe măsura demersului filmic riguros și peren. Apoi năvălesc culorile, după plecarea bărbaților. Anni povestește celor doi copii despre cei doi tați, cu care ea a petrecut nopți de dragoste. Singurătatea ei a fost abolită.

Se poate vorbi despre război și în absența acestuia. Poate că mai pregnant. Fără scene comerciale, fără risipă de sânge. Rogozhkin își respectă temele (recurente) în toate filmele sale (vezi și *Chekist, Tranzit)* : diferențe culturale, comunicare umană etc. În *Cucul* se întretaie trei culturi diferite, chiar dacă dialogurile sunt monologuri. De ce se numește *Cucul* ? Acesta e numele real al femeii singuratice, care apelează adesea la înțelepciunea strămoșilor tribali pentru vindecări miraculoase și stranii.

M-am informat despre regizor : are 66 de ani, filme, premii, recunoaștere, recompense. Sigur că m-a izbit o informație, care m-a lăsat mut : soția lui Rogozhkin s-a sinucis la 42 de ani, aruncându-se de la etajul 14. Era editor și producător. Da, viața bate uneori filmul !

cronici

Acest volum care camuflează atâta suferinţă dar şi speranţa găsirii unui univers compensatoriu prin scris şi cuvânt, îi deschide cititorului o nouă perspectivă asupra universului poetic al Nicoletei Milea dar oferă şi o alternativă la poezia contemporană din ce în ce mai mult dominată de epic şi de un cotidian apoetic. Tentaţia lui Midas a dispărut, lăsând atotbiruitor sentimentul posesiei bogăţiilor spiritului.

ABANDONUL TERESTRU LA INTRAREA ÎN CUVÂNT

UMBRA LUI MIDAS, DE NICOLETA MILEA, EDITURA NEUMA, CLUJ-NAPOCA

Volumul pe care îl am în faţă, *Umbra lui Midas* de Nicoleta Milea, o poetă care s-a remarcat prin volumele ,,*Cercuri albe*", 1997, ,,*Târzia din vis*", 2001, ,,*Ecoul tăcerii – epifanii stelare*", 2012, ,,*Trandafirul albastru*", 2013, *Vânzătorul de stele*", 2013, precum şi prin prezenţa în numeroase antologii la nivel judeţean şi naţional, ne impresionează în mod plăcut şi de data aceasta.

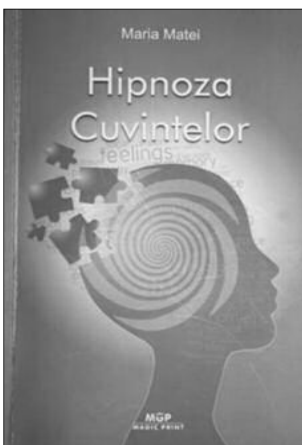
Autoarea îi surprinde pe vechii cititori prin interesul acordat unor tehnici moderne de scriere mai puţin întâlnite în volumele anterioare şi are darul de a câştiga noi cititori după cum voi demonstra în continuare. Dincolo de folosirea unui simbol mult uzitat în cultura universală, cel al lui Midas, condamnat să transforme în aur tot ce atinge, poeta ştie să creeze contexte moderne unor sensuri ştiute şi să genereze alte interpretări. Noul volum, deşi compus din mai multe poeme, reprezintă de fapt un tot unitar, străbătut de câteva cuvinte-cheie şi versuri refren: *exilul, umbra, singurătatea, rinocerii, temniţa, drumul, cerul, insulă, mare, zid, flacără, lumină, cer, nori, dar şi un limbaj împrumutat din comunicarea internaţilor, parolă, click, enter, reţea, username, facebook, conectare.*

Pornind de la primul grupaj de poeme al volumului intitulat *Prin coridorul secret al exilului,* se observă că supratema acestuia este *exilul*, un exil concret, ce poate fi plasat in reperele reale ale zonei sudice a ţării în zilele noastre, dar şi un exil interior, departe de ceea ce reprezintă tentaţiile şi simbolurile vieţii semenilor noştri, iubirea, plăcerea de a călători în spaţii precis delimitate pe harta lumii. Poeta se refugiază într-un ţinut aflat la îndemâna tuturor, dar de fapt, inaccesibil, care îşi dezvăluie strălucirea doar iniţiaţilor. Aceast ţinut , departe de "ghearele fluxului de ştiri"(**Prin coridorul secret al exilului**, I, pag. 9,), este *Cuvântul* pe care poeta îl explorează cu răbdare, cu dragoste, cu sentimentul asumat al responsabilităţii, "în pieptul de oţel al cuvintelor nespuse/sunt şi nu sunt"(**Prin coridorul secret al exilului** , III, pag 11), vedeţi maiestate, cuvintele îmi dau târcoale", în căutarea unui "limbaj comun"poeta oscilând între *a fi* şi *a nu fi*, între "sunt şi nu sunt", versul refren, care revine obsedant, în contexte diferite, de la un poem la altul. Obsesia fiinţării îşi întinde tentaculele în acest univers poetic umbrit de sentimentul zădărniciei "stă la pândă nesătulă zădărnicia/ totdeauna vrea ultimul cuvânt", sentimentul claustrării , poemele oferind o iluzorie libertate, neputând risipi această permanent zonă a închiderii "zăbrelele temniţei mai păstrează ceva/ din poemele risipite-n oglinzi cu dublu chip", exilul în altă dimensiune, acolo unde "drumul îşi leapădă pielea în mijlocul cerului", apărând ca singura alternativă la nefiinţare. De fapt acest exil autoimpus îi asigură poetei salvarea, fuga din zona efemerului , din "temniţa pietrei" (**Drumul îşi leapădă pielea în mijlocul cerului,** IV, pag. 28).Vieţuirea, sau mai bine –zis non-vieţuirea terestră este compensată de vieţuirea într-o altă dimensiune, vag conturată şi care poate fi schiţată din câteva linii delicate: "deştărmurită lumea ascunsă a poetului", "cerul începea să clocotească prin venele anotimpurilor", (**Prin coridorul secret al exilului**, IV,pag.12), "eram la răscrucea înserărilor/ când migrau pescăruşii spre tine".o linişte străpunge o altă nelinişte/abia mai văd păsările de atâta zbor"(**Prin coridorul secret al exilului** , V,pag. 21), "un pescăruş îm ţine zborul în gheare/ nu e suficient să mor dacă nu vreau". Observăm că desprinderea poetei de haina materialităţii este incompletă, asumată dar nu dorită, chiar dacă amintirile, ca nişte odgoane puternice, o trag înapoi: "în vecinătatea mării zaci tu, amintire/ lumină adormită-n beznă", ceea ce doreşte poeta fiind de fapt nu salvarea materiei ci a spiritului, de aici şi acea enumerare de cifre simbolice, "treizecişi trei de răni expresive", "şaptezeci şi şapte de audiţii muzicale mozartiene", "nouăzeci şi nouă de vulpi argintii", simboluri care fac trecerea din teluric în cosmic, din materie în spirit" disponibilitate a spiritului pur şi simplu",(**De monade promise crapă temniţa pietrei**, I, pag.25) epitete care trebuie înţelese ca însuşiri ale spiritului, puritatea şi simplitatea.

Discursul liric se organizează în fiecare poem în jurul refrenului "sunt şi nu sunt" care departe de a imprima monotonie, precum caliciul unei flori extrem de parfumate, atrage zumzetul albinelor - sensurile bogate ale fiecărui poem.Versul care deschide acest ciclu poetic, "ultima dată mi-ai spus că paradisul e doar pentru zei" , are rolul de **captatio benevolentatiae**, pe care, odată câştigată, poeta ştie să o menţină prin alte deschideri de acelaşi nivel, "când mă aştept mai puţin îmi intră în casă umbra", ,,stă la pândă nesătulă zădărnicia", deschideri care îşi găsesc apoi o delicată desfăşurare a covorului cuvintelor în centrul căruia se află acelaşi miraculos şi mişcător desen "sunt şi nu sunt", a cărui cromatică variază de la un poem la altul. Problematica, temele sunt extrem de complexe, ambiţia autoarei este mare, dar pot să spun că ea reuşeşte, fără să surprindă în mod plăcut sensibilitatea cititorilor, să-i strecoare în suflet emoţia de a deveni spectatori la o asemenea expoziţie senzorială şi să-i inoculeze idei tulburătoare legate de sensul vieţii, acel sentiment al zădărniciei amintit mai sus. Odată depăşite graniţele materialităţii, poeta explorează noul spaţiu pe care vrea să-l cucerească, tulburându-ne prin persistenţa câtorva imagini supravieţuind din destinul terestru, abandonat la intrarea în Cuvânt: "primul sărut,/ primul bărbat, prima naştere" (**E frig în cuferele soldaţilor nechemaţi la oaste**, VI, pag. 46), " lumina din gară se-ntoarce acasă biruitoare" (**La urma urmei ce să-mi doresc mai mult,** VI, pag. 62). Şi alte imagini accentuează ideea metamorfozei, renunţării la trup în favoarea contopirii cu absolutul, într-o altă dimensiune, lipsită de povara materialităţii: "o mână prinde valul eteric / până când răfuiala-ncepută-ntre noi/ zideşte arhetipul iubirii/ îngăduindu-ne întâlnirea cu Dumnezeu..."(**La urma urmei ce să-mi doresc mai mult,** VII, pag. 63).

Acest volum care camuflează atâta suferinţă dar şi speranţa găsirii unui univers compensatoriu prin scris şi cuvânt, îi deschide cititorului o nouă perspectivă asupra universului poetic al Nicoletei Milea dar oferă şi o alternativă la poezia contemporană din ce în ce mai mult dominată de epic şi de un cotidian apoetic. Tentaţia lui Midas a dispărut, lăsând atotbiruitor sentimentul posesiei bogăţiilor spiritului.

MARIA POSTU

Sinceritate şi echilibru

Se ştie că poetul este o fiinţă confesivă, că nisipul clepsidrei lui curge de regulă între nevoia adâncirii de sine, fie chiar şi în umbra turnului de fildeş, şi explozia mult prea plinului adunat în măreţia versurilor ori, uneori, în impresia despre măreţie.

Dacă acest lucru nu se întâmplă la o vreme, dacă textul nu cade sub lumina bănuitor-curioasă a cititorului ori, şi mai bine, a unui cronicar de bună intenţie, poetul devine urlet mut, riscând să nu-l audă nimeni, nici chiar propria-i suferinţă.

Primim dinspre doamna Maria Matei cartea „Hipnoza Cuvintelor", Editura MAGIC PRINT, 2016. Versuri limpezi, tinzând cumva înspre o evadare din tiparele clasicului, dar nerenunţând încă la ele.

Abordarea rămâne una mai degrabă pasivă, poeta mizând pe contemplaţie şi afectiv, pe sentimente uneori contradictorii, aşa ca şi când ar certa lumea din spatele unui mănunchi de flori încă vii: „Uite, câte-o frunză şi-a înfierat sentinţa/ Nervurile sunt amorţite, cu peţiolul-ndepărtat/ E semn că arămia toamnă a venit tăcută/ Şi ne-am trezit cu ea inopinat..." (din poemul *Labirintul toamnei*).

Notabile sunt şi tuşele în care iubirea manifestă pare aidoma unei lacrimi care, o dată pornită din rădăcina simţurilor, îşi caută loc şi pereche în zarea umedă a ochiului celuilalt: „Cum să te-ntreb cine eşti/ cum să trăiesc din poveşti/ aş vrea să te văd, să te aud/ să te contopeşti în verdele crud/ noaptea şi ziua să laşi ideile confuze/ eliberându-ţi mintea de gânduri obtuze/ e vremea unei tinereţi glorioase/ în cinstea ei, în nopţile ploioase/ pianul să ne-ncânte cu sunetele vii/ să consimţim iubirea imensei nebunii/ doar noi, în doi, în dans ameţitor/ să ne privim în ochi şi să ne fie dor." (*Aş vrea să ştiu cine eşti*).

Altfel spus, poeta Maria Matei convinge cel mai des prin varietatea tematică, prin nuanţarea uneori surprinzătoare a stărilor şi prin radialitate, utilizând cu o relativă uşurinţă un fel de barometru ce-i permite să urce ori să coboare, după caz, până-n insondabil chiar.

Dar astea sunt totuşi mai rare îndrăzneli, căci poeta, după cum vedem, se revendică încă dintr-un clasic cu puternice accente alecsandriene, coşbuciene chiar: „Acolo unde ninge fără încetare/ Nici drumuri de umblat nu sunt/ Te-afunzi cu tălpile aproape goale/ Te reculegi şi-ţi iei avânt.// Iar părul tău e nins şi marmorat/ Cu degetele plumbuite şi-ncleştate/ Deschizi cum poţi zăvorul îngheţat/ Renunţi şi te aşezi pe spate..." (din poemul *Ninge fără încetare*).

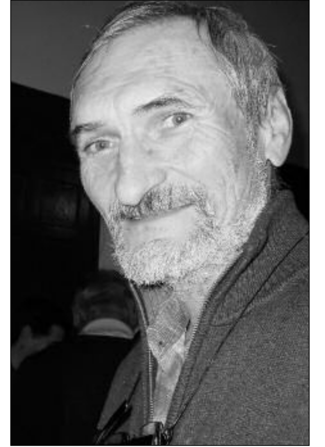
O fiică a naturii şi anotimpurilor se vădeşte a fi poeta Maria Matei, altă dimensiune a expresiei în creaţie şi-n per-totalul acestei cărţi sincere şi echilibrate în mai toate compartimentele ei.

Ce desprindem, după terminarea lecturii, este marea disponibilitate a poetei de a-şi depăşi prezentul şi tiparele vremelnice, capacitatea de a uimi în orice moment prin atitudine şi altitudine.

MIHAI ANTONESCU

cronici

Lucian Gruia

Camelia Pantazi Tudor – Dedublări onirice

Camelia Pantazi Tudor a absolvit Facultatea de Finanţe – Contabilitate din cadrul A.S.E. Bucureşti şi Facultatea de Istorie din cadrul Universităţii Bucureşti. A publicat până în prezent şase volume dintre care majoritatea sunt romane. Vom comenta pe cel mai recent, şi anume, *Taine în vis* (Ed. Astralis, 2016).

Cunoscutul scriitor Ion Lazu a scris o carte, *Odiseea plăcilor memoriale* în care povesteşte eforturile sale în realizarea şi montarea acestora pe cladirile în care au locuit scriitorii bucureşteni. Camelia Pantazi Tudor scrie, într-un fel, o odisee a vizitării caselor memoriale din Bucureşti, Brăila şi Valea Prahovei. Este o invitaţie la vizitarea acestor obiective culturale şi nu numai.

Cartea nu e un ghid al acestor case memoriale, cu toate că inserează numerose informaţii, întrucât autoarea descrie interioarele, discută cu ghizii şi parcă reînvie personalităţile defuncte incitându-ne să partcipăm la aceste întâlniri fabuloase.

Miza principală e alta, autobiobrafică. Cinci din cele 19 capitole reprezintă vise/reverii cărora trebuie să le dăm importanţa cuvenită. De asemenea, în timpul vizitării caselor memoriale, autoarea primeşte numeroase apeluri şi mesaje telefonice semnate cu iniţiale diferite. Mesajele transmit sfaturi necesare vizitării caselor memoriale şi informaţii legate de acestea, răspunsuri la întrebările pe care şi le pune autoarea referitoare la propria ei existenţă. Cine să fie misteriosul personaj care o cunoaşte atât de bine?

Scriind în ordinea primirii SMS –urilor, aceste iniţiale cu care sunt semnate mesajele misterioase, obţinem chiar titlul cărţii: TAINE ÎN VIS. Propun descifrarea misterelor cercetând visele/reveriile menţionate. Prima reverie (*Unu*) cu care se deschide cartea, o reprezintă închegarea unui personaj masculin, iubitul visat, din aburii cafelei preparată după o tehnică originală şi din parfumul zambilelor cumpărate, personaj care apoi dispare brusc cum apăruse.

Al doilea vis (*Patru*) revelează apariţia unui bărbat ideal care o invită la vizitarea unei clădiri înalte şi când ajung la marginea acesteia, personajul dispare.

Al treilea vis (*Doisprezece*) este un coşmar, o umbră o hăituieşte pe autoare într-o curte ardelenească închisă cu ziduri groase dincolo de care se întinde deşertul.

A patra manifestare supranaturală (*Şaisprezece*) o constituie reveria de la Cercul Militar unde autoarea vizita trei expoziţii de pictură când aude un glas care îi confirma părerile privind exponatele.

În sfârşit, a cincea reverie (*Şaptesprezece*) o reprezintă întâlnirea neaşteptată cu pritenul de departe care pare şi el jumătatea potrivită şi care, apare la un restaurant, unde autoarea petrecea după o lansare de carte şi o invită la o plimbare prin oraş, după care dispare.

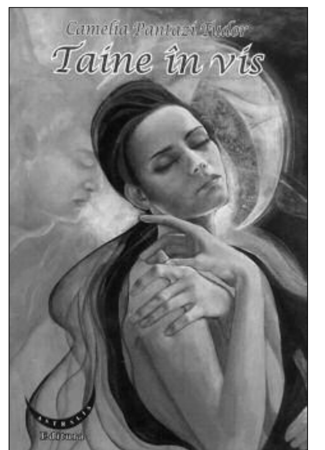
Odiseei caselor memoriale putem sa-i descifrăm şi un tâlc real. Autorea suferă din cauza morţii premature a iubitului, scriitor şi el de prestigiu care ar merita o casă memorială. O remontează mesajele trimise prin telefon de la persoana necunoscută şi tehnicile de meditaţie chinezescă (autoarea fiind o bună cunoscătoare a doctrinelor esoterice chinezeşti).

Şi acum să dăm la iveală ultima carte care ne va lămuri misterele. Să citim aşadar motto-ul cărţii: „Într-o zi, Zhuang Zhou visă că este fluture: se simţea foarte bine în largul lui ca fluture; ce libertate! Ce minunăţie! Uitase că el este Zhou. Deodată, se trezi din somn şi se văzu uluit în pielea lui Zhou. Dar nu mai ştiu dcă Zhou visa că e fluture sau dacă fluturele visa că este Zhou.” (Anne Cheng, *Istoria gândirii chineze*)

Cu această observaţie putem citi romanul în cheie psihnalitică.

Dacă Zhou se identifică, iată, cu fluturele visat, atunci personajele visate, imaginate de autoare sunt alte egouri, dedublări ale personalităţii sale. Iubiţii par întruchipările *Animus*-ului, partea bărbătească din inconştientul fiecărei femei. Ei apar în vis pentru ca manifestări ale inconştientului. Glasul din Cercul Militar e şi el o dedublare ca efect al complexului Fratelui geamăn, iar misteriosul care transmite mesajele telefonice ocrotitoare pare o întruchipare a Tatălui protector. Claustrarea în curtea ardelenească poate fi considerată efectul complexului lui Iona cel înghiţit de balenă, captiv în pântecele acestuia.

Cartea se citeşte cu interes.

Nadia Luiza Dincă

Cercurile multiple ale Trăirii, un alt mod de a specifica

Limbajul conştiinţei eroilor acestui roman nu îşi articulează enunţurile după criterii de coeziune ori de coerenţă, ci devine un sistem complex adaptiv, responsabil de autenticitatea trăirilor, căci dincolo de cronologie ori de pauzele descriptive, rămâne existenţa decorticată, palpabilă la modul abstract.

Cartea Simonei Liutiev, “Câmpie și oase”, intrigă, de la început, prin titlu, prin deschiderea unui orizont vizual în care materialitatea dispare din formele ordonate ale entităților animate pentru a face loc Timpului, deloc inert însă. Motto-ul continuă retorica morții, dar cu o anume semantizare a acesteia: moartea-eliberare.

Poate că, într-adevăr, după cum va constata personajul feminin al cărții, Luciana Dragomir (Luci), a-ți topi eul în memoria afectivă, a-l lăsa în solul lichefiat din care bucățile de viață trăite să își extragă dinamica implică eliberare. Un catharsis al morții la care se ajunge prin senzorialitate: „Bălăriile țepoase de câmpie cereau sânge proaspăt.”; „Cerul nu purta niciun nor. Și lui îi plăcea să fie singur aici.”; „Ochii bătrânei înainte de stingere fuseseră ca de copil, iar o rugăciune îi scăpase în cimitir, disperată că nu găsește mormântul soru-sii.”; “Parcă ea, cea adevărată era undeva sus și privea la copia ei stoarsă de vlagă cum abia se târâie pe pământ”.

Limbajul conștiinței eroilor acestui roman nu își articulează enunțurile după criterii de coeziune ori de coerență, ci devine un sistem complex adaptiv, responsabil de autenticitatea trăirilor, căci dincolo de cronologie ori de pauzele descriptive, rămâne existența decorticată, palpabilă la modul abstract: “Parcă sunetele ieșeau direct din gând și se materializau inexplicabil în cuvinte inteligibile.”; “Nu a văzut nici când i-a murit bărbatul. Apoi nu a văzut singurătatea. După un timp nu și-a mai văzut prietenele. Treptat, nici oglinda nu o mai lăsa să-și vadă fața. Deșteaptă oglindă! Știa că ar fi făcut-o să bâțâie mai des. Măcar oglinda minții a iubit-o până la sfârșit.”; “Printre uluci îmbinările lasă loc de iscoadă, în timp ce ochiul devine tot mai bolnav. Conjunctivită, cataractă, glaucom, orbul găinilor, oamenii mai știu doar drumul spre casă. Pe cât de vast e pustiul, pe atât de scurtă e vederea omului.”

Decupajele narative introduc personaje halucinatorii ca într-un joc al umbrelor chinezești, în care semi-întunericul de dinainte de uitare permite inserții thanatice, rătăcitoare pe o câmpie amăgitoare prin absența limitelor: “Acum se odihneau cu toții (în cimitir, n.n.). Spera pentru ei să fi nimerit mai la umbră.”; “acum cimitirul era mult mai larg decât atunci. Aici își dăduseră toți ai satului întâlnire pentru o clacă fără sfârșit.”; “Sofronie strângea în punga ochiului litri de lacrimi nevărsate. Îi era frică să dea drumul puhoiului. Oricum nu i-ar fi ajuns să spele rușinea. Și, iată, venea ploaia, măruntă, deasă, nervoasă, ca să spele ea morminte.”

Liantul percepțiilor rămâne, de la început până la final, amintirea, dar nu în formă liniară, ușor de asimilat de către eul contingent, ci dimpotrivă, oamenii și realitățile lor se privesc din scenariile unor lumi posibile, niciodată încheiate, chiar dacă între ziuă și noapte a intervenit moartea: “Nu contează cât e ficțiune și cât e adevăr, atâta timp cât nimic nu durează în fața veșniciei amintirii.”

Obsesia “scenaritei” este, pentru Luci, forma ei de internalizare a existenței, rezolvată, la sugestia unei prietene, prin ținerea unui jurnal. Apăsător ca experiență, jurnalul Lucianei din perioada în care este gravidă nu se abate de la “vizualitate”, creându-i materialitate din analize ale nenăscutului: “Boris arată ca o larvă galbenă cu ochi mari, negri. Il vede cum se zbate în burtă de parcă s-ar îneca. Uneori, de disperare se cațără pe cordon.”; “Boris scutură cordonul ca Prâslea de pe celălalt tărâm.”

Liniile multiple de semnificații trec dintr-o paradigmă a trecutului în alta a prezentului, cu aceeași căutată înregistrare a vocilor umane enunțând locuri comune de discuție ori de trăire: “Era sărbătoare mare. Fecioara Maria urcase la ceruri. Pe facebook începuseră aprige controverse dacă se urează sau nu ”La mulți ani” Mariilor și Mărinilor în august sau în septembrie. [...] Cu toți așteptau un punct de vedere oficial.”; “Căsătoria este o afacere rentabilă dacă aștepți, cultivi, reziști.”

Finalul romanului scris de Simona Liutiev își deviază traiectoria, printr-unul din personajele sale, către o formă de adresare directă orientată spre efemerul om, responsabil de actul de *originalitate* a propriei existențe, atribut care nu are nicio semantizare ca Adevăr, ci exclusiv ca Trăire: “Te las să-ți faci adevăratul scenariu de viață. Ce ai scris până acum nu a fost prea reușit. Să nu-ți fugă ideile. S-ar putea să fie ultima ta aplicație la școala vieții. Ai grijă să nu o ratezi! [...] Spor la treabă! Îți recomand pix și hârtie și atenție mare la detalii și probabilități. Să alungi varianta comună care ar veni în minte oricui. De asemenea, tot ce ai încercat până acum. Fii original, ce naiba, trebuie să poți!”

Cristian Sabău

Festivalul Internațional al Teatrului de Studio Ediția 2016 - o față nouă şi un conținut inedit

Între 14 şi 20 noiembrie Teatrul "Al. Davila" a organizat a XX-a ediție a Festivalului de Teatru de Studio, festival care in acest an a avut de fapt două secțiuni ambele cu caracter internaționale **Festivalul Internațional al Teatrului Balcanic** (ajuns la Ediția a VII-a) şi Ediția I-a a Secțiunii "monodramă" – **IMAGO MUNDI.**

Pentru prima dată de când există festivalul piteştean direcționat către producții de teatru pentru scenă mică, acest festival a avut un director în persoana regizorului **Matei Varodi**, altul decât directorul teatrului **Araxy Negoşanu**. Această mutare managerială a dat roade, oferind premisele unei mari mari implicări în alegerea şi gestionarea evenimentelor din cadrul festivalului, pentru prima dată în istoria de douăzeci de ediții (dar 36 de ani, primele 3 ediții desfăşurându-se între 1980-1982; festivalul a fost reluat în

după aproape 20 de ani, în 2001) a festivalului nu a existat nici măcar un singur spectacol "de umplutură", toate cele 15 propuneri făcute spectatorilor fiind appreciate şi aplaudate. Meritul acestei selectii foarte omogene şi ridicate ca valoare îi revine selecționerului –

criticul şi jurnalistul **Ion Parhon**, unul dintre cei mai buni cunoscători ai fenomenului teatral românesc actual. Selecția semnată de Ion Parhon a adus pe cele două scene de la ***Davila*** piese foarte noi inedite, unele chiar premiere din ultimii doi ani, sau viziuni noi asupra unor piese clasice sau deja cunoscute din alte viziuni regizorale.

Deşi marele premiant al ediției 2016 a festivalului piteştean a fost publicul constant (fidelizat şi câştigat de calitatea spectacolelor) pentru talentul şi strădania lor au fost răsplătiți cu premii şi o parte dintre artiştii care s-au perindat pe scenele teatrului ***Davila***. Pentru o scurtă istorie a performanțelor estetice ale ediției din 2016 merită să fie menționați cei pe care juriul i-a desemnat ca fiind cei mai buni:

- MARELE PREMIU AL FESTIVALULUI pentru cel mai bun spectacol a fost obținut la această ediție de spectacolul "TATĂL", de **August Strindberg**, prezentat de "Teatrul de Dramă şi de Păpuşi", Vrața – Bulgaria. O piesă nu foarte jucată pe la noi, un text care înfățişează lupta pentru putere şi control în interiorul unuei familii care nu mai are în comun decât ***spațiul locativ***...

Aceeaşi producție a obținut şi PREMIUL PENTRU SCENOGRAFIE (foarte simplă, ingenioasă şi originală), premiu decernat scenografei **MARIA DIMANOVA**.

PREMIUL "GOANGE MARINESCU" PENTRU CEA MAI BUNĂ REGIE i-a fost decernat regizorului **ADRIAN ROMAN**, pentru spectacolul „RESPIRĂ", de **Duncan McMillan**, prezentat de teatrul al cărui manager este regizorul - "**Anton Pann**" din Râmnicu Vâlcea. Aceeaşi producție a mai obținut alte două premii - PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI şi PREMIUL PENTRU INTERPRETARE FEMININA acordat actriței **MARIA SIMONA ARSU**.

Cumulul de premii obținut de teatrul vâlcean (actorul **Olimpiu Blaj** partenerul din spectacol al Mariei Arsu, era credidat cu şanse mari pentru premiul pentru interpretare masculină) vorbeşte fără echivoc despre calitatea spectacolului valcean care aduce pe scenă istoria (cu inevitabilele sale meandre ale) unui cuplu, spectacol foarte apreciat atât de critici cât şi de publicul larg.

PREMIUL PENTRU INTERPRETARE pentru ROL MASCULIN a fost atribuit ex-aequo actorilor **SERBAN PAVLU** şi **RICHARD BOVNOCZKI**, pentru spectacolul "SUNSET LIMITED" de **Cormac McCarthy**, regia Andreea Grosu şi Andrei Grosu, producție a teatrului (cu nume neobişnuit) „UNTEATRU" Bucuresti, o "dezbatere" filosofică despre viață, sinucidere şi credința într-un Dumnezeu care-şi face simțită prezența (uneori) în forme surprinzătoare.

PREMIUL PENTRU DIALOG INTERCULTURAL a fost obținut de spectacolul „INCENDII", de **Wajdi Mouawad**, regia **Irina Alexandra Banea**, prezentat de teatrul „BULANDRA", BUCUREŞTI.

PREMIUL PENTRU PROMOVAREA DRAMATURGIEI DIN BALCANI a fost atribuit regizorului **DRAGAN JAKOVLJEVIC**, pentru spectacolul "Plânge iarăşi, dar de data asta de fericire", de Novica Savic o comedie actuală şi tristă a spațiului ex-iugoslav (nu doar sârb) prezentat de teatrul "Knajevsko Srpsky" din Kragujevac, un eseu dramatizat despre multiculturalism, despre surprizele (uneori dramatice) oferite de descoperirea adevăratei ascendențe.

PREMIUL DE POPULARITATE a fost acordat actriței **LUMINITA BORTA**, protagonistă a spectacolului „MEDEEA" de **Nina Mazur**, o re-citire într-o cheie nouă (chiar surprinzător-polemice) a dramei antice, producție a teatrului gazdă "Alexandru Davila" din Piteşti.

În ceea ce priveşte secțiunea "monodramă – **IMAGO MUNDI**" trebuie subliniat faptul că au fost câteva spectacole notabile mai ales prin prestația actorilor care le-au interpretat. Incepând cu producția teatrului organizator "Al. Davila" – "Blues pentru saxofon alto" de **Doru Moțoc**, în regia **Luminiței Borta**, text foarte dificil din care actorul **Cătălin Mirea** (care este şi muzician) a scos tot ce se putea, până la producția Centrului Cultural "Reduta" Braşov – "Lear. Un nebun amar şi unul dulce" adaptare după Shakespeare de **Alina Hristea** în care actorul **Mihai Bica** a parcurs stările-limită ale ***nebunului rege Lear***... Foarte bune evoluții au avut tânărul actor **Alexei Stirbul** de la "Teatrul Dramatic pentru Tineret" – Chişinău în "Flori pentru Algernon" de **Daniel Keyes** un spectacol despre mărirea şi decăderea inteligenței umane (şi relația acesteia cu societatea, cu ceilalți), **Ionida Beqo** de la Teatrul "Metropol" din Tirana în "Harabel"- un fel de istorie a integrării unei emigrante albaneze aflate în căutarea "visului American" (sau măcar a unei vieți mai bune, într-o societate americană nu foarte deschisă față de "noii veniți") sau **Eliza Noemi Judeu** de la Teatrul Municipal "Bacovia" Bacău într-o foarte delicată versiune feminină (a Ofeliei) asupra istoriei lui Hamlet "Ich bin Ofelia" de **Gertrud Fussenegger**. Cunoscut deja publicului piteştean din alte ediții ale festivalului **Mentor Zymberaj** de la "Casa Teatrului şi Filmului" din Kossovo a avut -din nou- foarte apreciată evoluție în "Lada actorului" o relatare dramatizată a războiului de oriunde dar mai ales de foarte aproape de noi, din fost Iugoslavie...

Şi n-aş avea dreptul de a uita momentul de ***remember*** închinat Mariei Tănase de actrița **Gabriela Neagu** de la Teatrul Național "Radu Stanca" Sibiu (singurul teatru național prezent la festivalul piteştean în ediție 2016), sau "Aniversarea" de **Jeroen van den Berg** de la teatrul botoşenean "Mihai Eminescu" - un spectacol împotriva comodității, rutinei şi ipocriziei ale falselor valori ale familiei (de oriunde) de azi... Sau ora de absurd vişnecian oferit de teatrul gălățean "Fani Tardini" prin spectacolul "Buzunarul cu pâine" de **Matei Vişniec**, ***bien sur***...

Dar cum toate aceste notații, observații şi considerații sunt din afara fenomenului teatral piteştean, vă propun să luăm aminte la vorbele regizorului Matei Varodi, chiar directorul festivalului: "Davila Studio Interfest a ajuns în 2016 la cea de-a XX-a editie, iar deschiderea internațională prin Festivalul Tetrului Balcanic se afla la cea de-a Vll-a noi încercand să aducem o inovație prin promovarea unei noi sectiuni, a Monodramei. Sperând astfel să putem oferi prietenilor artei teatrale bucuria unor creații remarcabile. Am fost onorat în calitatea de Director al Festivalului de competența şi generozitatea domnului **Ion Parhon** reputat teatrolog care a acceptat să fie selectionerul acestui eveniment artistic pus sub semnul "dialogului intre generații".

Spectacolele selecționate, fie premiate si apreciate internațional, fie in premiera absoluta respecta valoarea si performanta "indiferent de varsta afirmarii". Spectacolele festivalului piteştean s-au desfăşurat sub lupa unui juriu exigent alcatuit din mari personalitati ale Teatrului romanesc precum actorii **George Mihaiță** directorul Teatrului de Comedie Bucuresti şi **Marius Bodochi**, a criticului **Aura Corbeanu** vicepreşedinte executiv UNITER, a regizoarei **Cezarina Udrescu** de la Radio Romania sau prestigioşi reprezentanți ai miscarii artistice internaționale precum Nina Mazur teatrolog, vicepreşedinte al Forumului Internațional de Monodrama afiliat I.T.I-UNESCO si **Adonis Filipi** regizor, directorul Teatrului Național din Tirana ca o adevărată sărbătoare a TEATRULUI. Se cuvine să apreciem sprijinul financiar şi organizatoric acordat de Consiliul Judetean Arges fără de care eforturile noastre nu ar fi avut şanse de izbândă, n-am fi reuşit să facem ca ***Spectacolul să meargă mai departe***".

Ediția 2016 a festivalului piteştean fiind fără îndoială un succes al organizatorilor, ne rămâne doar să aşteptăm cu încredere ediția 2017... şi să sperăm că va fi ***şi mai bună, şi mai aplaudată***!

teatru

Amalia Elena Constantinescu

ANDREI ȘERBAN, „VĂDUVA VESELĂ” ȘI UN MOD SUPREM DE A IUBI

Când teatrul întâlnește muzica secunda se dilată până la fuziunea cu infinitul. Timpul se lasă atras de traiectoria veșniciei, cuvântul de sunet, viața de iubire. Gândurile împrumută sonoritatea cristalului, încearcând să-și definească forma vorbirii curente. Marile creații s-au născut, adesea, din controversele, care au avut puterea de-a transcende orice limită. Unul dintre acele spectacole, capabile să susțină astfel de teorii este – fără îndoială – „Văduva veselă”, de Franz Lehár, în regia lui Andrei Șerban (regizor asociat: Daniela Dima, scenograf: Anka Lupeș, coregraf: Andreea Gavriliu, dirijor: Ciprian Teodorașcu). Comentat, apreciat, controversat, criticat în exces este genul de spectacol, care nu își permite luxul de a lăsa loc liber în sala Operei dintre dumeavoastră, care au citit unele postări insolente, vor înțelege exact la ce mă refer.

Revenind la spectacol, regizorul Andrei Șerban mărturisește că montarea în România a operetei „Văduva veselă” se datorează *perseverenței semi-fantastice* a doamnei Beatrice Rancea, directoarea Operei Naționale din București, iar această perseverență a dat roadele așteptate de marele public (trei spectacole, dintre care două consecutive, la începutul lunii decembrie, iar biletele epuizate deja, cu o lună înainte de reprezentație). Și cei mai înverșunați critici se regăsesc în contextul acestei montări, pentru că negarea în sine pornește dintr-o afirmație, pe care o are la bază: devii critic, de obicei, cu acel aspect, pe

Române din București sau a celei din Iași. Dezvoltând ideea, aș putea spune că rândurile de față, au puterea – într-o oarecare măsură – să-și însușească, cu ușurință, dimensiunile unei broșuri, dacă aș lăsa, trăirea fiecărei replici liberă să-și definească propriul cuvânt. Să ai onoarea de-a fi invitat – la o astfel de punere în scenă – și să nu o surprinzi în penița condeiului, devine fără îndoială frustrant. Când libertatea expresiei este suprimată de tăcere, lipsa mesajului seamănă cu un fel de automutilare spirituală. De la tăcere la liniște, coordonatele își modifică treptat intesitatea, iar sinonimia capătă paradoxal, înțelesuri depline, dimensiuni cameleonice.

„A dori să te plimbi pe o pajiște înflorită, fără a călca nici o floare” devine „utopia exangă a celor care folosesc prea des cuvântul *spirit*” (Andrei Pleșu, *Jurnalul de la Tescani*, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 7). Poposind o clipă asupra lui, ne întrebăm dacă astăzi mai poate impresiona o candidă poveste de iubire între un prinț și o fată săracă. Emoția, tandrețea, surâsul, naivitatea sunt acele trăiri pe care regizorul Andrei Șerban, le-a strecurat de fiecare dată, în adaptarea operelor clasice, făcându-le accesibile aproape tuturor. „Oneghin” și „I. Puritani” au însemnat pentru regizorul Andrei Șerban debutul în operă (1984), la Welsh National Opera din Cardiff (Țara Galilor). Tot acolo avea să monteze pentru prima oară „Văduva veselă”, operetă în trei acte, de Franz Lehár, după un libret de Victor Léon și Leo Stein. Garanția succesului de care s-a bucurat spectacolul, a oferit-o preluarea sa, de renumitul Covent Garden, din Londra. A doua montare a avut loc chiar pe scena Operei din Viena (la Wiener Staatsoper), unde regizorul a putut face „ca dragostea să triumfe” în ciuda tuturor vicisitudinilor. Este necesar să amintim că la Viena exista deja și un teatru de operetă – Volksoper –, dar numele regizorului nostru a deschis larg porțile Operei. De ce argument în plus am mai avea nevoie ca să înțelegem, odată pentru totdeauna, că talentul, dăruirea, abilitatea de a îmbina teritoriile artei, își trag seva dintr-un nesecat izvor de cultură? Cât timp ne mai trebuie oare, ca să putem realiza că apreciindu-ne artiștii (din toate domeniile) când sunt încă lângă noi, când le putem oferi o floare, o îmbrățișare, un surâs, înseamnă în primul rând o dovadă de educație. Aceia care nu îl agreezi la tine însuți și vrei să îl recunoști doar în celălalt. E un vechi truc al subconștientului.

Transpunând „Văduva veselă” în contemporaneitate (din 1905 în 2016), Andrei Șerban îi oferă, în primul rând, o nouă viață. Totul este asemeni unui transplant spiritual, la care contribuie, în mod substanțial, „scrierile lui Radu Paraschivescu și Andrei Pleșu”. Prin ele, se creeză fundalul politic, social, filosofic al existenței umane.

Acțiunea se petrece în Moldrosovia, „o țară inventată, pierdută undeva în Balcani, aflată în criză și în pericol de faliment, condusă de politicieni, impostori și mincinoși”. În acest cadru steril, în acest aer irespirabil, iubirea autentică devine un joc: divizat de interese naționale, meschine, răsfrânte straniu în alt joc... Un joc perfid al oglinzilor societății: *oglinzi actuale*, *incomode*, dureroase, constituite „pe fondul unei bufonade social–politice” – cum mărturisește însuși regizorul. *Intrigă și iubire* sau amestec „paradoxal de idilă și parodie, de melodramă și satiră, de sexualitate și puritate, de prozaic și lirism”. Între provocare și adevăr, „Văduva veselă” se află exact pe linia despărțitoare. Curajoșii o văd într-o parte sau în cealaltă. Lașii se mulțumesc să o situeze pe tărâmul acelei fâșii fără nume (*no man's land*)... Dar dincolo de tot și de toate, Moldrosovia întruchipează tainicul *Eldorado*! Numai acolo, pe acel tărâm, iubirea adevărată este capabilă să învingă totul... Și învinge! În numele ei, ne luăm libertatea de a prezenta personajele centrale ale operetei, rezervându-ne dreptul de a spune că fiecare în parte, s-a identificat cu scânteia, ce a contribuit la aprinderea marelui foc.

Danilo Danilloovici (baritonul Adrian Mărcan, Opera din Brașov) – prințul nesupus intereselor politice, încrâncenat în manifestările sale de gelozie, își petrece timpul cu fetele de la clubul *Chez Maxim*, lăsând impresia că intenționează să rateze, a doua oară în viață, marea iubire. Rebel, enigmatic, imprevizibil are puterea de a exprima tandrețea sentimentelor, voit reprimate. Forța și suavitatea au acum privilegiul de a fi unite, într-un singur personaj, devenind întregul indivizibil. Prin prestanța interpretării, baritonul Adrian Mărcan, dă viață acestui prinț, oferindu-i ceva din aura magică a *Fantomei de la Operă*.

Hanna Glavary (soprana Amelia Antoniu, Opera Națională București, Teatrul Național de Operetă și Muzical „Ion Dacian”) – frumoasa văduvă, tânără și bogată, care revine pe meleagurile țării natale, Moldrosovia. Deși curtată de toți francezii, pentru fabuloasa avere pe care o deține, inima Hannei rămâne învăluită într-o undă de mister, pentru că se află, încă, în mâinile lui Danilo. Eforturile ei disperate de a-l determina să recunoască, iubirea ce i-a unit odată – și poate-i mai unește... –, par zadarnice. O căsătorie inventată, un șiretlic abil, prin care Hanna ar rămâne fără avere, dezvăluie vâlvătaia din sufletul mistuit al prințului Danilo și iubirea devine, din nou, triumfătoare.

Ambasadorul Zetta (baritonul Ioan Cherata, Opera Română Craiova) – întuchipează, sub masca unui patriotism bine deghizat, lăcomia, avariția, falsitatea.

Valencienne (soprana Nicoleta Maier, Teatrul Muzical „Nae Leonard”, Galați) – soția ambasadorului Zetta, „femeia cinstită”, ce provine (ca o ironie a sorții) tocmai din rândul fetelor de la Maxim's, îndrăgostindu-se, în scop patriotic, de tânărul aristocrat parizian (Contele) Camille de Jolidon (tenorul Ștefan von Korch). Un joc, în care iubirea pură este umbrită, uneori, de un trecut tenebros.

Andrei Șerban

Njegus (actorul Claudiu Bleonț, Teatrul Național București) – aghiotantul ambasadorului Zetta, un personaj simpatic ca un spiriduș, gata în orice clipă să aplaneze conflictele din jur. Mereu prezent, găsind idei salvatoare, în situații fără ieșire, este personajul de început, de centru și de sfârșit; piesa de rezistență a întregului spectacol. Aparițiile sale carismatice îi conferă un rol cheie, cu inflexiuni antagonice (bufon și filosof). Monologul său final ne aduce aminte că omul profund, omul gânditor, omul complex este acela aflat în slujba umorului. Zâmbetul deschide tainic, poarta ce duce spre libertate. O libertate privită ca „un alt aspect al meditației” (Osho, *Maturitatea – Responsabilitatea de a fi tu însuți*, Pro Editură și Tipografie, București, 2006, p. 60).

Amelia Antoniu, Adrian Marcan
Foto - Paul Buciuta

„Văduva veselă” este acel fenomen, capabil să creeze un gen de spectacol cu totul nou, revoluționar prin îmbinarea muzicii culte cu arta teatrală. Avantajele ineditei apariții ar fi în primul rând, accesibilitatea spre un număr mai mare al categoriilor de spectatori. Atâta timp cât există un gen muzical numit „pop–opera”, pentru care motiv n-ar putea să-și facă apariția în peisajul autohton și teatro-opera?! Un fel sublim prin care teatrul se contopește de bună voie cu muzica într-o îmbrățișare metafizică, păstrându-și fiecare nealterată, propria identitate. Abilitatea de a uni două segmente ale artei, într-un singur context, este într-un fel sau altul modul suprem de-a iubi...

Mariana Şenilă-Vasiliu

Mai citește cineva «Soldatul Svejk»?

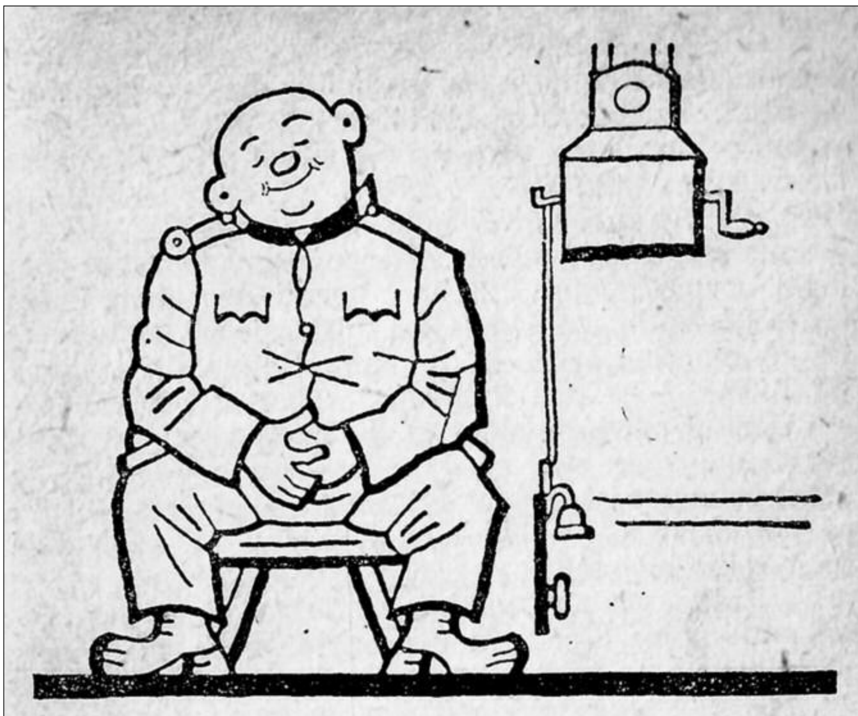
Bazându-se pe textul lui Hasek, respectând fiecare detaliu al portretului scris, Josef Lada a reușit să creeze silueta inconfundabilă și originală a lui Svejk. Egali în forță și debordând de umor, scriitorul și graficianul și-au împletit talentele pentru a crea o operă perfectă.

„Întrebați un om din popor ce crede despre cartea asta și numai la auzul numelui lui Svejk va începe să râdă.”

Ivan Olbracht

Anul acesta se împlinesc 60 de ani de la dispariția lui Josef Lada (1887-1957), graficianul ceh a cărui faimă este datorată ilustrațiilor la cartea lui Jaroslav Hasek, „Soldatul Svejk”. Deși mulți nu-i cunosc nici numele și nici opera, J. Lada rămâne pentru totdeauna genialul creator al imaginii bravului soldat Svejk, el este considerat drept al doilea părinte al eroului, primul fiind scriitorul Jaroslav Hasek. Generația actuală, care nici nu se prea omoară cu cititul și căreia prea puțin îi pasă cine au fost Hasek și Lada, nu prea cred să fi citit „Peripețiile bravului soldat Svejk în Războiul Mondial”, dar generația mea s-a desfătat cu lectura ei, cu stilul nonconformist al scrisului lui Hasek și cu la fel de nonconformistele ilustrații ale lui Lada. Năzbâtiile lui Svejk, un soldat de rând, părând nătâng și făcut de superiori când „dobitoc”, când „tâmpit”, erau supapa contra unor lecturi anoste, pline de eroi comuniști care debitau totul în lozinci, literatură cu care eram intoxicați sistematic. Citeam Svejk și râdeam cu lacrimi. Cred că a fost cartea cea mai citită de tineretul de atunci. Ce să mai zicem de genialele ilustrații ale lui Lada care au dat chip pentru totdeauna bravului soldat Svejk.

Pe un colț al mesei mele de lucru au stat ani buni câteva cărți care îmi merseseră la suflet și pe care, la o ananghie sufletească, le deschideam la întâmplare, citeam uneori o pagină, alteori doar câteva rânduri, după care mă simțeam remontată sufletește. Din micul teanc de cărți de pe colțul mesei n-a lipsit niciodată „Soldatul Svejk”. Deși trăiam

în altă societate, cea comunistă, foarte multe situații și personaje erau identice cu cele descrise de Hasek, iar omul de rând suferea aceleași umilințe și era tratat cu aceeași lipsă de considerație și de respect. Existau pe atunci, ca și acum - dar parcă lucrurile s-au schimbat prea mult după ‘89! -, imbecili numiți în funcții înalte, agramați care conduceau cultura, activiști cu țâfnă și parapon, inși cu oarecare rang politic cărora puterea le da vertij și-i transforma în fiare, oportuniști, răspopiți și tot felul de specimene care înveninează prin dobitocia lor viața omului de rând. În fiecare din personajele schițate de scriitor recunoaștem câțiva din inșii cu a căror prostie și răutate ne ciocneam zilnic. Cum era să nu-l iubesc pe bravul soldat Svejk pentru bunul-simț și răspărul în care lua lumea strâmbă în care, fără voia lui, nimerise?

La aproape 60 de ani de la tipărirea pentru întâia oară a „Peripețiilor bravului soldat Svejk în Războiul Mondial”, în 2013 cartea a fost reeditată în limba română. De cum am văzut-o în vitrina librăriei, m-am și repezit înăuntru și am cerut să o văd. Cumplită dezamăgire, ceea ce făcuse farmecul ediției din 1956 (apăruse în Editura de Stat pentru Literatură și Artă, ESPLA), minunatele ilustrații ale graficianului ceh Josef Lada, fusese eliminat. N-am înțeles rațiunea acestui gest, însă, fără ilustrațiile inspirate care însoțeau textul, cartea mi se părea ciungă, ca un om fără o mână. Or, cartea fusese concepută de autorul ei ca un tot, scris și ilustrație. În realitate, ediția din 1956, care era preluată după ediția cehă din 1921, era o carte la două mâini, Jaroslav Hasek - textul - și Josef Lada - linogravurile. Arareori a fost concepută o operă literară în atât de perfectă concordanță cu grafica. Scrisul, frust și condimentat, fără mofturi stilistice al lui Hasek, era magistral completat de desenele aspre și expresive ale desenatorului, iar asta făcea sarea și piperul ediției. Unul fără celălalt nu merge, dar împreună creează o operă desăvârșită, textul incită, grafica desăvârșește ceea ce scrisul insinuează. Este suficientă alăturarea dintre portretul scris făcut lui Svejk de Hasek și portretul grafic executat de Lada. În inspirata traducere a lui Jean Grossu și Al.O. Teodoreanu (până și traducerea cărții în limba română a fost făcută la două mâini), iată cum arată candidul și bravul soldat Svejk: „La ieșirea din arest, îi dăduseră o tunică cazonă veche, care aparținuse unui burtos cu un cap mai înalt decât el. În pantalonii pe care îi purta, ar fi încăput încă trei ca Svejk. Faldurile nesfârșite, de la călcâi la piept, până unde îi ajungeau pantalonii, stârneau involuntar ilaritatea și mirarea trecătorilor. Bluza imensă, peticită în coate, murdară și soioasă, fâlfâia pe el ca haina pe sperietorile de păsări. Pantalonii îi atârnau ca la clovnii de circ. Capela militară, pe care, de asemenea, i-o schimbaseră la comenduire, îi cădea peste urechi. *La zâmbetele trecătorilor, Svejk răspundea cu blajinu-i surâs prietenesc și blândețea privirii sale naive”*. Bondoc, îmbrăcat anapoda, cu figura lui candidă, aparent redus mintal, tratat când de tâmpit, când de dobitoc de fiorosul căpitan Zagner, „un bou”, cum îl complimentează Hasek, la toate acuzele acestuia - *Svejk, ești un tâmpit!*, bravul soldat dădea un răspuns stereotip: „Cu respect, raportez supus că sunt un tâmpit”, cu varianta „sunt un dobitoc” sau „idiot”. Într-un regim represiv, a te preface tâmpit e soluția simplă și inteligentă de a scăpa atenției șefilor de tot felul.

Bazându-se pe textul lui Hasek, respectând fiecare detaliu al portretului scris, Josef Lada a reușit să creeze silueta inconfundabilă și originală a lui Svejk. Egali în forță și debordând de umor, scriitorul și graficianul și-au împletit talentele pentru a crea o operă perfectă. Cum își îngăduie atunci editura, și în numele căror rațiuni meschine, să elimine jumătate din creație? Paguba pentru cititor este mare, desenele caricaturale ale lui Lada l-ar fi ajutat să-și închipuie mai ușor și mai exact personajele. Când cineva citește un text transformă automat cuvintele în imagini, însă reușita sau eșecul operațiunii depinde de capacitatea sa de a da formă celor citite. Practic este vorba despre o colaborare între scriitor și cititor, colaborare fără de care textul nu-și atinge ținta. Ca mai în toate cele, există cititori inteligenți, a căror imaginație conlucrează cu textul, și minți leneșe, plate, pentru care cuvântul nu are ecou dincolo de litere și care nu percep ce ascunde în spatele lui. Pentru a sluji mai bine masa mare de cititori s-a născut ilustrația de carte. Computerizarea tinde azi să elimine acest domeniu creator și să-l înlocuiască cu imagini preluate *tale quale* de te miri unde, care adesea se potrivesc cu cartea ca nuca în perete. Împestrițarea tejghelelor cu cărți cu coperte din ce în ce mai bălțate nu poate înlocui frumusețea inspirată a ilustrațiilor făcute de profesioniștii graficii. Există și excepții, dar acelea sunt din ce în ce mai puține. Ca să nu mai vorbim de raritatea cărților de autor sută la sută, scris plus ilustrare. Odinioară...

Odinioară au existat scriitori care n-au rezistat tentației de a-și încerca fantezia, talentul și capacitatea și în domeniul desenului. După ce în 1865 matematicianului Lewis Caroll i-a fost publicată celebra carte „Alice în țara minunilor”, ilustrată de John Tenniel, nemulțumit, probabil, pentru faptul că viziunea nu corespundea cu propria-i imaginație, mai târziu, acesta și-a ilustrat singur cartea. Diferența dintre cele două viziuni este copleșitoare. Stă mărturie expresiva și foarte moderna concepție a lui Lewis Caroll care impresionează și azi. La scurt timp a fost urmat de așa-zisul baron Caran d’Ache (1859-1909), considerat părintele benzii desenate. Numele de Caran d’Ache este pseudonimul lui Emmanuel Poiré, un desenator umoristic rus, naturalizat francez. În limba rusă „carandaș” înseamnă creion. Profesorul de științe naturale de la Sorbona, Georges Colombe, zis Christophe, a cărui pedagogie se baza în mare parte pe desen, a ținut morțiș să-și ilustreze singur cărțile, dintre care cea mai cunoscută este „Familia Fenouillard”. Publicată în 1911 în seria „Biblioteca micului francez” a Editurii Armand Colin, ea este operă de autor, scris și ilustrații. Nu pot să nu remarc faptul că atât Lewis Caroll, cât și Christophe, oameni de știință, ca și Antoine de Saint Exupery, au simțit nevoia să scrie pentru copiii de toate vârstele. La toți aceștia, umorul este la el acasă, atât în scris, cât și în desen. Cartea lui Christophe, „Familia Fenouillard”, am găsit-o într-un anticariat. Nu știam, pe atunci, cine era Christophe, dar după o scurtă frunzărire, cucerită, am cumpărat-o și bine am făcut. Menit să stârnească curiozitatea și să „dea tinerimii franceze gustul călătoriilor”, cum mărturisește autorul, volumul este o deplină reușită prin concordanța dintre textul scris și desenele care îl însoțesc. Și mai ales e de un umor nebun, rafinat și fără îngroșările la care se dedau unii care își spun umoriști. Zâmbești sau râzi citind-o, asta în măsura în care ai simțul umorului.

Când a scris „Micul prinț”, conștient că niciun ilustrator din lume nu-i va putea traduce în imagini subtilitatea textului literar filosofico-umoristic, Antoine de Saint Exupery a făcut un tur de forță, făcând el însuși desenele. Exupery s-a gândit, probabil, și la „persoanele mari/adulte care nu înțeleg nimic singure, și e atât de obositor

pentru copii să le dea mereu și mereu explicații”. Stângăcia aparentă a desenelor avea menirea să-l transpună pe cititor în fericita vârstă a copilăriei, plină de întrebări. La care, limitați în gândirea rațională, adulții nu sunt capabili să dea un răspuns pe măsura minții pure și pline de fantezie a copiilor. În aceeași categorie de cărți, merită pomenit și Jean Cocteau, care și-a ilustrat singur volumul “Potomac”.

Cu excepția cazurilor deja arătate, ilustrația de cărți a încăput pe mâna graficienilor profesioniști, dar nimic nu amenință mai rău arta decât „profesionalizarea”. Cu rare excepții, rezultatul este mediocru, lipsit de originalitate și prospețime. Există însă cazurile rare, când scriitorii s-au ocupat în mod special de felul în care au fost concepute și editate volume care nu le aparțineau direct. Este cazul lui Romulus Vulpescu, care a făcut o adevărată pasiune pentru astfel de editări. Cărților traduse de el - „Carole și lamente” ale lui Charles d'Orleans”, „Pajere” a lui Mateiu Caragiale și „Ubu”, a lui Alfred Jarry - au avut parte de ediții exemplare, adevărate bijuterii bibliofile. Îndrăznesc să afirm că în persoana scriitorului Romulus Vulpescu a fost ratat un excelent editor. Să-i fie însă recunoscută și marea calitate de traducător din franceza veche și modernă.

Întâlnirea dintre Jaroslav Hasek și Josef Lada a fost una crucială. La începutul Primului Război Mondial, scriitorul stătea în gazdă la Lada, dar relația chiriaș-gazdă s-a transformat curând în prietenie. Mai așezat, dar cu un la fel de mare simț al umorului, Lada a prețuit schițele literare timpurii a ceea ce în 1921 avea să se transforme în „Aventurile bravului soldat Svejk în Războiul Mondial”. Apărut în 1911 sub numele de „Tâmpitul companiei”, iar în 1916 sub titlul „Peripețiile bravului soldat Svejk în prizonierat”, scrierile umoristice ale lui Hasek au stârnit chiar de la început imaginația desenatorului, care a schițat chiar în 1911 portretul lui Svejk. Lui Hasek i-au servit ca eroi ai romanului personajele întâlnite în batalionul din care făcea parte la începutul războiului, însă adevăratul model pentru bravul soldat Svejk a fost în realitate nu mai puțin bravul soldat Frantisek Straslipsky, un monument de bun-simț și umor popular, imens rezervor de snoave și pilde care-și începea povestirile cu inconfundabila și repetata expresie „Tot așa, odată...” cu varianta ”O dată la...”. Când, în 1915, Hasek a dezertat schimbând tabăra și a trecut de partea rușilor, Straslipsky l-a urmat. Gestul scriitorului a fost motivat de ura viscerală pe care o simțea față de regimul imperial austriac care înghițise Cehia. Au urmat cinci ani de angajare politică și ideologică procomunistă, însă toate publicațiile la care a lucrat aveau legătură cu soarta Cehiei. Nu știu ce și cât a înțeles Jaroslav Hasek din experiența lui bolșevică, dar sunt convinsă că dacă ar fi apucat perioada stalinistă, cea a marilor procese din 1937, scriitorul, ca și alți idealiști străini care credeau în comunism și care căutau adăpost în URSS, ar fi sfârșit într-un gulag sau împușcat. Pentru că, în tribunalele sovietice, mai abitir decât în cele imperiale austriece, era valabilă vorba lui Svejk, „se adună toate ca să iasă la socoteală cel puțin o crimă”.

În casa bunului său prieten Josef Lada, Hasek a găsit liniștea necesară scrierii romanului pe care l-a publicat pe bani proprii în 1921. Într-o atmosferă propice, cei doi au creat în colaborare perfectă - deși temperamente diferite, ambii aveau comun simțul umorului în cel mai înalt grad - una din capodoperele literaturii și graficii umoristice universale, „Soldatul Svejk”. Cartea, apărută la noi în admirabila traducere amintită, a avut un succes de public imediat. Urmând întocmai ductul textului, Lada a izbutit să surprindă o imagine identică și în același timp originală, inconfundabilă și de neuitat a bravului soldat. În substanța cărții, desenele/ linogravurile lui Lada sunt precum notele muzicale pe partitură. Ceea ce uimește este susținerea constantă a intensității umorului, fără „burți” și fără zone plate, atât în text, cât și în ilustrare pe o extindere atât de mare. Două volume masive (553 de pagini, volumul I, și 368 de pagini, volumul II). Moartea scriitorului în 1923 a lăsat „Soldatul Svejk” neterminat.

Colaborarea cu Josef Lada a durat peste zece ani, chiar de la apariția „Tâmpitului companiei”, până la moartea lui Hasek. Există prietenii care se destramă în foarte scurt timp, există căsătorii care nici nu au început bine că s-au și destrămat. Cu toate vicisitudinile vieții și în pofida absenței lui Hasek în perioada lui de romantism revoluționar, când a rămas în Rusia sovietică, prietenia lor a rezistat, iar colaborarea a fost reluată de îndată ce s-au reîntâlnit. Liantul acestui gen de prietenie este calitatea umană, dar, dincolo de el, ceea ce a cimentat această neobișnuită relație creatoare a fost fără îndoială viziunea critică și deosebitul simț al umorului al amândurora. Un *remaque* grafic la „Soldatul Svejk” este imposibil, imaginea lui va rămâne pentru totdeauna cea creionată de Lada. Unii etichetează ilustrațiile sale drept caricaturi, însă, personal, nu le-aș numi astfel. Caricatura este acidă și tăioasă, caricatura desființează persoana tratată astfel. Odată, vorbindu-mi despre „Conul Leonida față cu reacțiunea”, pus în scenă de nu mai știu care teatru, regretatul profesor Ion Zamfirescu s-a plâns de concepția regizorală îngroșată caricatural și vulgară. „N-au înțeles nimic din Caragiale. Autorul își iubește personajele. N-ai văzut matale ce frumos i se adresează Efimița conului Leonida? *Ca tine, mai rar, bobocule.*” Exact același lucru se întâmplă și cu scrisul lui Hasek, și cu ilustrațiile lui Lada, își iubesc personajele. Arată asta în primul rând felul în care este descris și desenat bondocul, blajinul, blândul și bonomul soldat Svejk. Anabasisul său este presărat cu fel de fel de întâmplări și personaje, dar el nu se lasă descurajat de nimic și-și continuă drumul zâmbind și glumind. „Bravul soldat Svejk” nu este o scriere satirică, ci umoristică. Întrebat de agentul secret Bretschneider ce fel de insulte i se aduc împăratului, Svejk dă un răspuns năucitor: „Ce fel de insulte se aduc împăratului la beție? Tot felul. Îmbătați-vă numai, puneți să vi se cânte imnul austriac și veți vedea ce urmează. Veți auzi atâtea despre împărat, că numai pe jumătate de-ar fi adevărate, ar fi destul să fie făcut de râs, pe toată viața. Dar el, bătrânul, zău că n-o merită, săracul. (...) Și acum la bătrânețe i-au împușcat și nepotul. Pe lângă asta îl mai înjură și bețivii. Dacă ar izbucni astăzi vreo răscoală, eu unul m-aș duce voluntar să-l apăr, chiar dacă m-ar face harcea-parcea.” Adevărul crud și cataplasma, din acest amestec ciudat este alcătuită substanța scrisului lui Hasek și tot el dă farmec desenelor umoristice ale lui Lada.

Asemeni lui Gustave Flaubert, Hasek ar fi putut spune „Svejk sunt eu”. Multe din istorioarele hazlii din carte au caracter autobiografic. Scriitorului i se potrivește prea bine zisa adresată lui Svejk: „Văd că dumneata ai făcut isprăvi, nu glumă”. Spirit liber, nonconformist, permanent răzvrătit contra a tot și toate, dar mai întâi împotriva regimului kezaro-crăiesc, pentru năzbâtiile și farsele sale, Hasek a fost permanent în colimatorul poliției austriece. Arestat de

nenumărate ori și de tot atâtea ori eliberat după un scurt răgaz petrecut la poliție, Hasek nu s-a cumințit. *Tot așa, odată...* La scurt timp după izbucnirea războiului, a făcut una lată. S-a prezentat la hotel unde s-a înscris sub nume rusesc, a declarat că locuiește la Moscova și vine de la Kiev. Sesizată, poliția austriacă îmbolnăvită de spionită, a zorit să-l prindă pe spionul rus. Nu mică i-a fost mirarea anchetatorului când l-a recunoscut pe turbulentul Hasek, veșnicul client al poliției. Întrebat de ce se dăduse sub nume fals, mucalit, scriitorul a răspuns că voise să se convingă dacă și în caz de război poliția austriacă e la fel de vigilentă ca în vreme de pace. Dar cea mai mare „ispravă” a lui Hasek a fost cea când a scris „Peripețiile bravului soldat Svejk în Războiul Mondial”, mai pe scurt „Soldatul Svejk”. Deși a publicat și alte cărți, Hasek rămâne părintele universal recunoscut al uneia singure, cea dedicată bravului soldat Svejk. Scris într-un limbaj simplu, neinhibat, fără fioriture stilistice, romanul a fost considerat la început vulgar și catalogat drept „literatură ordinară” de către spiritele

În casa bunului său prieten Josef Lada, Hasek a găsit liniștea necesară scrierii romanului pe care l-a publicat pe bani proprii în 1921.

subțiri. Succesul său imediat la public a arătat că e vorba de cu totul altceva, că era operă de sanitate și în același timp literatură umoristică de calitate. Oricum, cehii s-au recunoscut de îndată în oglinda pe care le-o punea Hasek în față, dar mai cu seamă i-au recunoscut în portretele diverșilor feldvebeli, ghinărari, colonei, agenți secreți și alți gradați pe vrăjmașii lor. Și lumea s-a pus pe citit, ținându-se de burtă de atâta râs. Și de atunci, indiferent dacă sunt cehi, austrieci, nemți, ruși sau români, lumea i-a citit lui Hasek cu imensă plăcere și voie bună peripețiile bravului său erou. Îl mai citește, oare, azi cineva pe Jaroslav Hasek?

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” și Facultatea de

Științe Economice și Drept din cadrul Universității Pitești au sărbătorit Ziua Constituției României, printr-un simpozion cu tema „Constituție și Constituționalism”. Dezbaterea a fost susținută de lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești și de lector univ. dr. Andra Nicoleta Puran, din cadrul Universității Pitești, care au evidențiat aspecte pozitive și negative ale aplicării legii fundamentale a statului, în cei 25 de ani de la promulgarea Constituției României. Publicul, format din elevi, cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I”, istorici și pasionați de istorie a dialogat cu distinșii invitați, despre o serie de spețe privind aplicarea prevederilor constituționale în România.

Eveniment de suflet în Sala Coregrafie din cadrul Centrului Cultural Pitești, prilejuit de serbarea sub genericul „Cupa lui Moș Crăciun”, organizată de profesoara Nicoleta Andrei, coordonatoarea cursului de balet și

Concursul de fotografie „Piteștiul Meu”. Festivitatea de premiere.

gimnastică ritmică la nivelul județului Argeș. Manifestarea a stat sub semnul rezultatelor remarcabile, obținute de echipa de performanță, pregătită de doamna profesoară, culminând cu Trofeul Balcanic 2016. Serbarea a cuprins demonstrații sportive, susținute cu emoție și pasiune de cursanți, care au primit aplauze călduroase de la asistență, diplome, cupe și medalii din partea inimoasei profesoare, Nicoleta Andrei.

Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna decembrie 2016, a Cenaclului „Armonii Carpatine”. Evenimentul, coordonat de redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins lansarea noului număr al revistei „Carpatica”, publicație trimestrială a Ligii Scriitorilor Români și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș, care apare sub egida Centrului Cultural Pitești și în care sunt publicate creațiile membrilor ligii și ale autorilor locali, aflați la început de drum în domeniul literaturii. Manifestarea a mai cuprins o prelegere susținută de scriitorul Vasile Dorin Ghilencea și o lectură publică oferită de Natașa Cârstea de la Palatul Copiilor din Pitești, studenții la Litere din cadrul Universității Pitești - Denisa Coroja, Marina Pantazi, Marius Ionescu, poeții Nicolae Braniște, Constantin Teodor Craifaleanu, Adrian Mitroi, scriitorul Ion Dincă și publicistul Gheorghe Mohor.

Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă ediție a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de viață - povești de suflet cu Denisa Popescu”, avându-l invitat pe inginerul-scriitor Nicolae Cosmescu. La manifestare au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, membri ai Ligii Scriitorilor Români și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș și alți consumatori de cultură. Auditoriul s-a delectat cu un savuros dialog între poeta Denisa Popescu și distinsul invitat, aflând informații interesante despre cariera acestuia în domeniul auto, împletită armonios cu pasiunea și darul scrisului. Născut la Pitești, Nicolae Cosmescu este absolvent al Institutului Politehnic București, membru al Ligii Scriitorilor Români și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, redactor-șef al Revistei Carpatica și autorul unor cărți despre automobilism: „Formula I în era Schumacher”, publicată în anul 2002, „Scena și culisele marilor premii” în 2005, „250 de curse alături de Michael Schumacher” în 2007, „Cu accelerația la planșeu” în 2008, „Destine de campioni” în anul 2012 și „Deceniul lui Fangio” în 2013.

Trupa de teatru „Robertto” a organizat în Sala Ars Nova din cadrul Centrului Cultural Pitești, spectacolul literar-muzical-artistic, sub genericul „În jurul Bradului”. Evenimentul, coordonat de artistul Robert Chelmuș a cuprins recitaluri de poezie, cântece de iarnă, colinde și scenete, susținute de copiii și tinerii care urmează cursul de actorie desfășurat de Robert Chelmuș la Centrul Cultural Pitești. Pentru efortul lor, talentații cursanți au primit daruri de la Moș Crăciun și s-au bucurat de alte surprize plăcute, puse la cale de îndrumătorul lor.

Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești a organizat în Holul Primăriei, festivitatea de premiere a câștigătorilor concursului de fotografie sub genericul „Piteștiul Meu”, având tema „Imagini reprezentative din Pitești”. La competiția inițiată de primarul Constantin Cornel Ionică, în scopul încurajării artei fotografice dar și obținerii unei radiografii în imagini a vieții urbei, s-au înscris 40 de concurenți. Juriul, prezidat de profesorul de artă fotografică Adrian Sănduloiu i-a ales pe câștigători: Premiul I a fost obținut de Anda Nicoleta Zamfir, în vârstă de 31 de ani din Pitești, Premiul al II-lea i-a revenit lui Augustin Vlad Lucici, în vârstă de 32 de ani, din Pitești, Premiul al III-lea a fost câștigat de Cristian Romeo Tomoiu, în vârstă de 40 de ani, din Pitești. Mențiune a primit Bianca Alexandra Ionescu, în vârstă de 21 de ani, din Pitești, iar Premiul pentru Creativitate i-a fost decernat Roxanei Brănescu, în vârstă de 43 de ani, din Pitești.

Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova un spectacol muzical, susținut de Grupul Folk „P620”, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș. Evenimentul a cuprins recitaluri de colinde și muzică folk, interpretate de copiii și tinerii care urmează cursul de chitară în cadrul instituției, sub îndrumarea lui Tiberiu Hărăguș, spre

încântarea publicului format din părinți și bunici. Talentații artiști au fost recompensați cu diplome de merit din partea Centrului Cultural Pitești și cu o supriză dulce oferită de îndrumătorul lor.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat lansarea noului număr al revistei-document „Restituiri Pitești”, publicație trimestrială a instituției. La eveniment au participat istorici, pasionați de istorie, elevi și cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I”, care s-au delectat cu prelegerile susținute de membri ai colectivului redacțional: lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești, redactorul-șef al revistei „Restituiri Pitești”, istoricul Marius Chiva, secretarul general de redacție, istoricul Marin Toma, inginerul-scriitor Nicolae Cosmescu, medicul-poet Adrian Mitroi.

Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul sub genericul „Daruri Muzicale”, oferit de copiii care urmează cursul de pian „Prietenul Meu Pianul”, desfășurat de profesoara Clementina Dionisie, în cadrul instituției. Manifestarea a cuprins recitaluri susținute la pian de micii și talentații cursanți, spre delectarea părinților și bunicilor. Pentru prestația lor, toți artiștii au primit diplome de merit din partea Centrului Cultural Pitești și cadouri simbolice de la doamna profesoară.

Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, tradiționala manifestare, sub genericul „Crăciunul Artelor”. La eveniment au fost invitați colaboratori ai instituției, în speță membri ai redacțiilor revistelor editate de Centrul Cultural Pitești - revista „Argeș”, revista „Cafeneaua literară”, revista-document „Restituiri Pitești”, revista

„Carpatica”, precum și reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor din România Filiala Pitești, ai Ligii Scriitorilor Români și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș, ai Fundației Literare „Liviu Rebreanu”. Cu acest prilej, au susținut scurte prelegeri tematice și au citit din creațiile proprii poeții Virgil Diaconu, Allora Albulescu, Denisa Popescu, Adrian Mitroi, Constantin Teodor Craifaleanu, Nicolae E. Braniște, spre delectarea auditoriului. Au mai transmis mesaje de suflet redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu, promotorul cultural Adina Perianu, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu și redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, istoricul Marius Chiva.

Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, un spectacol de colinde și folclor autentic muntenesc, dedicat sărbătorilor de iarnă. Evenimentul, coordonat de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu a fost susținut de Ansamblul de Copii „Zavaidoc”, sub îndrumarea profesoarelor Carmen Ionescu și Corina Barbu, solistele Rodica Oprican, Violeta Dincă și Grupul Vocal Bărbătesc „Zavaidoc”. Toți artiștii au primit diplome de merit din partea Centrului Cultural Pitești, portocale, covrigi și bomboane de ciocolată, de la maestrul Valentin Grigorescu.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Influențe și cultură bizantină în spațiul argeșean”. Manifestarea s-a înscris în noul proiect cultural-educativ, sub genericul „Cultură și civilizație veche românească”, susținut de lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești. Magistratul a vorbit în fața unui public format din istorici și pasionați de istorie, despre principalele urme lăsate de civilizația Bizanțului în spațiul românesc, cu accent pe spațiul argeșean: „Influența creștin-ortodoxă, influența în domeniul Dreptului, cum ar fi Legea Țării, influențe în administrație și mai ales influența spirituală, prin învățăturile lăsate de sfinții părinți. „Iar în județul Argeș, influența bizantină s-a concretizat prin arta religioasă, cum ar fi mânăstirile Curtea de Argeș, Cotmeana, Bascovele, Nămăiești, Corbii de Piatră și Biserica Domnească de la Curtea de Argeș”, a precizat Marius Andreescu. La dezbatere au mai luat cuvântul col. (rtr.) Teodor Ghițescu, istoricii Marius Chiva, Aurelian Roman, scriitorul Mihail Ghițescu, și col.(r.) Ion Stan.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat colocviul cu tema „Între dulce și amar: O istorie a cafelei”, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma”. La dezbaterea susținută de secretarul general de redacție al

revistei-document Restituiri Pitești, istoricul Marin Toma au participat elevi, cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I” și pasionați de istorie. Auditoriul s-a delectat cu o serie de informații fascinante despre descoperirea cafelei de către orientali, parcursul acesteia pe toate continentele, dezvoltarea unei industrii a savuroasei licori, reglementări legislative privind consumarea acesteia în spații publice, beneficiile consumului de cafea. „Nu în ultimul rând, există o literatură dedicată cafelei, precum și compoziții muzicale privind cafeaua”, a precizat Marin Toma.

CARMEN ELENA SALUB

Raport despre o mină care moare...

(urmare din p. 32)

apel să poată merge la vestiare pentru a se schimba și a intra în mină. La ușă, stătea de pază și țiganul Burlan (pe atunci nu era la modă corectitudinea politică și, prin urmare, nu se impusese, încă, apelativul “rrom”, n.n.) care îi îmbrâncea pe toți care voiau să coboare în subteran „să dea țării cât mai mult cărbune”. Nagy Carol era cunoscut ca un om care avea, la activ, trei condamnări pentru furt calificat în dauna avutului obștesc. El a fost identificat de miliție după o percheziție făcută acasă unde a fost găsit și obiectul vestimentar care îl încrimina. Era “pălăria neagră cu boruri largi”... La proces, Bouaru se constituie parte civilă dar Roșu Vasile și-a retras plângerea. Pentru cele săvârșite în acel miez de noapte în incinta Minei Vulcan, Nagy Carol primește, pe 17 septembrie 1977, trei pedepse. Una de patru, alta- de cinci și a treia de un an de închisoare. Toate cu executare. Ele s-au contopit și omul a trebuit să execute detenția cea mai lungă.

Toată lumea subterană e reabilitată. După 13 ani...

Procurorul general al României declară, imediat după Revoluție, un recurs extraordinar împotriva sentințelor pronunțate împotriva minerilor la Petroșani și Deva, în toamna anului 1977. „În seara de 4 august 1977, în jurul orelor 21, în contextul acțiunilor generale revendicative și de protest ce se desfășurau în Valea Jiului în legătură cu încălcarea unor drepturi privind condițiile de muncă și viață, aproximativ 800-1.000 de mineri din cadrul Exploatării Miniere Vulcan au încetat activitatea, refuzând să mai intre în mină până la reglementarea programului programului lor de muncă, în sensul stabilirii acestuia la 6 ore pe zi. Din grupul participanților la această manifestare revendicativă, o parte din mineri, printre care și inculpații, au mobilizat pe muncitorii aflați la serviciu, în sala de apel a unității de acțiune a colectivelor de muncă. Este adevărat că în timpul desfășurării acțiunii de protest, pe fondul de tensiune și nemulțumire în rândul minerilor, în grupul cărora, la un moment dat, s-a produs o busculadă, muncitorul artificier Bouaru Alexandru - care, inițial, nu a vrut să participe la întrunire - precum și secretarul de partid al unității au suferit leziuni corporale superficiale. Din probe nu a rezultat însă, cu certitudine, că inculpații i-ar fi lovit și nici că, prin atitudinea lor, ar fi provocat dezordine și indignare în rândul minerilor sau ar fi ofensat autoritățile. În această situație, instanțele de judecată, în mod nejustificat, au reținut vinovăția inculpaților întrucât în complexul de împrejurări creat, atitudinea minerilor nu a constituit o ultragiere a moralei publice și nu a urmărit ofensarea autorității ci a reprezentat doar protestul împotriva nesocotirii și încălcării drepturilor și libertăților fundamentale.” Pe 26 aprilie 1990, Curtea Supremă de Justiție a constata că faptele comise împotriva victimelor Bouaru Alexandru și Roșu Vasile au fost, ulterior săvârșirii faptelor, aministiate prin Decretul nr. 290 din 9 august 1984. „Astfel încetează procesul penal, intervenind amnistia”, concluzionează Curtea Supremă și casează sentințele penale anterioare. După 13 ani, toți foștii condamnați au fost reabilitați.

Epilog firesc cu o fostă mină fruntașă pe ramură și cu o biserică pângărită

În anul 2013, Exploatarea Minieră Vulcan a fost inclusă în programul de închidere a minelor care se va finaliza până la sfârșitul acestui an. Ea se va închide, cât de curând, odată pentru totdeauna. Din Exploatarea Minieră Aninoasa nu a mai rămas, azi, decât o tristă amintire și un depozit central de haine vechi. Pentru că niște comuniști le-au pângărit biserica din Dealul Babii, țăranii au ocolit-o și au căutat să fie alături de Dumnezeu în alte sfinte biserici din Vulcan și din Vale. Dumnezeu i-a ajutat și au reușit, într-un cincinal, să-și ridice alta. Bujoi, un om peste măsură de gras, a murit relativ tânăr după ce ajunsese, în urma unei boli cumplite, numai pielea și osul. Avea, spre sfârșitul scurtei sale vieți, o figură de ascet bizantin. Era chiar acea “mutră de popă” pe care o căutase, zadarnic, tovarășul Ermil Buru printre comesenii prezenți la Dealul Babii, la petrecerea comună dată de partid, utecişti și sindicat. Ea a fost oferită, generos, oamenilor muncii cu funcții de răspundere din industria extractivă pentru că unul de-al lor fusese promovat director. Și în lipsă de-un spectacol comic cu Stela și Arșinel, doi mari amatori de șușe artistice pe stadionul din Petroșani, petrecăreții dornici de-a hăhăi la un mic, un grătar, o bere și-o votcă, au zis că merge, la desert, și-un show cu tușe groase. Interpretat de un propagandist al partidului, cu o “mutră de popă” supraponderal prevăzut cu un obraz gros și o burtă pe măsură...

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu grafica lui Josef Lada la volumul *Soldatul Svejk* al lui Jaroslav Hasek.

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate